

Strategia Rozwoju Gminy Pajęczno na lata 2016 - 2020

Pajęczno, 2016 r.

Spis treści

CZĘŚĆ I - WPROWADZENIE	4
1. Wstęp.....	4
2. Metodologia opracowania strategii	4
3. Zgodność strategii z innymi dokumentami strategicznymi	5
Część II – DIAGNOZA I ANALIZA STRATEGICZNA	9
1. Położenie, przestrzeń i środowisko.....	9
1.2. Rys historyczny.....	10
1.2. Ukształtowanie i rzeźba terenu.....	13
1.3. Struktura funkcjonalno – przestrzenna.....	13
1.4. Środowisko przyrodnicze	15
1.4.1. Klimat.....	15
1.4.2. Powietrze	15
1.4.3. Gleby.....	18
1.4.4. Wody powierzchniowe i podziemne.....	19
1.4.5. Obszary chronione	21
1.4.6. Surowce mineralne	22
1.5. Lasy	23
1.6. Zabytki	25
2. Infrastruktura społeczna	27
2.1 Sytuacja demograficzna	27
2.2. Struktura wiekowa mieszkańców.....	30
2.3. Mieszkalnictwo	32
2.4. Wykluczenie i pomoc społeczna	34
2.5. Oświata	39
2.6. Baza sportowa.....	49
2.7. Ośrodki zdrowia	50
2.8. Frekwencja wyborcza.....	51
2.8. Imprezy cykliczne	52
4. Gospodarka i rynek pracy	53
3.1. Przedsiębiorczość.....	53
3.2. Rolnictwo	56
3.2. Turystyka.....	59
3.3. Struktura bezrobocia	62
5. Infrastruktura techniczna.....	64

5.1.	Dostępność komunikacyjna gminy oraz infrastruktura komunikacyjna	64
5.2.	Gospodarka wodno – ściekowa	68
5.3.	Gospodarka odpadami.....	70
5.4.	Gazownictwo, energetyka i ciepłownictwo.....	71
5.5.	Infrastruktura telekomunikacyjna.....	73
6.	Jakość rządzenia w Gminie.....	74
6.1.	Zdolność inwestycyjna	74
6.2.	Możliwości budżetowe	75
6.3.	Inwestycje gminy	81
6.4.	Planowanie strategiczne	82
6.5.	Promocja Gminy	82
7.	Analiza SWOT.....	83
	Część III – ROZWÓJ STRATEGICZNY GMINY PAJĘCZNO	88
1.	Wizja i misja rozwoju Gminy	88
2.	Cele strategiczne i operacyjne	89
3.	Kierunki działań.....	91
4.	Wdrażanie i finansowanie strategii.....	99
4.1.	System instytucjonalny wdrażania strategii.....	99
4.2.	Finansowanie Strategii.....	101
	Spis wykresów.....	105
	Spis tabel.....	106
	Spis rysunków	107

CZĘŚĆ I - WPROWADZENIE

1. Wstęp

Generalnym celem Strategii Rozwoju Gminy Pajęczno na lata 2016 -2020 jest zapewnienie trwałego, zintegrowanego, logicznego i spójnego rozwoju miasta i gminy w oparciu o realne uwarunkowania i rzeczywiste potencjały.

Strategia Rozwoju Gminy jest dokumentem, który ma za zadanie minimalizowanie niepewności w funkcjonowaniu oraz zapewnienie, obok realizacji celów doraźnych, długofalowego rozwoju gminy. Jest zarazem podstawą do:

- wyznaczania perspektywicznych kierunków rozwoju gminy,
- sprawnego dopasowywania się gminy do zmieniających się warunków otoczenia,
- skutecznego i efektywnego zarządzania Gminą przez jej władze,
- optymalnego wykorzystania własnych środków finansowych,
- pozyskiwania środków finansowych na funkcjonowanie i rozwój gminy ze źródeł zewnętrznych.

Aby osiągnąć cele wyznaczone w Strategii Rozwoju musi ona spełnić pewne warunki tzn. zająć się w głąb gminy (diagnoza, identyfikacja stanu istniejącego), określić zewnętrzne warunki, w których funkcjonuje Gmina (w skali makro i mikro otoczenia) oraz spoglądać w przyszłość (z bliższą i dalszą perspektywą).

2. Metodologia opracowania strategii

W trakcie procesu opracowywania Strategii starano się przestrzegać następujących zasad:

- Zasady spójności Strategii gminy z dokumentami planistycznymi i operacyjnymi na poziomie krajowym, regionalnym i powiatowym.
- Zasady partnerstwa w procesie planowania poprzez współpracę władz gminnych z samorządami wyższego szczebla oraz podmiotami, reprezentującymi różne środowiska oraz instytucje.
- Zasady wieloletniego planowania rozwoju miasta i gminy w oparciu o ocenę efektów dotychczas realizowanej strategii z uwzględnieniem zmieniającej się sytuacji społeczno-gospodarczej na poziomie gminy, powiatu pajęczańskiego, województwa łódzkiego oraz kraju.

-
- Zasady elastyczności zgodnie z którą pierwotne założenia strategii były korygowane i dostosowywane do potrzeb i postulatów, zgłaszanych przez partnerów społecznych i gospodarczych, zaangażowanych w proces prac nad strategią.

Bazę do opracowania niniejszego opracowania stanowił poprzedni dokument: Plan Rozwoju Lokalnego Gminy i Miasta Pajęczno na lata 2007-2013 roku. Dokument ten i stopień jego realizacji stanowił punkt wyjścia do dalszych prac analitycznych. Ponadto przedmiotowa Strategia bazuje na innych dokumentach planistycznych, które z mocy prawa zostały opracowane przez miasto i gminę Pajęczno. Ważnym źródłem informacji były również dane statystyczne, uzyskane głównie z opracowań posiadanych przez miasto i gminę oraz z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

3. Zgodność strategii z innymi dokumentami strategicznymi

Cele i priorytety Strategii Rozwoju Gminy Pajęczno wpisują się w szeroki kontekst dokumentów strategicznych, wdrażanych zarówno na poziomie Unii Europejskiej jak i kraju oraz regionu. Na poziomie unijnym strategia nawiązuje do Europy 2020 – Strategii na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającemu włączeniu społecznemu. Na poziomie krajowym dokument strategii jest natomiast w pełni skorelowany z obszarami strategicznymi Strategii Rozwoju Kraju 2020, Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020 oraz treścią innych dokumentów strategicznych przyjętych przez Radę Ministrów. Głównym dokumentem, do którego strategia odnosi się na poziomie regionalnym jest natomiast Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego na lata 2007 -2020.

Poniżej przedstawiono dokumenty, które w sposób bezpośredni odnoszą się do opracowywanej Strategii Rozwoju Gminy.

Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego na lata 2007 -2020

SFERA SPOŁECZNA:

Cel główny: Wzrost ogólnego poziomu cywilizacyjnego województwa.

Cele strategiczne:

- Podniesienie poziomu wykształcenia mieszkańców województwa.
- Podniesienie poziomu jakości życia.
- Zmniejszenie zjawisk wykluczenia społecznego i modernizacja systemów pomocy społecznej.
- Podniesienie poziomu aktywności społecznej.

SFERA EKONOMICZNA:

Strategia Rozwoju Gminy Pajęczno na lata 2016 -2020

Cel główny: Poprawa pozycji konkurencyjnej gospodarki województwa.

Cele strategiczne:

- Zwiększanie dostępności gospodarczej regionu.
- Tworzenie nowoczesnej, prorozwojowej i innowacyjnej bazy gospodarczej.
- Budowa społeczeństwa informacyjnego.
- Trwały i zrównoważony rozwój obszarów wiejskich.
- Podniesienie ogólnego poziomu zatrudnialności i mobilności zawodowej mieszkańców województwa.
- Tworzenie wizerunku regionu przyjaznego i atrakcyjnego dla podejmowania współpracy, inwestowania i życia mieszkańców.

SFERA FUNKCJONALNO – PRZESTRZENNA:

Cel główny: Stworzenie rzeczywistego regionu społeczno – ekonomicznego posiadającego własną podmiotowość kulturową i gospodarczą.

Cele strategiczne:

- Stymulowanie przemian w sieci osadniczej polegających na wzroście roli miast w organizacji funkcjonalno-przestrzennej województwa.
- Uporządkowanie gospodarki przestrzennej.
- Umocnienie identyfikacji mieszkańców z województwem.
- Poprawa warunków życia mieszkańców regionu poprzez poprawę jakości środowiska.

Strategia Rozwoju Powiatu Pajęczańskiego na lata 2014-2020

Cel strategiczny nr I - Wzmacnianie atrakcyjności turystycznej powiatu

Cele operacyjny 1: Zwiększenie atrakcyjności turystycznej powiatu

Zadanie. 1 Opracowanie systemu promocji powiatu

Zadanie 2. Stworzenie systemu koordynacji działań promocyjnych w powiecie (przy wykorzystaniu sił poszczególnych gmin)

Zadanie 3. Współdziałanie w imprezach promujących powiat

Cel operacyjny 2: Rozbudowa i modernizacja infrastruktury turystycznej

Zadanie 1. Dbłość i rozwijanie szlaków i ścieżek rowerowych i ich oznakowania

Zadanie 2. Stworzenie oznakowania promocyjnego powiatu i jego atrakcji turystycznych

Zadanie 3. Wytyczenie wodnych szlaków turystycznych

Zadanie 4. Poprawa jakości dróg

Cel strategiczny nr II - Rozwój gospodarczy powiatu

Cel operacyjny1: Wspieranie przedsiębiorczości

Zadanie 1. Tworzenie warunków do ożywienia działalności gospodarczej

Zadanie 2. Sukcesywne wspieranie pajęczańskich grup producenckich

Zadanie 3. Stworzenie przyjaznych warunków dla kreowania nowych form działalności

Zadanie 4. Kontynuowanie i dalsze tworzenie sprzyjających warunków dla rozwoju specjalnych stref aktywności gospodarczej na terenie powiatu pajęczańskiego

Cel operacyjny 2: Wzrost aktywności zawodowej mieszkańców powiatu i ograniczenie bezrobocia

Zadanie 1. Organizacja na poziomie powiatu nowych form kształcenia dorosłych dla skutecznego przekwalifikowania zawodowego oraz kształtowanie szkolnictwa zawodowego

Zadanie 2. Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych

Cel operacyjny 3: Zwiększenie dostępności komunikacyjnej regionu

Zadanie 1. Dostosowanie standardów technicznych dróg do ich funkcji oraz podniesienie bezpieczeństwa ruchu drogowego

Zadanie 2. Podjęcie działania w kierunku równomiernego i zrównoważonego rozwoju powiatu, z uwzględnieniem rozwoju poszczególnych miejscowości

Zadanie 3. Poprawienie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowaniem rolnictwa i leśnictwa przez scalenie gruntów

Cel strategiczny nr III: Rozwój samorządności i społeczeństwa obywatelskiego oraz kapitału społecznego

Cele operacyjny 1: Stworzenie systemu wsparcia organizacji pozarządowych

Zadanie 1. Współpraca z organizacjami pozarządowymi dla zrównoważonego rozwoju powiatu

Cel operacyjny 2: Zwiększenie uczestnictwa obywateli w życiu publicznym powiatu

Zadanie 1. Kreowanie lokalnej tożsamości

Zadanie 2. Prowadzenie procesów konsultacji społecznych w sprawach ważnych dla mieszkańców

Cel operacyjny 3: Podnoszenie standardów funkcjonowania infrastruktury społecznej oraz działania na rzecz ochrony zdrowia i bezpieczeństwa publicznego.

Zadanie 1. Podnoszenie aktywności fizycznej mieszkańców

Zadanie 2. Budowa i rozwój infrastruktury społecznej i publicznej

Zadanie 3. Modernizacja i rozbudowa istniejących budynków użyteczności publicznej

Zadanie 4. Podniesienie poziomu pracy administracji powiatowej

Zadanie 5. Poprawa jakości i dostępności usług zdrowotnych

Część II – DIAGNOZA I ANALIZA

STRATEGICZNA

1. Położenie, przestrzeń i środowisko

Pajęczno jest jedną ze 177 gmin województwa łódzkiego leżącą w południowej jego części. Południowa granica jest równocześnie granicą województw łódzkiego i śląskiego. Gmina położona jest w środkowej Polsce, w obszarze Wysoczyzny Bełchatowskiej oraz Wyżyny Wieluńskiej.

Do gminy, oprócz miasta Pajęczna, należy dwadzieścia sołectw: Czerkiesy, Dylów "A" – Tuszyn, Dylów Rządowy, Dylów Szlachecki, Janki, Kurzna Barany, Lipina, Ładzin, Łężce, Makowiska, Niwiska Dolne, Niwiska Górne, Nowe Gajęcice, Patrzyków, Podładzin, Podmurowaniec, Siedlec, Stare Gajęcice, Wręczyca, Wydrzynów.

Rysunek 1. Granice administracyjne gminy Pajęczno.

Źródło: Plan Rozwoju Lokalnego Gminy i Miasta Pajęczno na lata 2007-2013 roku.

Od 1 stycznia 1999 r. miasto Pajęczno jest siedzibą powiatu pajęczańskiego w skład którego wchodzi 6 gmin wiejskich i 2 miejsko-wiejskie. Gmina sąsiaduje: od zachodu z gminą i miastem Działoszyn i gminą Siemkowice, od północy z gminą Kielczyglów i Rząśnia, od wschodu z gminą Sulmierzyce, Strzelce Wielkie i Nowa Brzeźnica wchodzącymi w skład powiatu pajęczańskiego, a od południa z gminą Popów (województwo śląskie). Pod względem powierzchni stanowi 0,62 % województwa łódzkiego i 14 % powiatu pajęczańskiego.

Położenie gminy Pajęczno na tle powiatu pajęczańskiego przedstawia poniższy rysunek.

Rysunek 2. Położenie gminy Pajęczno na tle powiatu pajęczańskiego.

Źródło: www.osp.org.pl

1.2. Rys historyczny

Pajęczno jest jednym z najstarszych miast w Polsce Środkowej. Starożytna osada powstała w zamierzchłych czasach, bowiem badania archeologiczne dowodzą istnienia tu wczesnego osadnictwa już w okresie Żelaza (VII-VI w. pne). Legenda głosi, że nazwa miejscowości wywodzi się z olbrzymich rozmiarów pająka, który przed wiekami miał się tu zagnieździć i był plagą dla mieszkańców, dopóki go jeden z odważnych ochotników nie zabił. Skórą tego pająka miały być obite drzwi dawnego parafialnego kościoła i stąd miasto miało przybrać swoją nazwę. Najstarsza ślady krótkotrwałego osadnictwa w rejonie Pajęczna datowane są na około 10 tys. lat temu. W widłach

Warty i Liswarty istniało swoiste „zagłębienie” eksploatacji krzemienia jurajskiego. Z materiałów archeologicznych wynika, iż istniały tutaj liczne pracownie przetwórcze krzemienia, z których część istniała w rejonie dzisiejszej miejscowości Patrzyków. Okres paleolitu to czas stosunkowo gęstego zaludnienia tych terenów, natomiast w okresie neolitu i wczesnego okresu epoki brązu następuje zahamowanie procesów osadniczych. Dopiero pod koniec epoki brązu występuje stosunkowo liczne osadnictwo kultury łużyckiej. Wczesny okres epoki Żelaza to początek zmian w kierunku stagnacji i regresu osadnictwa. W schyłkowej fazie okresu halszackiego i w początkach okresu lateńskiego Wyżyna Wieluńska i Obniżenie Liswarty stają się pustką osadniczą aż do pojawienia się w rejonie dzisiejszego miasta Pajęczna kultury przeworskiej ze schyłkowej fazy okresu wpływów rzymskich. Ludność tej kultury zajmuje oprócz żyznych terenów w pobliżu rzek także tereny o słabszych warunkach glebowych. Gwałtowny upadek kultury przeworskiej na początku okresu wędrówek ludów powoduje ponowne wyludnienie dzisiejszego rejonu pajęczańskiego. Położenie Pajęczna na ważnym szlaku handlowym biegnącym z Wrocławia przez Wieluń i Radomsko na Ruś oraz rozwój handlu tranzytowego przyczyniły się do wczesnego rozwoju miasta. Pierwsza wzmianka źródłowa o nim zachowała się w kronice klasztoru zwifalteńskiego, spisanej przez mnicha Ortlieba, który przybył do Polski w roku 1140, na zaproszenie księżnej Salomei (wdowa po Bolesławie Krzywoustym). Ortlieb nazywa Pajęczno miasteczkiem, mimo, że nie posiadało w tym czasie praw miejskich. Musiało ono jednak w owym czasie być znaczną osadą, wyróżniającą się spośród okolicznych wsi, skoro księżna Salomea wybrała Pajęczno na miejsce spotkania z Ortliebem i innymi zakonnikami. Prawa miejskie uzyskało Pajęczno przed 1276 r. wtedy, bowiem wystawiono dokument pozwalający sądzić, iż proces lokacyjny został już dokonany. Być może podniesienie osady do rangi miasta należy wiązać z inicjatywą Leszka Czarnego, księcia sieradzkiego, który w 1265 r. lokował wieś Pajęczno, a po objęciu tronu krakowskiego przyznał prawa miejskie pobliskiej Brzeźnicy. W XIII w. Wystawiono w Pajęcznie kilka dokumentów. Z 1265 r. pochodzi dokument wystawiony przez Leszka Czarnego, a z 1269 r. dwa dokumenty; jeden wystawiony przez arcybiskupa Janusza, drugi przez biskupa Piotra. Pajęczno należało do miast nieobronnych. Posiadało swój herb wyobrażający mur forteczny z otwartą bramą miejską zakończoną trzema basztami, zwieńczonymi blankami, przy czym wieża środkowa jest wyższa. Dokument lokacyjny dla Pajęczna oraz akt nadania lub sprzedaży wójtostwa zaginął. Prawdopodobnie, wraz z innymi przywilejami, spaliły się podczas jednego z wielkich pożarów, jakie nawiedziły miasto na przestrzeni wieków. O znaczeniu Pajęczna w tym czasie świadczy fakt dość wczesnego istnienia tutaj parafii (1277 r.). Po raz pierwszy proboszcz w Pajęcznie został wymieniony w 1251 r. Pierwotna parafia była bardzo rozległa. Obejmowała ona w połowie XIII w. Oprócz ośmiu wsi wymienionych przez Łaskiego tj., Białej, Wręczyca, Siedlec, Dworszowic, Wistki, Jajek (dziś: Janek), Woli Jajkowskiej, Dylowa także późniejsze parafie Trębaczew, Szczyty i Makowiska, do których należały Gajęcice i część parafii Siemkowice wraz z Chorzewem. W 1401 r. król Władysław Jagiełło przekazał miasto Pajęczno wraz

z bogatą parafią Akademii Krakowskiej, pomnażając tym sposobem uposażenie reaktywowanej uczelni. Od tego czasu administratorami miejscowej parafii byli profesorowie wszechnicy krakowskiej. W kościele w Pajęcznie został pochowany w 1575 r. Marcin Bielski, kronikarz i poeta urodzony w 1495 r. w pobliskiej Białej, „który pierwszy kronikę polską w rodzinnej mowie ułożył”. Przez kilka wieków Pajęczno rozwijało się w cieniu Brzeźnicy. W 1422 r. na terenie miasta istniały dwa młyny, natomiast w roku 1562 r. pracowało tutaj zaledwie 10 rzemieślników. Nieco wcześniej, bo w 1553 r. Pajęczno uzyskało przywilej na odbywanie 2 jarmarków rocznie i cotygodniowego targu. Dość istotny przywilej nadał osadzie król Zygmunt Stary, który wydzielił z ekonomii książęcej 60 łanów ogólnego obszaru, złożonego z gruntów uprawnych, lasów i łąk, nadając je mieszkańcom pajęczańskim w bezpłatne Użytkowanie. Dobra koniunktura nie trwała jednak długo. Ogólny upadek małych miast Rzeczypospolitej, przebiegający po okresie wojen szwedzkich, dotknął również okolice Pajęczna. W 1717 r. starostwo brzeźnickie nadane zostało klasztorowi jasnogórskiemu, który pełniąc rolę twierdzy, stanowił siedzibę garnizonu wojsk królewskich. Wraz z całym starostwem, własnością klasztoru zostało również Pajęczno, coraz bardziej tracące na znaczeniu, tym bardziej, że w ciągu XVIII w. osada rujnowana była licznymi klęskami żywiołowymi. W 1793 r. pożar strawił zabudowania miejskie przy rynku oraz część miejscowego kościoła. Następny pożar miał miejsce w 1810 r., w którym ponownie spłonął kościół, a wraz z nim zniszczeniu uległ grobowiec Marcina Bielskiego. W 1840 r. miasto liczyło 1644 mieszkańców, a w 1860 r. – 1870. Podstawowym źródłem utrzymania ludności pozostawało rolnictwo. W 1852 r. miasto nawiedziła epidemia cholery. W okresie powstania styczniowego miało miejsce w rejonie Pajęczna kilka potyczek między oddziałami rosyjskimi i powstańcami. W 1867 r. miasto zostało włączone do nowo utworzonej guberni piotrkowskiej, a w 1870 r. na mocy ukazu Pajęczno utraciło prawa miejskie i zostało przemianowane na osadę wiejską. W 1879 r. osada posiadała kościół, sąd gminny okręgu I, urząd gminy, szkołę początkową, 207 domów, 2326 mieszkańców. Gmina zaś liczyła 4.794 osób. W 1900 r. osada liczyła 2804 mieszkańców, 218 domów mieszkalnych i 5476 zabudowań gospodarskich. Podczas I wojny światowej teren znalazł się w strefie administracji austriackiej (generalne gubernatorstwo lubelskie) i podlegał gubernatorowi wojskowemu urzędującemu w Piotrkowie Trybunalskim. W 1921 r. osada wiejska Pajęczno posiadała 2600 mieszkańców. Prawa miejskie miasto odzyskało w 1958 r. Do 1975 r. miasto i gmina Pajęczno należała administracyjnie do województwa łódzkiego, a od 1975 r. weszło w skład województwa częstochowskiego. Od 1999 r. ponownie Pajęczno należy do województwa łódzkiego i jest siedzibą powiatu.¹ W 1956 roku Pajęczno zostało siedzibą władz powiatu. Miasto stało się lokalnym centrum gospodarczym i kulturalnym, przeżywało okres intensywnej urbanizacji. Powstały m.in. nowe obiekty

¹ Plan Rozwoju Lokalnego Gminy i Miasta Pajęczno na lata 2007-2013, str.9

kulturalne, handlowe, zakłady pracy, rozwijało się budownictwo mieszkaniowe. Reforma administracyjna przeprowadzona w 1975 roku rozbiła ziemie pajęcząską między 3 województwa: częstochowskie, sieradzkie i piotrkowskie.

1.2. Ukształtowanie i rzeźba terenu

Pod względem morfologicznym teren miasta i gminy Pajęczno położony jest na pograniczu dwóch dużych jednostek: Nizin Środkowopolskich i Wyżyny Śląsko-Krakowskiej. Prawie cały obszar miasta i gminy znajduje się w obrębie Wyżyny Wieluńskiej poza niewielkim fragmentem położonym na północ od miasta Pajęczna, wchodzącym w skład Wyżyny Bełchatowskiej. Dominuje tu krajobraz lekko falistej równiny polodowcowej, obniżającej się ze wschodu na północny zachód, zachód i południe, ponad powierzchnię której wznoszą się w środkowej i północno-wschodniej części wydłużone wzniesienia czołowo- morenowe (Kurzna, Łężce, Siedlec). Jednostajną rzeźbę terenu urozmaicają również liczne suche dolinki erozyjno-denudacyjne słabo zaznaczające się w terenie oraz doliny rzek i cieków. Charakterystycznym rysem rzeźby terenu w części północnej i częściowo środkowej jest kierunek dolin i cieków ciągnący się równoleżnikowo na wschód i na zachód, zmieniający się w części południowo-wschodniej na NE-SW. Spadki terenu na przeważającym obszarze gminy nie przekraczają 5 %, fragmentarycznie w obrębie zboczy dolinek rozcinających wysoczyznę, bądź doliny rzeki Warty dochodzą do 8 %, natomiast w obrębie zboczy wzniesień wynoszą od 5 % do 12 %.

1.3. Struktura funkcjonalno – przestrzenna

Dające się wyodrębnić w granicach gminy jednostki przestrzenne - strefy to:

Strefa I północna – rolno-leśna

Obejmuje ona najmniejszy obszarowo teren położony w północnej części gminy. W jej granicach leżą wsie Tuszyn, Lipina, Wręczyca, Dylów A, Kurzna, Barany oraz położone pomiędzy tymi wsiami pola uprawne i kompleksy leśne lasów prywatnej własności, kompleksy lasów państwowych przyległych do miasta Pajęczno od północnego wschodu.

Strefa ta charakteryzuje się ekstensywną zabudową wsi, dużym udziałem lasów, przewagą gleb o niskich klasach bonitacyjnych i brakiem liczących się czynników rozwojowych. W tej strefie przebiega linia kolejowa, linia elektroenergetyczna wysokiego napięcia 110 kV wraz z projektowaną nową linią 110 kV oraz jest położone wśród lasów składowisko odpadów komunalnych o znaczeniu ponadgminnym.

Strefa II centralna – zurbanizowana

Obejmuje ona tereny położone w centralnej części gminy wraz z miastem Pajęczno, zurbanizowanymi wsiami Dylów Szlachecki i Dylów Rządowy. Są to tereny, z racji istniejących i planowanych urządzeń infrastruktury komunalnej najlepiej wyposażone we wszystkie media. Strefa ta charakteryzuje się koncentracją zabudowy miejskiej i podmiejskiej, a wsie Dylów Szlachecki i Dylów Rządowy w części są integralnie związane z miastem stanowiąc jego przedłużenie na zachód i północny-zachód.

Strefa III południowo-zachodnia – przemysłowa

Jest to strefa gminy obejmująca część gminy położoną na południe od projektowanej obwodnicy miasta Pajęczno w ciągu drogi krajowej nr 42 i wsie leżące od niej na południe do kompleksu lasów państwowych w środkowej części gminy tj. Niwiska Górne i Wydrzynów oraz grunty rolne wsi Dylów Rządowy wraz z częścią gruntów rolnych południowej części miasta Pajęczno. Ta strefa w najbliższej przyszłości stanowić będzie o najwyższym rozwoju gminy i stanowić będzie o dochodach gminy, bowiem są tu położone udokumentowane na dużych obszarach (rząd około 300 ha) złoża wapieni jurajskich, przeznaczonych do eksploatacji w obowiązujących planach miejscowych i gdzie ich użytkownik tj. Cementownia „Warta” SA przygotowuje się do uruchomienia wydobycia. Tutaj też będzie realizowana część farmy wiatrowej składającej się z turbin o mocy do 3 MW każda. Centralnym ośrodkiem strefy jest wieś Niwiska Górne.

Strefa IV wschodnia – rolnicza

Jest to największa obszarowo część gminy Pajęczno. Obejmuje wsie Siedlec, Makowiska, Czerkiesy, Nowe Gajęcice, Stare Gajęcice, Podmurowaniec, Łężce, Podładzin, Ładzin i Janki, Tutaj jest też planowana budowa obwodnic wsi Makowiska i Janki w ciągu drogi krajowej Nr 42. W strefie tej występują zróżnicowane formy krajobrazu, a także zróżnicowane rodzaje zagospodarowania. Ta strefa jest wybitnie rolniczą i nadal taką pozostanie. Wsie są w ogromnej przewadze skupione po obydwu stronach dróg publicznych, a wyróżnia się jedynie wieś Makowiska – centralny ośrodek strefy. W rolniczych partiach strefy mają też być budowane elektrownie wiatrowe, jako część farmy wiatrowej.

Strefa V południowa – ekologiczna

W strukturze gminy wyróżnia się funkcjonalnie i przestrzennie część najbardziej wysunięta na południe z dwoma dużymi kompleksami lasów państwowych i doliną rzeki Warty. Tu w rejonie wsi Patrzyków istnieje i ma dalsze predyspozycje rozwoju funkcja rekreacyjna, a lasy, dolina Warty i tereny przewidziane do zalesienia stanowią o projekcie objęcia ochroną prawną jako Pajęczańsko-Gidelski Obszar Chronionego Krajobrazu. Funkcje ekologiczne są tu wiodącymi, a rolnicze i rekreacyjne wykorzystanie terenu nie pozostają w kolizji z zasadami ochrony przyrody i krajobrazu.

1.4. Środowisko przyrodnicze

1.4.1. Klimat

Obszar gminy Pajęczno usytuowany jest na pograniczu dwóch regionów klimatycznych: środkowopolskiego i śląsko-małopolskiego.

Główne dane klimatyczne cechujące ten obszar to:

- Przewaga wiatrów zachodnich (21%) i południowo-zachodnich (19%). Największe wartości występują zimą oraz wiosną. W tych porach roku duże prędkości osiąga również wiatr przemieszczający się z północnego sektora. Cisze występują rzadziej niż w 1,3% roku.
- Zachmurzenie osiąga średnio w roku od 6,2 do 6,6 stopni, kształtuje się, zatem w zakresie średniej wartości dla obszaru Polski. Największe średnie miesięczne zachmurzenie przypada na listopad i grudzień (7,9 i 7,6). Dni pogodnych (z zachmurzeniem < 2 stopni) jest średnio w roku ok. 40 a dni pochmurnych (z zachmurzeniem > 8 stopni) - ok. 140. Liczba dni pogodnych wzrasta z końcem okresu zimowego do osiągnięcia maksimum w sierpniu.
- Średnia temperatura w roku wynosi 7,7°C. Najchłodniejszym miesiącem jest styczeń o średnich temperaturach -3,5°C, najcieplejszym lipiec 17,7°C.
- Opady atmosferyczne występują przeciętnie w ciągu 160 dni w roku. Średnia wieloletnia suma opadów wynosi 607 mm.
- Wilgotność powietrza jest w ciągu roku wyrównana i waha się od 87% do ok. 72%.

1.4.2. Powietrze

Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego niską emisją pochodzi z zabudowanych terenów miejskich głównie zabudową mieszkaniową jednorodzinną oraz z lokalnych emitorów zlokalizowanych na terenach przemysłowych i usługowych w mieście i w gminie. Część gminy Pajęczno pozostaje także pod wpływem oddziaływania emitorów cementowni „Warta” S.A. z/s w Trębaczewie (głównie wsie Wydrzynów, Niwiska Górne, Niwiska Dolne) oraz zanieczyszczenia pyłowe powodowane przez eksploatację surowców metodą strzałową i powodowane przez środki transportu tego surowca. Znaczące jest także oddziaływanie na stan atmosfery emisji komunikacyjnej pochodzącej m.in. z drogi krajowej nr 42, która przebiega przez samo centrum miasta Pajęczno.

W ramach oceny jakości powietrza województwo łódzkie zostało podzielone na dwie strefy:

- Aglomerację łódzką,

- Strefę łódzką, do której została zakwalifikowana gmina Pajęczno.

Wynik oceny strefy łódzkiej za rok 2015, w której położona jest gmina Pajęczno wskazuje, że dotrzymane są poziomy dopuszczalne lub poziomy docelowe substancji w powietrzu (klasa A) ustanowione ze względu na ochronę zdrowia dla następujących zanieczyszczeń:

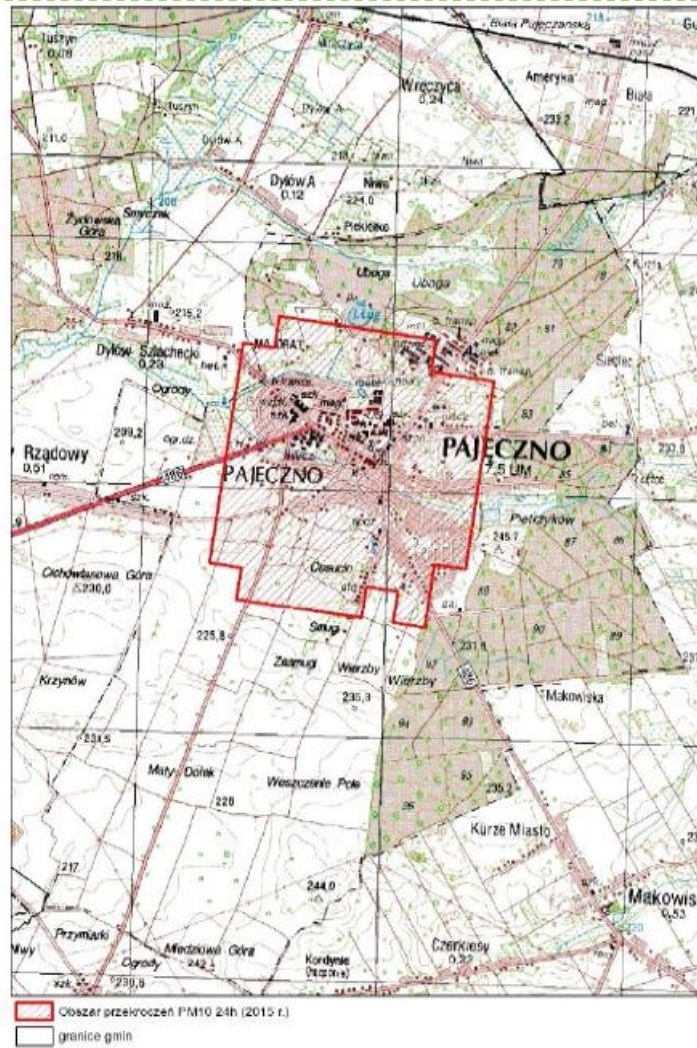
- dwutlenku siarki,
- dwutlenku azotu,
- ołowiu,
- benzenu,
- tlenku węgla,
- arsenu,
- kadmu,
- niklu.

Roczna ocena jakości powietrza w województwie łódzkim, dla strefy łódzkiej wskazała, iż przekroczone zostały dopuszczalne poziomy dla:

- pyłu PM2.5,
- pyłu PM10,
- benzo(a)pirenu,
- ozonu.

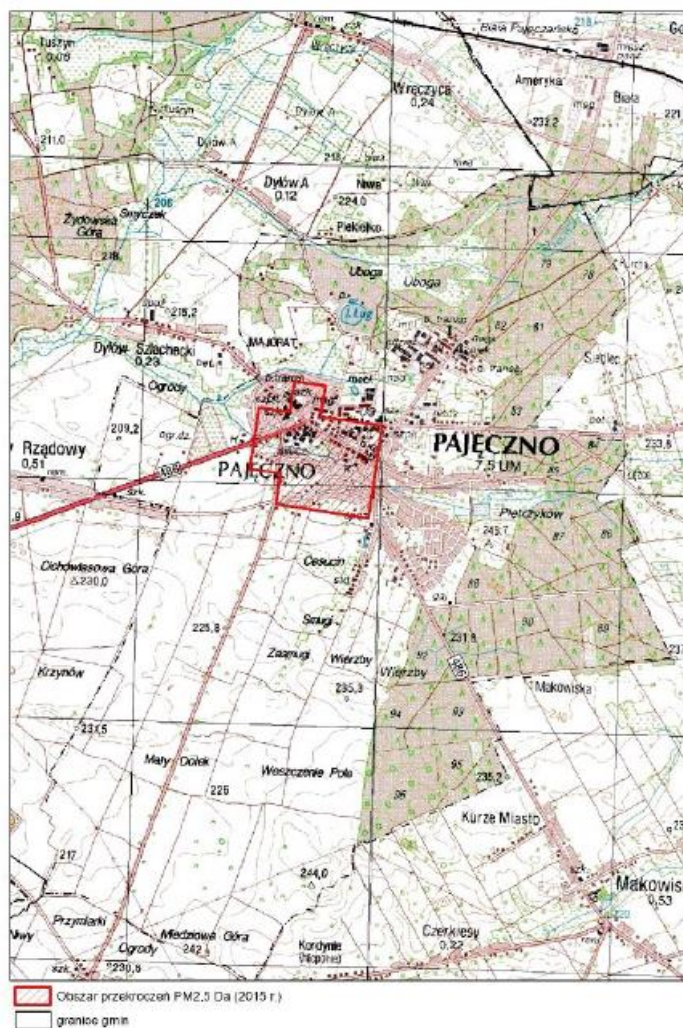
Klasyfikacja stref z uwzględnieniem poziomu docelowego wg kryteriów dla ochrony roślin, nie wskazała na występujące przekroczenia stężeń niebezpiecznych związków.

Na poniższych rysunkach przedstawiono obszary przekroczeń stężenia niebezpiecznych związków występujące na terenie gminy Pajęczno.

Rysunek 3. Obszar przekroczeń dobowej wartości poziomu dopuszczalnego stężenia pyłu PM10 w Pajęcznie w 2015 r.

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie łódzkim w 2015 r.

Rysunek 4. Obszar przekroczeń średniej rocznej wartości poziomu dopuszczalnego stężenia pyłu PM_{2,5} w Pajęcznie w 2015 r.

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie łódzkim w 2015 r.

Na obszarze gminy Pajęczno występują przekroczenia stężeń niebezpiecznych związków, m.in. stężeń pyłów PM₁₀ i PM_{2.5} oraz benzo(a)pirenu. Głównymi przyczynami zanieczyszczenia powietrza na omawianym obszarze jest niska emisja oraz emisja komunikacyjna.

1.4.3. Gleby

Gleby miata i gminy Pajęczno zostały wytworzone w przeważającej większości z materiałów czwartorzędowych oraz fragmentarycznie z wapieni górnourajskich. Dominują gleby pseudobielicowe, brunatne kwaśne i wylugowane, czarne ziemie oraz gleby hydromorficzne.

Gleby pseudobielicowe należą do najlepszych gleb w skali gminy. Są to gleby wytworzone z pyłów zwięzłych. Ich wartość bonitacyjna zależy od miąższości utworów pyłowych i od rodzaju głębszego

podłoża (piaski i gliny). Są to gleby zaliczone do IIIa, IIIb, IVa i IVb klasy bonitacyjnej gruntów ornych oraz do kompleksów glebowo-rolniczych: 4 – żytnio-ziemniaczanego bardzo dobrego, fragmentarycznie do 2-pszennego dobrego i 3 – pszennego wadliwego. Nadają się pod wszystkie uprawy polowe i sady.

Gleby brunatne występują na przeważającej części obszaru gminy. Wytworzone z piasków słabogliniastych podścielonych piaskami luźnymi zaliczone zostały do V i VI klasy bonitacyjnej gruntów ornych i kompleksów glebowo-rolniczych: 6 – żytnio-ziemniaczanego słabego oraz 7 – żytnio-tubinowego najłagodszego. Są to gleby o słabo wykształconym poziomie próchnicznym, ubogie w składniki pokarmowe i często zbyt suche. Nadają się pod uprawę żyta, okopowych oraz seradeli. Gleby brunatne wytworzone z glin lekkich i piasków gliniastych, zaliczone zostały do IIIa, IIIb, IVa i IVb klasy bonitacyjnej oraz kompleksu glebowo-rolniczego 4 – żytnio-ziemniaczanego bardzo dobrego. Nadają się pod wszystkie uprawy i warzywa.

Czarne ziemie wytworzone z piasków i glin pod wpływem wysokiego poziomu wód gruntowych występują w północnej części gminy. Wykorzystywane są głównie jako pastwiska i pod uprawy warzywne. Zaliczone zostały do IVb i V klasy bonitacyjnej oraz kompleksu glebowo-rolniczego 9 – zbożowo-pastewnego słabego.

Gleby hydromorficzne (mułowo-torfowe i torfowe) występują w dolinach rzecznych i obniżeniach terenu. Zaliczone zostały do klasy bonitacyjnej V i VI, fragmentarycznie do klasy III oraz kompleksu glebowo-rolniczego 2z – użytków zielonych średnich i 3z – użytków zielonych słabych.

1.4.4. Wody powierzchniowe i podziemne

Wody powierzchniowe

Pod względem hydrograficznym obszar gminy położony jest w obrębie dorzecza Warty. Przez najwyższe wyniesione tereny położone na wschód od miasta Pajęczna przebiega dział wodny III rzędu, oddzielający spływ w trzech kierunkach: zachodnim, wschodnim i południowym. Obszar miast i gminy odwadniany jest za pośrednictwem Warty oraz bezimiennych strumieni i licznych cieków okresowych. Charakterystyczną cechą tego obszaru jest występowanie licznych źródłowych odcinków strumieni oraz cieków prowadzących wody w małych ilościach i okresowo zanikających. Na terenie miasta i gminy występują również sztuczne zbiorniki wodne o niewielkich na ogół powierzchniach oraz naturalne oczka wodne (polodowcowe jezioro Ług Matusowiec).

Wody podziemne

Cała gmina znajduje się na terenie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych „Częstochowa” (GZWP 326).

Jest to zbiornik szczelinowo-krasowy, o przeciętnej jakości wód w klasie I c i Id i średniej głębokości ujęć około 160 m ppt. Powierzchnia całego zbiornika obejmuje 3172,2 km². Poziom wodonośny jury górnej charakteryzuje się reżimem swobodno-aporowym. Oszacowane zasoby odnawialne w granicach GZWP wynoszą 1289 952 m³/24h, zaś zasoby dyspozycyjne – 760320 m³/24h. Jakość wód podziemnych jest zróżnicowana, na ogół dobra bądź zadowalająca. Lokalnie stwierdzona obecność w wodach podziemnych podwyższonych wartości azotynów i amoniaku, sporadycznie chromu i cyjanków wskazuje na antropogeniczny charakter ognisk zanieczyszczeń. Należy do nich zaliczyć brak kanalizacji sanitarnej na znacznym obszarze, szczególnie wiejskim, gospodarkę przemysłową i górnictwo.

Na terenie miasta i gminy Pajęczno występują 2 piętra wodonośne: czwartorzędowe i jurajskie, przy czym to ostatnie związane jest z poziomem wodonośnym w utworach jury górnej (malm).

- Czwartorzędowe piętro wodonośne występuje praktycznie na obszarze całej gminy lecz jego wartość użytkowa jest różna, uzależniona od miąższości i wykształcenia utworów czwartorzędowych oraz warunków zasilania. Stanowią go piaszczyste i żwirowe utwory czwartorzędowe. W rejonach, gdzie miąższość osadów czwartorzędowych jest niewielka, występuje jeden czwartorzędowo-jurajski poziom wodonośny. W miejscach gdzie miąższość utworów jest większa, występują dwie warstwy wodonośne. Pierwsza o niewielkiej miąższości w partii stropowej, druga w partii środkowej bądź spągowej czwartorzędu (często między warstwami glin). Z uwagi na małą miąższość piętro wodonośne czwartorzędowe z reguły nie jest ujmowane studniami wierconymi i posiada jedynie znaczenie lokalne.
- Poziom wodonośny górnourajski związany jest z kompleksem szczelinowatych, spękanych wapieni i margli górnej jury oraz ma podstawowe znaczenie dla zaopatrzenia w wodę. Poziom ten występuje na zmiennych głębokościach od 6 m do 44 m. Wydajność jednostkowa tego poziomu jest również zróżnicowana – od kilku do kilkudziesięciu m³/h.

Stałymi obszarami występowania zagrożeń powodziowych jest dolina rzeki Warty. Charakterystyczną cechą dolin, w szczególności w dolinie Warty na terenie gminy, jest bardzo mała ilość wałów przeciwpowodziowych, a praktycznie ich brak.

1.4.5. Obszary chronione

Na terenie gminy Pajęczno występują następujące formy ochrony przyrody:

- Pomniki przyrody,
- Rezerwat przyrody,
- Użytki ekologiczne.

Pomniki przyrody

- sosna pospolita w Dylowie Szlacheckim o obwodzie 290 cm, działka Nr 248,
- dąb szypułkowy w Dylowie Szlacheckim o obwodzie 380 cm, na działce Nr 245,
- 7 szt. lipy drobnolistnej o obwodzie 190-375 cm, wieku około 300 lat w Makowiskach, na terenie cmentarza parafialnego,
- lipa drobnolistna szt. 12, obwód 160-290 w Makowiskach, na terenie przykościelnym,
- sosna pospolita o obwodzie 290 cm, wieku około 200 lat, w miejscowości Gajęcice Nowe (oddz. 94 leśnictwa Gajęcice),
- sosna pospolita o obwodzie 235 cm. wieku około 200 lat w miejscowości Gajęcice Nowe (w oddz. 102 leśnictwa Gajęcice, Nadleśnictwo Radomsko),
- lipa drobnolistna o obwodzie 700 cm. w Pajęcznie, przy plebanii,
- lipa drobnolistna o obwodzie 310 cm. w Pajęcznie, na cmentarzu,
- dąb szypułkowy o obwodzie 455 cm, leśnictwo Murowaniec oddz. 36.

Rezerwat przyrody

Poniższa tabela przedstawia charakterystykę rezerwatu przyrody „Murowaniec”. Ograniczenia działań w granicach rezerwatu przyrody są wpisane do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Pajęczno uchwalonego przez Radę Miejską w Pajęcznie.

Tabela 1. Charakterystyka rezerwatu przyrody „Murowaniec”.

Nazwa	Data utworzenia	Powierzchnia [ha]	Rodzaj rezerwatu	Opis celów ochrony
Murowaniec	1963-05-29	42,18	leśny	Celem ochrony jest zachowanie ze względów naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych fragmentu wielowarstwowego lasu mieszanego pochodzenia naturalnego, z dużym udziałem jodły na granicy zasięgu o charakterze lasu pierwotnego.

Użytki ekologiczne

Użytki ekologiczne na terenie gminy Pajęczno obejmują 2 bagna śródleśne (Oczko 1 i Oczko 2) położone w granicach lasów państwowych – obowiązują zasady ochrony i zakazy wynikające z ustawy o ochronie przyrody i planu urządzania lasów Nadleśnictwa Radomsko.

Powierzchnia użytku Oczko 1 wynosi 0,48 ha, natomiast powierzchnia użytku Oczko 2 – 0,63 ha.

Tabela 2. Procent obszarów chronionych w ujęciu porównawczym.

% obszarów chronionych	2015 r.
Gmina Pajęczno	0,38%
Powiat Pajęczański	5,8%
Województwo łódzkie	19,6%
Polska	32,5%

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

Powierzchnia obszarów chronionych na terenie gminy Pajęczno jest bardzo niewielka i wynosi zaledwie 0,38 % powierzchni gminy. Wskaźnik ten jest dużo niższy w porównaniu do wartości dla powiatu, województwa i kraju.

1.4.6. Surowce mineralne

Na terenie gminy Pajęczno występują liczne złoża surowców mineralnych. Surowce występujące na omawianym obszarze są genetycznie związane z budową geologiczną stanowiącą podstawowy składnik środowiska przyrodniczego obszaru. W granicach miasta i gminy Pajęczno występują:

- Wapienie jurajskie złoża „*Działoszyn-Trębaczew*”. Zasoby geologiczne bilansowe złoża wynoszą 186 448 tys. ton, w tym zasoby przemysłowe – 26 127 tys. ton. Dla złoża został utworzony obszar i teren górniczy „Działoszyn IV” w granicach wg koncesji Nr 23/2001 Ministra Środowiska z dnia 31.12.2001 r. udzielonej Kombinatowi Cementowo-Wapienniczemu „Warta” w Działoszynie (obecnie: Cementownia „Warta” S.A. w Działoszynie z/s w Trębaczewie). Koncesja została zmieniona przez Marszałka Województwa Łódzkiego z dnia 8 sierpnia 2007 r. znak: RO.V-AK-7513-26/07 w sprawie zmiany koncesji Nr 23/2001. Koncesja

obowiązuje do dnia 05 lutego 2021 r. Powierzchnia udokumentowanego złoża wynosi 283,3 ha. Wapienie są wykorzystywane do produkcji cementu.

- Wapienie jurajskie stanowiące **złoże „Niwiska Górne-Grądy”** eksploatowane. Zasoby geologiczne bilansowe złoża, położonego również w granicach gminy Działoszyn jak i gminy Pajęczno, wg Bilansu zasobów kopalin i wód podziemnych w Polsce wg stanu na koniec 2011 r. wynoszą 30 538 tys. ton, w tym zasoby przemysłowe – 7 364 tys. ton. Dla części złoża został utworzony obszar i teren górniczy „Niwiska Górne-Grądy I” w granicach wg koncesji Marszałka Województwa Łódzkiego z dnia 16.10.2012 r. znak: ROV.7422.2.140.2011/2012.CF. Koncesja jest ważna do dnia 31.12.2022 r. Dla pozostałej części złoża w granicach jego występowania (obszar górniczy) oraz dla obszaru oddziaływania eksploatacji górniczej (teren górniczy) w gminie Działoszyn i w gminie Pajęczno został sporządzony w 2009 r. miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, który obowiązuje. Wapienie są wykorzystywane do produkcji cementu.
- Wapienie jurajskie udokumentowane w złożach „Pajęczno” i „Pajęczno-Makowiska I”, o łącznych zasobach udokumentowanych w kategorii C2 160 729 tys. ton, objętym w części wschodniej miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego uchwalonym w 2005 r. z przeznaczeniem pod eksploatację obszaru około 80 ha i określającym projektowane granice terenu górniczego. Druga część udokumentowanych zasobów wapieni jest uwzględniona w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uchwalonym w 2009 r. W bilansie zasobów kopalin i wód podziemnych w Polsce złożo „Pajęczno-Makowiska I” jest zakwalifikowane dla przemysłu cementowego, zaś złożo „Pajęczno” – dla przemysłu wapienniczego.
- Wapienie stanowiące **obszar i teren górniczy „Niwiska Dolne”** o zasobach 39 tys. ton. Jest to złożo o zaniechanej obecnie eksploatacji, jednak nadal koncesja jest ważna do 11 września 2023 r. jest to złożo stanowiące wapienie dla przemysłu wapienniczego.

1.5. Lasy

Powierzchnia gruntów leśnych na terenie gminy zajmuje powierzchnię 3 560,95 ha, co daje lesistość na poziomie 30,9%. Na obszarze miasta znajduje się 659,93 ha, natomiast na obszarze wiejskim 2 901,02 ha gruntów leśnych.

Struktura własnościowa lasów na terenie gminy została przedstawiona w poniższej tabeli.

Tabela 3. Struktura własnościowa lasów na terenie gminy Pajęczno.

	Jednostka	Wartość
Lasy ogółem	ha	3 510,44
Lasy publiczne ogółem:		2 245,98
Lasy publiczne Skarbu Państwa		2 232,84
Lasy publiczne Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych		2 226,83
Lasy publiczne gminne		13,14
Lasy prywatne ogółem		1 264,40

W granicach gminy istnieją zwarte kompleksy leśne położone w rejonie Siedlec, Koloni Gajęcice-Czerkiesów, Patrzykowa oraz na wschód od miasta Pajęczno.

W granicach gminy dominują siedliska LMŚw (las mieszany świeży) – 1396.54 ha, BMŚW(bór mieszany Świeży – 657.16 ha, BŚW (bór świeży) – 538.26 ha, LŚW 9las świeży) – 383.86 ha. Niewielkie powierzchnie zajmują BMW(bór mieszany wilgotny), LMW(las mieszany wilgotny), LW(las wilgotny) i OL(ols). Głównym gatunkiem lasotwórczym jest sosna której udział wynosi 85,2 %. Znaczący udział ma dąb – 4,9 %, jodła 2.5% oraz brzoza 2,4%. W drzewostanach występuje także olsza, buk, modrzew, jesion, świerk i osika.

W lasach niestanowiących własności Państwa przeważają siedliska borowe w tym BMŚW i BŚW. Występują też LMŚW, LŚW, LMW, BMW oraz sporadycznie OL.

Wszystkie lasy położone są w VI Krainie Małopolskiej w Dzielnicy Wyżyny Woźnicko Wieluńskiej.

Poza funkcją produkcyjną lasy mają ważną rolę pozaprodukcyjną. Stanowią zasadniczy element równowagi ekologicznej oraz podstawowe zasoby banku genetycznego.

Zasada prowadzenia zrównoważonej gospodarki leśnej na równi obowiązuje w lasach należących do Skarbu Państwa jak i w lasach prywatnych właścicieli.

Występujące w południowej części gminy w rejonie doliny rzeki Warty kompleksy leśne są szczególnie atrakcyjne dla wykorzystania rekreacyjnego. Podobnie kompleks lasów położony na wschód od miasta Pajęczna winien pełnić funkcję leśnego zaplecza rekreacyjnego dla mieszkańców tego miasta.

Wskaźnik lesistości na terenie gminy ma wyższą wartość niż wskaźnik ten na terenie powiatu pajęczańskiego, województwa łódzkiego oraz kraju.

Tabela 4. Ujęcie porównawcze % lesistości.

% lesistości	2015 r.
Gmina Pajęczno	30,9%
Powiat Pajęczański	26,4%
Województwo łódzkie	21,3%
Polska	29,5%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

1.6. Zabytki

Pajęczno jest jedną z najstarszych gmin w Polsce Środkowej, w związku tym na jej terenie znajduje się wiele dóbr kulturowych. Dobra kultury wpisane do gminnej ewidencji zabytków na terenie części miejskiej gminy Pajęczno zostały przedstawione w poniżej tabeli. Na terenie gminy znajdują się także liczne stanowiska archeologiczne.

Dobra kultury wpisane do gminnej ewidencji zabytków na terenie miasta Pajęcna zostały przedstawione w poniżej tabeli.

Tabela 5. Dobra kultury wpisane do gminnej ewidencji zabytków.²

Lp.	Obiekt	Lokalizacja	Okres lub data budowy	Materiał
1	Kapliczka rzymsko-katolicka	1-go Maja	pocz. XX w.	mur.
2	Dom	Częstochowska 22/24	k. XIX w.	drewniany
3	Dom	Kościuszki 5	pocz. XX w.	murowany
4	Dom	Kościuszki 7	pocz.. XX w.	murowany
5	Dom	Kościuszki 37	pocz. XX w.	murowany
6	Dom	Kościuszki 55	pocz. XIX w.	murowany
7	Dom	Kościuszki 56	pocz. XX w.	murowany
8	Dom	Kościuszki 41/43	Pocz. XIX w.	Nr Dec.649 łódzkie
9	Dom	Parkowa 14/16		

² Wytluszczonym drukiem zaznaczono obiekty wpisane do rejestru zabytków.

Strategia Rozwoju Gminy Pajęczno na lata 2016 -2020

10	Cmentarz żydowski		XIX w.	zlikwidowany
11	Miejski układ przestrzenny		XIII w.	
12	Zespół kościelny Kościoła p.w. Wniebowzięcia NMP	Pl. Dworcowy	XVIII w.	
13	Kaplica rzymsko-katolicka (zespół kościoła p.w. Wniebowzięcia NMP)	Pl. Dworcowy (otoczenie kościoła)		murowany
14	Plebania (zespół Kościoła p.w. Wniebowzięcia NMP)	Pl. Dworcowy		murowany
15	Cmentarz rzym.-kat. przykościelny (zamknięty)	Pl. Dworcowy	XIV w.	
16	Stodoła	Koło plebanii	1930 r.	
17	Kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia NMP	Pl. Dworcowy	1748-1753	Nr rej.249 łódzkie
18	Zespół cmentarny cmentarza rzymsko-katolickiego	ul. Cmentarna	XIX w.	
19	Brama cmentarna	ul. Cmentarna	1 poł. XIX w.	Nr rej. A/449/89
20	Mur cmentarny	ul. Cmentarna	1 poł. XIX w.	Nr rej. A/449/89
21	Cmentarz rzymsko-katolicki	ul. Cmentarna	1 poł. XIX w.	Nr rej. A/499/89

Dobra kultury wpisane do gminnej ewidencji zabytków na terenie gminy Pajęczno zostały przedstawione w poniżej tabeli.

Tabela 6. Obiekty wpisane do gminnej ewidencji zabytków.³

Lp.	Obiekt	Lokalizacja	Datowanie	Uwagi
1	Kościół rzymsko-kat. p.w. Św. Bartłomieja	Makowiska ul. Radomszczańska 2	1841-1842	
2	Dom parafialny	Makowiska 42	1920 r.	
3	Cmentarz rzymsko-kat.	Makowiska 42	I poł. XIX w.	Nr rej. A/502/89 Częstochowa
4	Dwór	Makowska, ul. Szkolna 3		
5	Park podworski	Makowska, ul. Szkolna 3		

³ Wytluszczonym drukiem zaznaczono obiekty wpisane do rejestru zabytków.

6	Zespół dworsko-parkowy	Makowska, ul. Szkolna 3		
7	Kościół rzymsko-katolicki	Janki		
8	Kapliczka rzymsko-kat.	Janki		
9	Leśniczówka	Ładzin		
10	Kapliczka rzymsko-kat.	Łężce		

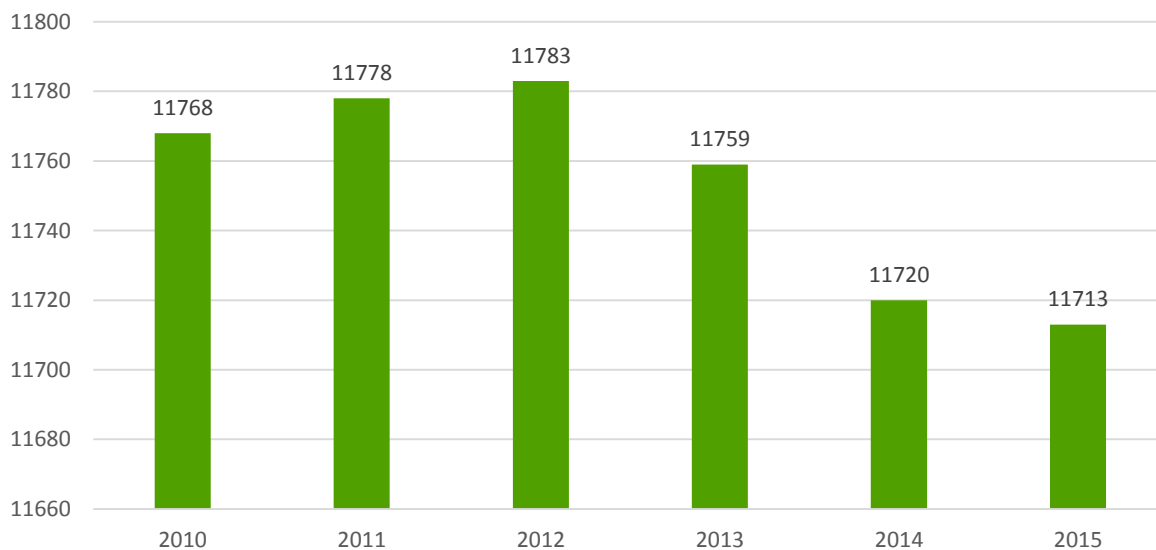
Na terenie miasta i gminy Pajęczno znajduje się wiele cennych zabytków oraz obiektów stanowiących zasób kulturowy gminy, które wymagają ochrony. Stałej aktualizacji i uzupełnienia wymaga gminna ewidencja zabytków.

2. Infrastruktura społeczna

2.1 Sytuacja demograficzna

Obecnie gminę zamieszkuje 11 713 osób. Liczba mieszkańców gminy w ostatnich latach wykazuje tendencje spadkową. Średnia gęstość zaludnienia na km² wynosi 103 osoby. Dla porównania wskaźnik ten na obszarze województwa łódzkiego wynosi 137 os/km², natomiast w powiecie pajęczańskim na km² przypada średnio 65 osób.

Liczba mieszkańców

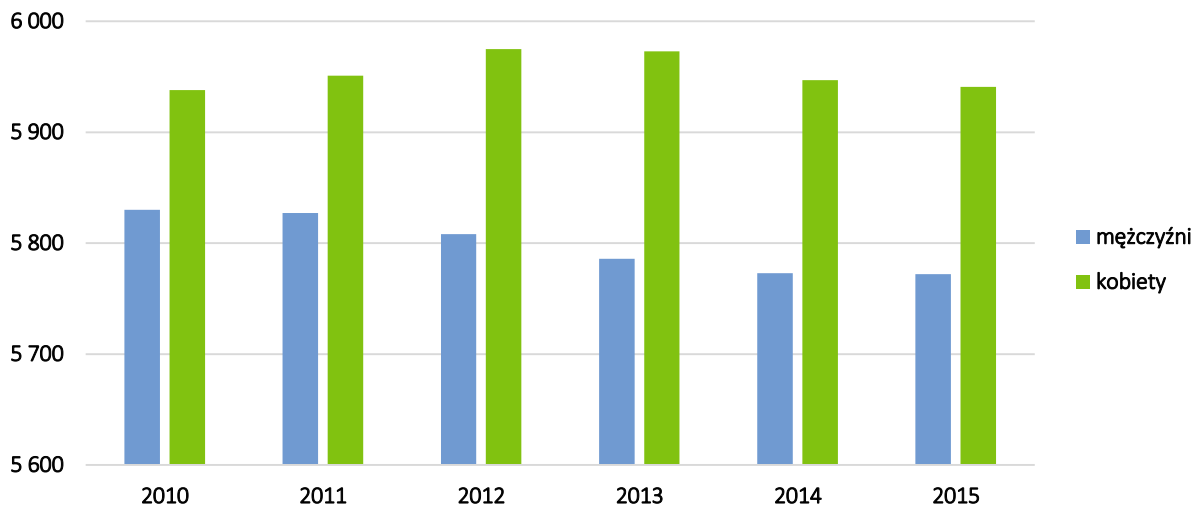

Wykres 1. Liczba mieszkańców gminy Pajęczno.

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

Poniższy wykres przedstawia porównanie liczby kobiet do liczby mężczyzn mieszkających na terenie gminy. W każdym z analizowanych lat, liczba kobiet zamieszkujących miasto i gminę była wyższa w porównaniu do liczby mężczyzn.

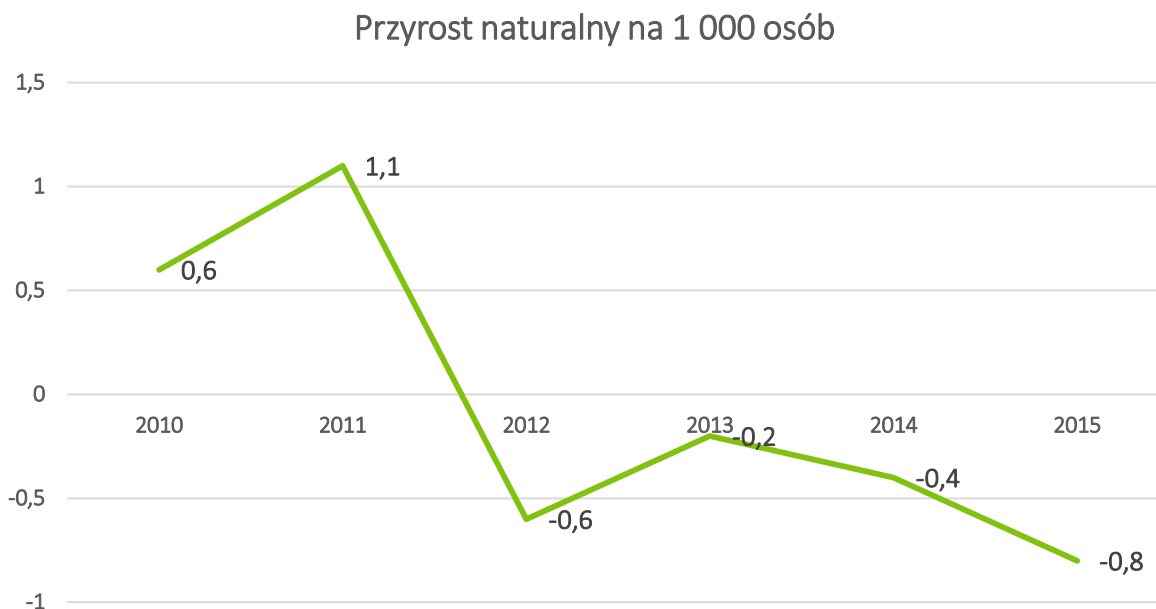
Liczba mieszkańców z podziałem na płeć

Wykres 2. Liczba mieszkańców wg płci na terenie miasta i gminy Pajęczno.

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

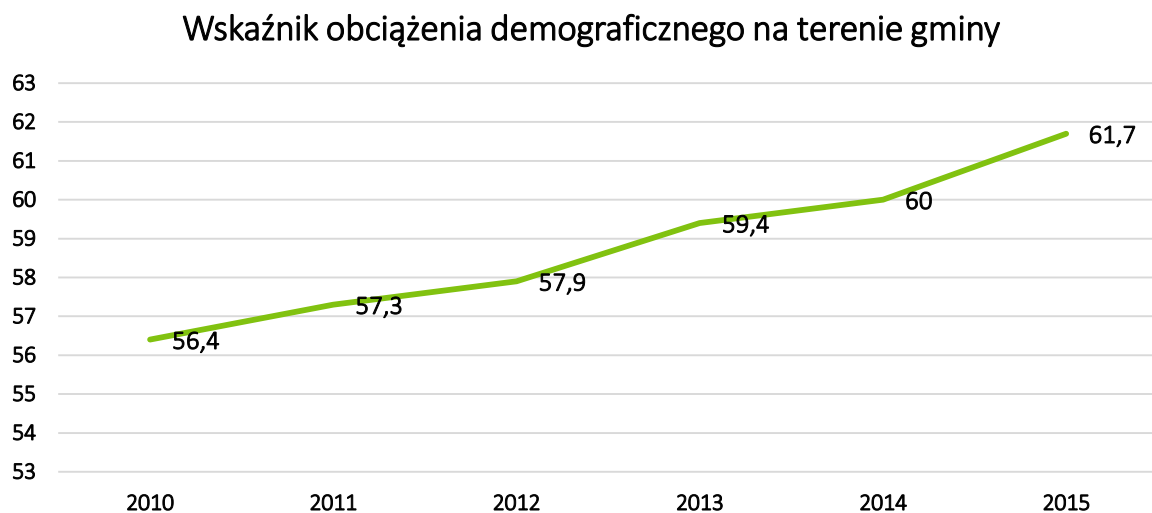
Na terenie miasta i gminy Pajęczno, w ciągu ostatnich lat, obserwuje się ujemny przyrost naturalny. Oznacza to, że więcej ludzi umiera niż się rodzi. Ostatni raz dodatnią wartość tego wskaźnika zaobserwowano w 2011 roku.

Wykres 3. Przyrost naturalny na 1 000 osób na terenie miasta i gminy Pajęczno.

Źródło: Opracowanie na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Duże znaczenie dla rozwoju miasta i gminy ma także wskaźnik obciążenia demograficznego. Oznacza on, ile osób w wieku nieprodukcyjnym przypada na 100 osób w wieku produkcyjnym. Im wyższą osiąga on wartość, tym niekorzystniej wpływa na lokalny rynek pracy oraz powodować może stan, w którym zbyt duża liczba mieszkańców utrzymuje się ze świadczeń socjalnych. Jak wynika z poniższego wykresu, w gminie Pajęczno wskaźnik ten od roku 2010 systematycznie wzrasta. W 2015 roku wyniósł on 61,7.

Wykres 4. Wskaźnik obciążenia demograficznego na terenie miasta i gminy Pajęczno.

Źródło: Opracowanie na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Sytuacja demograficzna na terenie gminy jest niekorzystna. Liczba mieszkańców w ostatnich latach wykazuje tendencję spadkową. Przyrost naturalny, w większości analizowanych lat jest ujemny, natomiast wskaźnik obciążenia demograficznego z roku na rok wzrasta.

2.2. Struktura wiekowa mieszkańców

Poniższa tabela przedstawia liczbę mieszkańców miasta i gminy Pajęczno z podziałem na grupy ekonomiczne. Największy udział w całkowitym bilansie miasta i gminy mają mieszkańcy w wieku produkcyjnym – 61,9 %.

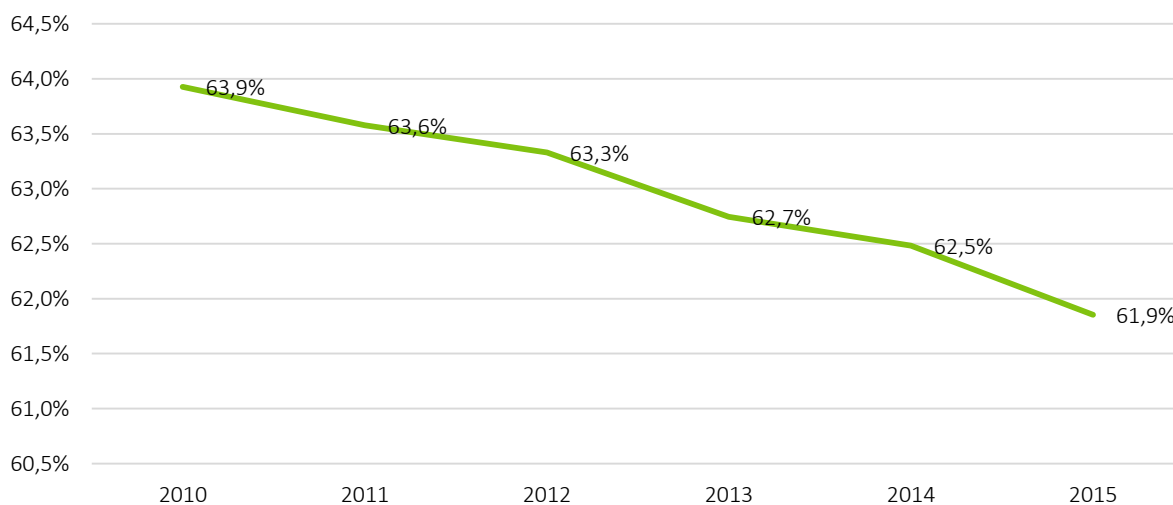
Tabela 7. Liczba mieszkańców miasta i gminy z podziałem na grupy ekonomiczne.

LICZBA MIESZKAŃCÓW	Stan na 31.12.2015r.	Udział procentowy [%]
Ogółem	11 713	100,0%
W WIEKU PRZEDPRODUKCYJNYM	2 074	17,7%
W WIEKU PRODUKCYJNYM	7 245	61,9%
- KOBIECY	3 324	-
- MĘŻCZYŹNI	3 921	-
W WIEKU POPRODUKCYJNYM	2 394	20,4%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Poniższy wykres przedstawia jak kształtuje się udział liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym w latach 2010 – 2015. Wartość ta wykazuje tendencję spadkową. Na przestrzeni pięciu lat liczba osób w wieku produkcyjnym spadła o 2 punkty procentowe.

Udział mieszkańców w wieku produkcyjnym

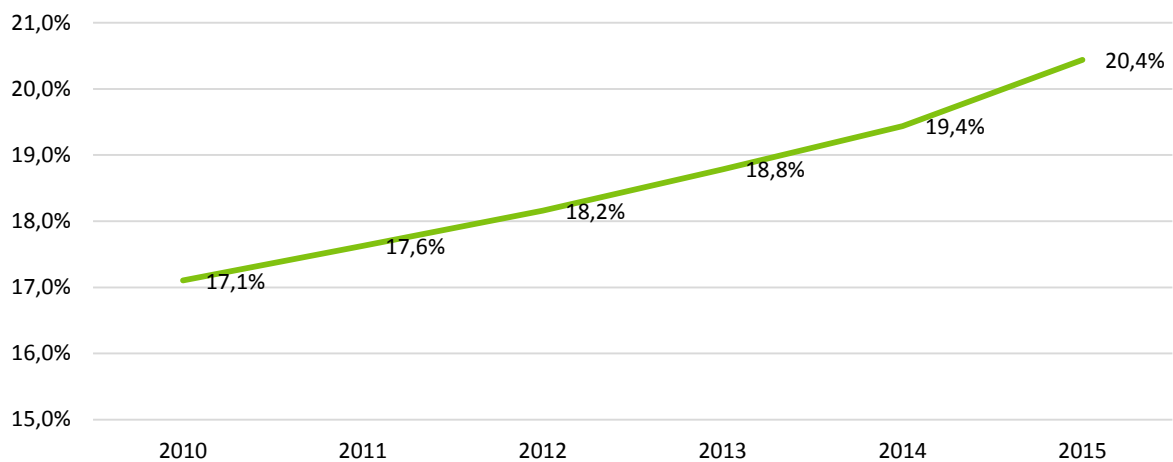

Wykres 5. Procentowy udział mieszkańców w wieku produkcyjnym w latach 2010 -2015.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Udział mieszkańców w wieku poprodukcyjnym z roku na rok wzrasta. Na przestrzeni pięciu lat wartość ta wzrosła o 3,3 %.

Udział mieszkańców w wieku poprodukcyjnym

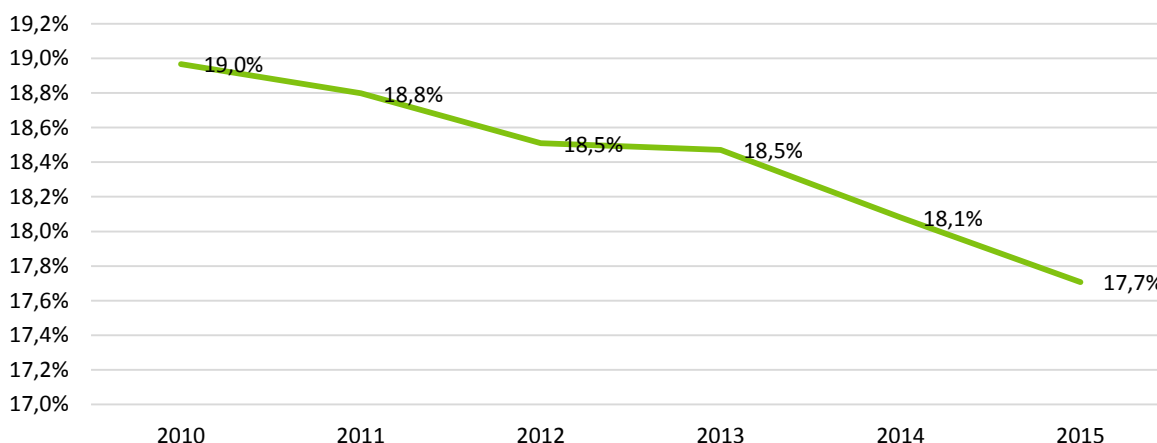

Wykres 6. Procentowy udział mieszkańców w wieku poprodukcyjnym w latach 2010 -2015.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Udział osób w wieku przedprodukcyjnym z roku na rok spada. Na przestrzeni lat wartość tego wskaźnika obniżyła się o 1,3 %.

Udział mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym

Wykres 7. Procentowy udział mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym w latach 2010 -2015.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Tabela 8. Procent ludności w wieku poprodukcyjnym w ujęciu porównawczym.

% ludności w wieku produkcyjnym	2015 r.
Gmina Pajęczno	61,9
Powiat pajęczański	61,4
Województwo łódzkie	61,4
Polska	62,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym na terenie miasta i gminy Pajęczno stale spada, wzrasta natomiast liczba osób w wieku poprodukcyjnym. Mimo to procentowy udział osób w wieku produkcyjnym na terenie gminy jest wyższy w porównaniu do powiatu pajęczańskiego i województwa łódzkiego.

2.3. Mieszkalnictwo

Sytuacja mieszkaniowa to jeden z bardzo istotnych czynników świadczących o rozwoju gospodarczym i społecznym gminy. W 2014 roku w gminie Pajęczno znajdowało się 2 818 budynki mieszkalne oraz 3 902 mieszkań. Zarówno liczba budynków, jak i mieszkań zwiększa się regularnie od 2010 roku. Wzrasta również ich przeciętna powierzchnia.

Tabela 9. Zasoby mieszkaniowe na terenie miasta i gminy Pajęczno.

	2010	2011	2012	2013	2014
Liczba budynków mieszkalnych [szt.]	2 792	2 783	2 794	2 811	2 818
Liczba mieszkań [szt.]	3 757	3 769	3 875	3 892	3 902
Ogólna powierzchnia mieszkań [m ²]	303 128	305 133	311 798	314 917	316 226
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 m ²	80,7	81,0	80,5	80,9	81,0
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na jedną osobę [m ²]	25,8	25,9	26,5	26,8	27,0

Źródło: Opracowanie na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na jedną osobę [m²] na terenie gminy Pajęczno jest niższa od wartości tego wskaźnika na terenie powiatu i województwa.

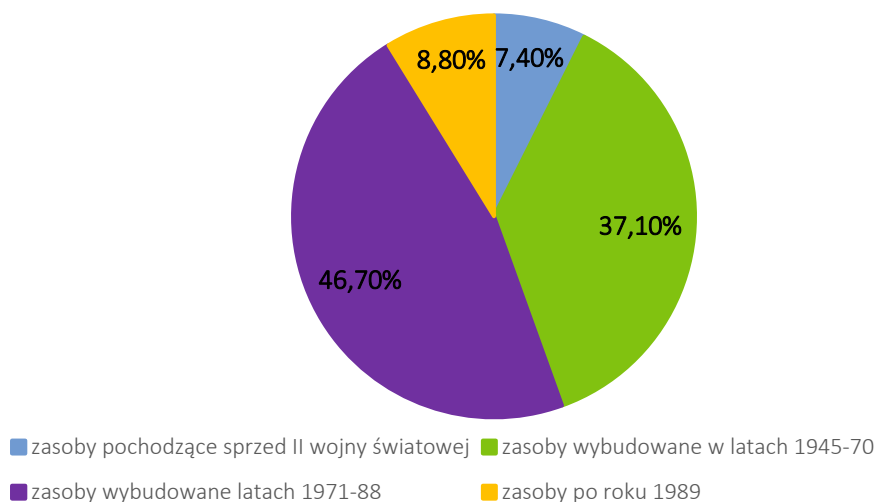
Tabela 10. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na jedną osobę [m²] w ujęciu porównawczym.

Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na jedną osobę [m ²]	2014 r.
Gmina Pajęczno	27,0
Powiat pajęczański	27,4
Województwo łódzkie	27,3
Polska	26,7

Źródło: Opracowanie na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Poniższy wykres przedstawia procentową strukturę zasobów miasta i gminy Pajęczno z podziałem na wiek budowy.

Zasoby mieszkaniowe wg wieku

Wykres 8. Zasoby mieszkaniowe miasta i gminy Pajęczno wg wieku.

Źródło: Opracowanie własne.

Z powyższego wykresu wynika, że biorąc pod uwagę wiek oddawanych do użytku mieszkań, można domniemywać, że ich stan techniczny jest średni i dobry.

Podczas analizy sytuacji mieszkaniowej w gminie konieczna jest ocena stanu jakości mieszkań, a głównie wyposażenia ich w różnego rodzaju instalacje. Jak wynika z poniższej tabeli od 2010 roku zaobserwować można systematyczny wzrost wyposażenia w podstawowe urządzenia techniczno-sanitarne w mieszkaniach na terenie miasta i gminy.

Tabela 11. Stan wyposażenia mieszkań w urządzenia techniczno-sanitarne.

	2010	2011	2012	2013	2014
Wodociąg	3 600	3 612	3 718	3 735	3 745
Ustęp spłukiwany	3 318	3 330	3 436	3 453	3 463
Łazienka	3 166	3 178	3 284	3 301	3 311
Centralne ogrzewanie	2 939	2 951	3 057	3 074	3 084

Źródło: Opracowanie na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Struktura mieszkaniowa na terenie gminy jest korzystna. Co roku obserwowany jest wzrost przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania na jedną osobę. Ponadto stan wyposażenia mieszkań w urządzenia techniczno – sanitarne systematycznie wzrasta.

2.4. Wykluczenie i pomoc społeczna

Na podstawie danych otrzymanych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pajęcznie, liczba osób korzystających z pomocy społecznej z roku na rok przybywa.

Poniższa tabela obrazuje najczęstsze powody przyznawania pomocy na terenie miasta i gminy Pajęczno.

Tabela 12. Powody przyznawania pomocy przez GOPS w gminie Pajęczno w roku 2014.

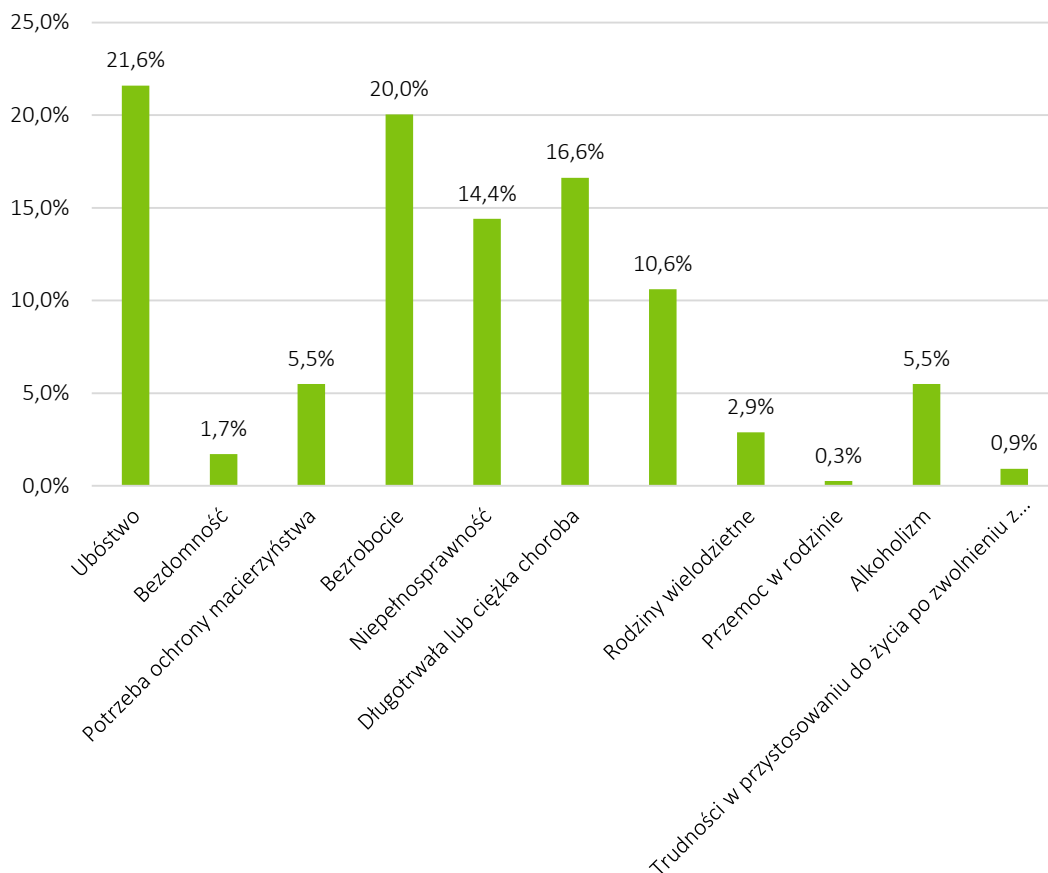
Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Ubóstwo	165	426
Bezdomność	13	19
Potrzeba ochrony macierzyństwa	42	212
W tym: Wielodzietność	22	136
Bezrobocie	153	380
Niepełnosprawność	110	239
Długotrwała lub ciężka choroba	127	259
Bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego- ogółem	81	214
W tym: Rodziny niepełne	28	87
Rodziny wielodzietne	22	131
Przemoc w rodzinie	2	8
Alkoholizm	42	73
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	7	15

Źródło: Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.

Powyższe dane wskazują, że kwestia ubóstwa jest czynnikiem dominującym w strukturze udzielania pomocy (21,6% przyznanych wniosków), kolejnym przeważającym powodem jest bezrobocie (20,0 % przyznanych wniosków).

Procentowe ujęcie przyznawanych świadczeń zostało zobrazowane na poniższym wykresie.

Powody przyznawania pomocy przez Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pajęcznie

Wykres 9. Powody przyznawania pomocy społecznej przez Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pajęcznie w roku 2014.

Na terenie miasta i gminy istnieje zaplecze udzielające pomocy osobom w trudnych sytuacjach życiowych, scharakteryzowane poniżej.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pajęcznie w ramach pracy socjalnej udziela swoim klientom pomocy w realizacji podstawowych funkcji rodziny i wspiera w wypełnianiu zadań wychowawczych mając zawsze na względzie dobro dzieci. Praca z rodziną jest prowadzona także w przypadku czasowego umieszczenia dziecka poza rodziną w pieczy zastępczej. Praca z wybraną rodziną jest prowadzona do momentu osiągnięcia przez tę rodzinę stabilizacji życiowej umożliwiającej podstawowe wypełnianie obowiązków wobec małoletnich dzieci. W momencie, gdy pomoc instytucjonalna w danym środowisku rodzinnym nie daje zadowalających efektów decyzją sądu dziecko umieszczane jest w pieczy zastępczej, powiat koordynuje poszukiwania dla dziecka form pieczy

zastępczej, a gmina Pajęczno jest obowiązana pokrywać część kosztów na utrzymanie dziecka w tej pieczy.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Do głównych zadań realizowanych przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Pajęcznie należy prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych, a w szczególności:

1. Zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu:
 - dostarczanie informacji o prowadzeniu terapii,
 - motywowanie i kierowanie do leczenia,
 - kierowanie na leczenie odwykowe i zajęcia terapeutyczne.
2. Udzielanie rodzinom, w których występuje problemy alkoholowe, pomocy:
 - psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie,
 - zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego,
 - przyjmowanie zgłoszeń o przypadkach nadużywania alkoholu jednoczesnym występowaniem przesłanek powodujących rozkład życia rodzinnego,
 - wzywianie na rozmowę osób, co, do których wpłynęło zgłoszenie pouczenie o konieczności zaprzestania ww. działań,
 - kierowanie na badanie przez biegłego w celu wydania opinii w przedmiocie uzależnienia od alkoholu,
 - przygotowywanie dokumentacji związanej z postępowaniem sądowym,- niesienie pomocy członkom rodzin z problemem alkoholowym.
3. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej, w szczególności dla dzieci i młodzieży:
 - pomoc w zaopatrzeniu w materiały edukacyjne i informacyjne dotyczące problematyki uzależnień,
 - wspieranie, organizowanie i prowadzenie działań trzeźwościowych,
 - współorganizowanie, konsultowanie zajęć profilaktycznych, pomoc przy tworzeniu programów profilaktycznych.
4. Nadzór nad ograniczeniem dostępności alkoholu między innymi poprzez organizację szkoleń instytucji, organizacji i osób fizycznych z zakresu ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi:

- wydawanie opinii w sprawie wydania pozwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych,
- udział w kontrolach punktów sprzedaży napojów alkoholowych.

5. Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych służących rozwiązywaniu problemów alkoholowych:

- przyjmowanie wniosków o środki finansowe,
- opracowywanie preliminarza wydatków z Gminnego Funduszu Alkoholowego,
- podział i zlecenie zadań wynikających z Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- dążenie do stworzenia zintegrowanego systemu profilaktyki gminnej,
- współpraca z przedstawicielami władz samorządowych, instytucji i organizacji na terenie gminy.

Gminny Zespół Interdyscyplinarny

Od grudnia 2011 roku na terenie gminy Pajęczno działa Zespół Interdyscyplinarny, którego członkami są przedstawiciele różnych instytucji m.in.: MGOPS, policji, ochrony zdrowia, oświaty, kurator sądowy, członkowie Komisji przeciwdziałania alkoholizmowi.

Zespół ma za zadanie m.in. diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie, następnie podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w celach zapobiegawczych bądź podejmowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą. Konieczne jest opracowywanie i realizacja indywidualnych planów pomocy i inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc, a następnie monitorowanie sytuacji w tych rodzinach. Do zadań zespołu należy również dokumentowanie podejmowanych działań, a także ich efektów.

Punkt Informacyjny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Uzależnień

Od 2015 r. na terenie gminy Pajęczno działa Punkt Informacyjny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Uzależnień. Głównym celem działalności Punktu Informacyjnego jest poprawa dostępności do szerokiej jakości usług o charakterze społecznym oraz zdiagnozowanie problemów klienta w zakresie uzależnień i przemocy w rodzinie oraz zaplanowanie pomocy i udzielenie wsparcia dla osób i rodzin korzystających z jego usług.

Przy punkcie informacyjnym działa już adres e-mail zaufaj@pajeczno.pl w ramach, którego jest prowadzone poradnictwo dot. przemocy i uzależnień.

Liczba mieszkańców korzystających z pomocy społecznej z roku na rok przybywa. Głównym powodem przyznawania pomocy na terenie miasta i gminy jest ubóstwo i bezrobocie. Na terenie miasta i gminy Pajęczno funkcjonuje wiele instytucji udzielających wsparcia najbardziej potrzebującym mieszkańcom.

2.5. Oświata

Dbałość o rozwój edukacji publicznej należy do najważniejszych zadań samorządów lokalnych. Na terenie Pajęczna znajduje się kilka placówek oświatowych zapewniających podstawowe potrzeby w zakresie edukacji przedszkolnej, szkolnej jak również zawodowej dla mieszkańców gminy i powiatu.

W granicach miasta i gminy Pajęczno funkcjonują:

- Zespół Szkół w Pajęcznie przy ul. Sienkiewicza 5
- Publiczne Gimnazjum w Pajęcznie przy ul. Sienkiewicza 7/11,
- Szkoła Podstawowa w Makowiskach przy ul. Szkolnej 1
- Szkoła Podstawowa nr 1 im. J. Tuwima przy ul. Wiśniowej 7,
- Publiczne Przedszkole Nr 1 przy ul. Sienkiewicza w Pajęcznie,
- Publiczne Przedszkole Nr 2 przy ul. Przemysłowej 7 w Pajęcznie,.

Ponadto na terenie miasta i gminy funkcjonuje:

- Szkoła Języków Obcych „Eureka” przy ul. Kościuszki w Pajęcznie,
- Ośrodek Kształcenia Zawodowego w Pajęcznie przy ul. Majorat 14.
- Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Pajęcznie
- Bapex Niepubliczna Placówka Kształcenia Ustawicznego i Praktycznego, ul. Wiśniowa 40.

Poniżej przedstawiono krótki opis placówek oświatowych na omawianym obszarze.

Szkoła Podstawowa im, J. Tuwima przy ul. Wiśniowej 7

Budynek Szkoły Podstawowej w Pajęcznie jest 3 kondygnacyjny po gruntownej przebudowie i termomodernizacji zakończonej w 2010 roku. Plac wokół szkoły jest zagospodarowany według projektu - place zieleni, parkingi, ławki. Liczba sal lekcyjnych: 22 w tym 2 pracownie komputerowe, 1 pracownia multimedialna. Inne: świetlica szkolna, biblioteka szkolna, pracownia ICM, czytelnia, pokój nauczycielski, pokój pedagoga, pokój logopedy, gabinet pielęgniarki szkolnej, gabinet dyrektora, gabinet wicedyrektora, sekretariat, stołówka, sala gimnastyczna z zapleczem, dobudowana w 2010 r.

nowa sala gimnastyczna z zapleczem, sale oddziałów przedszkolnych, sal zabaw dla dzieci młodszych, sala gimnastyki korekcyjnej.

W szkole odbywa się nauka dwóch języków obcych: obowiązkowego języka angielskiego oraz dodatkowego języka niemieckiego.

Uczniowie mogą uczęszczać na liczne zajęcia dodatkowe, tj.: zajęcia rozwijające zainteresowania, koła przedmiotowe, koło teatralne, koło ekologiczne, zajęcia zwiększające szanse edukacyjne, zajęcia umuzykalniające, zajęcia sportowe, zajęcia terapeutyczne (logopedyczne, socjoterapeutyczne, gimnastykę korekcyjną, inne w zależności od potrzeb).

Przy szkole funkcjonuje Międzyszkolny Uczniowski Klub Sportowy Libero.

Szkoła Podstawowa im. Jana Brzechwy w Makowiskach

Szkoła mieści się w 3 ściśle ze sobą połączonych częściach w Makowiskach przy ul. Szkolnej. Stara część szkoły. (budynek pod nadzorem konserwatora zabytków) Obecnie mieści się w nim: biblioteka publiczna, dwie sale dla oddziałów przedszkolnych, biblioteka szkolna, pomieszczenie socjalne dla pracowników.

Główna część szkoły to trzykondygnacyjny budynek w skład, którego wchodzi: 6 sal dydaktycznych, sala komputerowa, stołówka, pomieszczenia administracyjne, techniczne, gabinet pielęgniarki i pedagoga szkolnego. Część trzecią stanowi nowoczesna sala gimnastyczna z zapleczem. Plac szkolny ogrodzony z wydzielonymi parkingami, boisko asfaltowe do piłki ręcznej oraz urządzonego plac zabaw.

Zajęcia prowadzone są przez wysoko wykwalifikowaną kadrę pedagogiczną. W szkole uczniowie uczą się dwóch języków obcych: obowiązkowego języka angielskiego oraz dodatkowego języka niemieckiego.

Uczniowie mogą korzystać z dodatkowych zajęć pozalekcyjnych: sportowych, wokalnych, plastycznych, zajęć rozwijających umiejętności matematyczne, zajęć terapeutycznych (logopedycznych, socjoterapeutycznych, gimnastyki korekcyjnej, oraz innych - w zależności od potrzeb).

Ponadto w szkole realizowanych jest wiele programów edukacyjnych dedykowanych do uczniów na trzech etapach edukacyjnych oraz ich rodziców. Wydarzenia artystyczne organizowane przez szkołę kierowane są do mieszkańców środowiska lokalnego oraz zaproszonych gości.

Zespół Szkół w Pajęcznie

W skład Zespołu Szkół wchodzi: Liceum Ogólnokształcące, Technikum, Zasadnicza Szkoła Zawodowa, Liceum dla Dorosłych

Budynek szkoły składa się z dwóch połączonych skrzydeł o czterech kondygnacjach, w których znajduje się 26 sal dydaktycznych, 14 pracowni przedmiotowych i 2 pracownie komputerowe. Bazę dydaktyczną tworzą ponadto: biblioteka, sala gimnastyczna, siłownia, sala fitness, aerobiku, kompleks boisk wielofunkcyjnych Orlik, boisko do piłki ręcznej. Powierzchnie lokalową uzupełniają pomieszczenia administracyjne, techniczne, parkingi i tereny zielone.

Uczniowie szkoły mają do wyboru naukę dwóch spośród czterech języków obcych: angielskiego, niemieckiego, rosyjskiego i francuskiego.

W szkole rozwijane są także uzdolnienia artystyczne uczniów: od 20 lat istnieje chór szkolny *Hades Band*, w którym od początków istnienia śpiewało ponad 600 uczniów szkoły. Koncerty w wykonaniu chóru, to cykliczne wydarzenia artystyczne o zasięgu międzynarodowym kierowane do mieszkańców powiatu oraz mieszkańców Merseburga na koncertach na rzecz UNICEF.

W ramach zajęć uzupełniających prowadzone są zajęcia edukacji prawnej i edukacji ekologicznej. W ramach zajęć edukacji prawnej uczniowie uczestniczą w spotkaniach z prawnikami, politykami, wyjazdach edukacyjnych, np. do sądów rejonowych i okręgowych, do Sejmu. Ciekawe formy zdobywania wiedzy są wysoko cenione przez uczniów.

Edukacja ekologiczna to także aktywne formy zajęć w nowoczesnej pracowni lub ogródku ekologicznym, a także konferencje i sesje naukowe z udziałem specjalistów i naukowców.

Ważnym aspektem życia szkoły jest sport. W czasie lekcji wychowania fizycznego uczniowie korzystają z pływalni, sali gimnastycznej, sali aerobiku fitness i siłowni oraz kompleksu sportowego „Orlik”.

Szkoła od 20 lat uczestniczy w corocznej młodzieżowej wymianie młodzieży polsko-niemieckiej. Cele wymiany, to poznawanie się młodzieży, rozwijanie umiejętności językowej, realizacja wspólnych projektów edukacyjnych, występy chóru Hades Band.

W szkole rozwinięta jest samorządność uczniowska, młodzież włącza się i organizuje działania charytatywne. Placówka prowadzi kształcenie zawodowe w zawodzie technik ekonomista. Przez 20 lat istnienia szkoły wykształcenie ekonomiczne zdobyło ponad 400 absolwentów. Dziś dysponuje nowoczesną pracownią do nauki przedmiotów ekonomicznych i profesjonalną kadrą pedagogiczną. Bazując na tym pragnie poszerzyć technikum o kierunki pokrewne: technik handlowiec i technik organizacji reklamy.

W latach 2006-2010 budynek szkolny przeszedł gruntowną termomodernizację, docieplono ściany, zamontowano kolektory słoneczne, wymieniono stolarkę okienną i drzwiową, wyremontowana została także sala gimnastyczna.

W latach 2011-2014 szkoła wzbogaciła swą infrastrukturę i bazę dydaktyczną o nowoczesne wyposażenie: kompleks sportowy „Orlik” w skład, którego wchodzi boiska o sztucznej nawierzchni do piłki nożnej i koszykowej, wyremontowano część podpiwniczenia budynku z przeznaczeniem na pomieszczenia socjalno-magazynowe. Dodatkowo:

- powstał ekologiczny ogródek dydaktyczny „Zacisze” przeznaczony do prowadzenia lekcji przyrody, biologii, geografii;
- powstała nowoczesna ekopracownia wyposażona w sprzęt laboratoryjny multimedialny;
- doposażono pracownię chemiczną w nowoczesne dygestorium
- sprzęt laboratoryjny;
- utworzono nową pracownię komputerową;
- wyposażono wiele pracowni w nowoczesny sprzęt multimedialny;

W roku 2016 gruntownie przebudowano węzły sanitarne na trzech kondygnacjach.

Obiekt nie jest przystosowany dla osób niepełnosprawnych, wymaga wymiany pokrycia dachowego. Szkoła jest otwarta na potrzeby społeczności lokalnej i współpracuje z wieloma instytucjami i stowarzyszeniami.

Publiczne Gimnazjum w Pajęcznie przy ul. Sienkiewicza 7/11

Jest to jedyna szkoła tego typu w gminie i mieści się przy ulicy Sienkiewicza 7/11. Obecnie uczy się w nim 356 gimnazjalistów.

Budynek gimnazjum jest 4 kondygnacyjny po termomodernizacji zakończonej w 2014 roku. Plac wokół szkoły jest zagospodarowany według projektu - place zieleni, parkingi, ławki. W budynku mieści się 25 sal dydaktycznych, w tym 2 pracownie komputerowe. Szkoła dysponuje 1 świetlicą szkolną, 1 biblioteką i 1 stołówką. Ponadto przy szkole funkcjonuje hala sportowa, w której są 2 siłownie, 2 szatnie, boisko.

Publiczne Gimnazjum w Pajęcznie im. Polskich Noblistów nosi zaszczytny tytuł Szkoły Odkrywców Talentów nadany przez Ministra Edukacji Narodowej.

W szkole prowadzi się działania w taki sposób, aby każdy uczeń mógł odnieść sukces. Wychowankowie odnoszą liczne i znaczące osiągnięcia na szczeblach międzynarodowym, krajowym, wojewódzkim i innym. Imię Polskich Noblistów, jakie nosi szkoła od 1 września 2014, wspaniale współgra

z posiadaniem tytułu Szkoły Odkrywców Talentów, ponieważ pokazuje, że różnorodne talenty bywają doceniane przez międzynarodową społeczność.

Tradycją stał się coroczny Dzień Talentów, podczas którego każdy uczeń ma możliwość zaprezentować różnorodne talenty i umiejętności.

Młodzież ma równe szanse rozwijania swoich zainteresowań, aktywności i twórczości. Każdego dnia uczniowie mogą uczestniczyć w różnorodnych zajęciach pozalekcyjnych np.:

- koło rękodzieła artystycznego,
- szkolna gazetka „Szpila”,
- szkolny zespół wokalny,
- szkolny zespół muzyczny,
- Szkolny Klub Europejski,
- koło plastyczne,
- zajęcia laboratoryjne biologiczno-chemiczne oraz fizyczne,
- koła przedmiotowe,
- zajęcia sportowe z różnych dyscyplin.

W placówce prowadzone są innowacje pedagogiczne („Globalizacja – wady i zalety”, „Zagrożenia młodzieży we współczesnym świecie”). Młodzież w nich uczestnicząca rozwija swoje kompetencje i wzbogaca wiedzę podczas nietypowych zajęć organizowanych np. w formie klubów dyskusyjnych, popołudni filmowych, projektów edukacyjnych itp. Nauczyciele prowadzą bardzo ciekawe zajęcia pozalekcyjne i wychowawcze w oparciu o własne programy autorskie.

Podjmuje się działania mające na celu budowanie więzi ze środowiskiem lokalnym i małą ojczyzną. Ich efektem jest organizacja spotkań z cyklu „Cudzych chwalicie ...”, podczas których młodzież ma szansę poznać ludzi z naszego rejonu, którzy odnieśli sukces, np. w dziedzinie lotnictwa czy nauk związanych z genetyką i badaniami DNA.

W szkole podejmuje się nowatorskie rozwiązania edukujące młodzież w zakresie bezpieczeństwa. W 2015 roku szkoła uzyskała certyfikat „Bezpieczne wakacje” potwierdzający czynne działania mające na celu poprawę bezpieczeństwa młodzieży.

Potwierdzeniem takich działań jest również zdobycie nagrody głównej w projekcie edukacyjnym „Na powódź mam plan” za podjęcie nowatorskich działań mających na celu przybliżenie tematyki powodzi oraz sposobów zachowania w celu niwelowania strat materialnych i psychicznych z nią związanych. Konkurs zorganizował Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi, Łódzki Urząd Wojewódzki we współpracy z Kuratorium Oświaty w Łodzi.

Samorząd uczniowski jest inicjatorem licznych przedsięwzięć w szkole i w środowisku lokalnym (demokratyczne wybory do samorządu uczniowskiego, prawybory parlamentarne, akcje charytatywne, udział w uroczystościach lokalnych o charakterze patriotycznym, coroczny Jarmark Wielkanocny i Kiermasz Bożonarodzeniowy organizowany dla mieszkańców gminy i gości).

Uczniowie uczestniczą w corocznej młodzieżowej wymianie młodzieży polsko-niemieckiej. Szkoła organizuje: różnorodne wycieczki edukacyjne krajowe i zagraniczne, wyjazdy do teatru, filharmonii, kin i muzeów, zajęcia terenowe, biwaki, zielone szkoły.

Publiczne Przedszkole Nr 1 w Pajęcznie

Siedziba przedszkola znajduje się przy ul. Sienkiewicza 18. W przedszkolu 98 dzieci jest podzielona na 4 oddziały. Istniejący budynek przedszkola w latach 60 został zaadaptowany z budynku mieszkalnego. W związku z powyższym dysponuje małymi salami wąskimi ciągami komunikacyjnymi w szczególności schodami, brak jest odpowiedniego zaplecza kuchennego i nadaje się do remontu. Należy przeprowadzić przebudowę pomieszczeń w istniejącym budynku, likwidację kotłowni, przebudowę schodów wejściowych, wyburzenie istniejących ścianek i wykonanie nowych otworów drzwiowych i okiennych, montaż przed wejściem do budynku podnośnika do pionowego transportu osób z ograniczoną możliwością poruszania się.

W ramach projektowanej inwestycji planowane jest wybudowanie nowego budynku z klatką schodową oraz połączenie go z istniejącym budynkiem poprzez otwory drzwiowe. Nowy budynek będzie 3 kondygnacyjny. Wyposażony w nową instalację elektroenergetyczną i grzewczą. Planuje się wymianę podłóg, tynków i wykładzin oraz zmianę usytuowania ścianek działowych.

Publiczne Przedszkole Nr 2 w Pajęcznie

Przedszkole usytuowane jest przy ul. Przemysłowej 7. Budynek przedszkola jest 3 kondygnacyjny. Posiada na parterze 3 sale zajęć, 2 łazienki, gabinet logopedyczny, gabinet dyrektora, pokój sekretarki i intendenta, kuchnia, zmywalnia, pomieszczenia socjalne, 2 toalety, Na piętrze znajdują się 4 sale zajęć, 2 łazienki, pokój nauczycielski, połączony z gabinetem pielęgniarki, pomieszczenie socjalne, zmywalnia i gabinet logopedyczny. W latach 2008 i 2009 dokonano termomodernizacji budynku. Przedszkole usytuowane jest na dużej zagospodarowanej działce z terenami rekreacyjnymi, placem zabaw oraz powstałym w roku 2015 Ogródkiem ekologicznym „Pajęczonek”

Wykwalifikowana kadra pedagogiczna, a także obecność neurologopedy, logopedów, oligofrenopedagogów, pozwala na pracę z dziećmi ze szczególnymi potrzebami edukacyjnymi. Oferta edukacyjna placówki jest bardzo bogata. Zajęcia dodatkowe prowadzone w przedszkolu to m.in.:

terapia logopedyczna indywidualna, profilaktyka logopedyczna w grupie, zajęcia muzyczno - rytmiczne, zajęcia teatralne, zajęcia plastyczne, zabawy ruchowe.

Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Pajęcznie

Powiatowa Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Pajęcznie z filią w Działoszynie działa, jako jednostka oświatowa o charakterze otwartym na terenie powiatu pajęczańskiego. Celem poradni jest udzielanie dzieciom i młodzieży pomocy psychologiczno – pedagogicznej w tym logopedycznej, pomocy w wyborze kierunku kształcenia i zawodu, a także udzielanie rodzicom i nauczycielom pomocy psychologicznej, pedagogicznej związanej z wychowaniem i kształceniem dzieci i młodzieży.

W oparciu o posiadaną kadrę zawodową oraz bazę dydaktyczną jednostka ta jest w stanie świadczyć usługi na dobrym poziomie. Daje to pełne zaspokojenie potrzeb społeczeństwa w tym zakresie. Pracownicy Poradni obejmują swoją pomocą psychologiczno-pedagogiczną i logopedyczną następujące placówki: 19 przedszkoli w tym jedno specjalne, 30 szkół podstawowych w tym jedna specjalna, 10 gimnazjów w tym jedno specjalne i 2 szkoły ponadgimnazjalne oraz dzieci w wieku 0-5 lat zamieszkałe na terenie powiatu i ich rodziców

Poradnia realizuje swoje zadania w szczególności przez: diagnozowanie, opiniowanie, działalność terapeutyczną, prowadzenie grup wsparcia, prowadzenie mediacji, interwencję kryzysową, działalność profilaktyczną, poradnictwo, konsultacje, działalność informacyjno-szkoleniową.

W poradni działają zespoły orzekające i ich zadaniem jest orzekanie o:

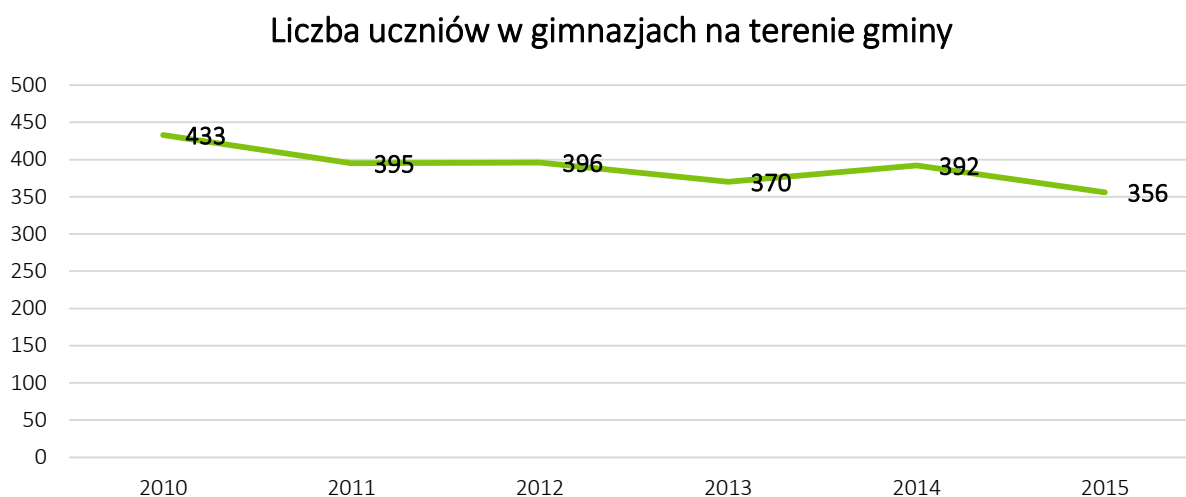
- potrzebie kształcenia specjalnego dzieci i młodzieży z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi, wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy:
- potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych dla dzieci upośledzonych umysłowo w stopniu głębokim,
- potrzebie indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży, których stan zdrowia uniemożliwia lub znacznie utrudnia uczęszczanie do szkoły,
- potrzebie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego, dla dzieci, których stan zdrowia uniemożliwia lub znacznie utrudnia uczęszczanie do przedszkola lub oddziału przedszkolnego zorganizowanego w szkole podstawowej,
- potrzebie kształcenia specjalnego dla dzieci i młodzieży niedostosowanej społecznie wymagającej stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy,
- potrzebie zajęć rewalidacyjno – wychowawczych dla dzieci i młodzieży upośledzonych umysłowo w stopniu głębokim.

Zespół wydaje również opinie o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju dziecka od chwili wykrycia niepełnosprawności do podjęcia nauki w szkole.

W 2013 r. przeprowadzono termomodernizację, przebudowę i rozbudowę budynku poradni w Pajęcznie. Inwestycja została zrealizowana przy udziale środków z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi.

W chwili obecnej obiekt spełnia wszelkie przewidziane w przepisach wymogi i jest dostosowany na potrzeby osób niepełnosprawnych.

Liczba uczniów w gimnazjach na terenie miasta i gminy w ostatnich latach spada, co przedstawia poniższy wykres.

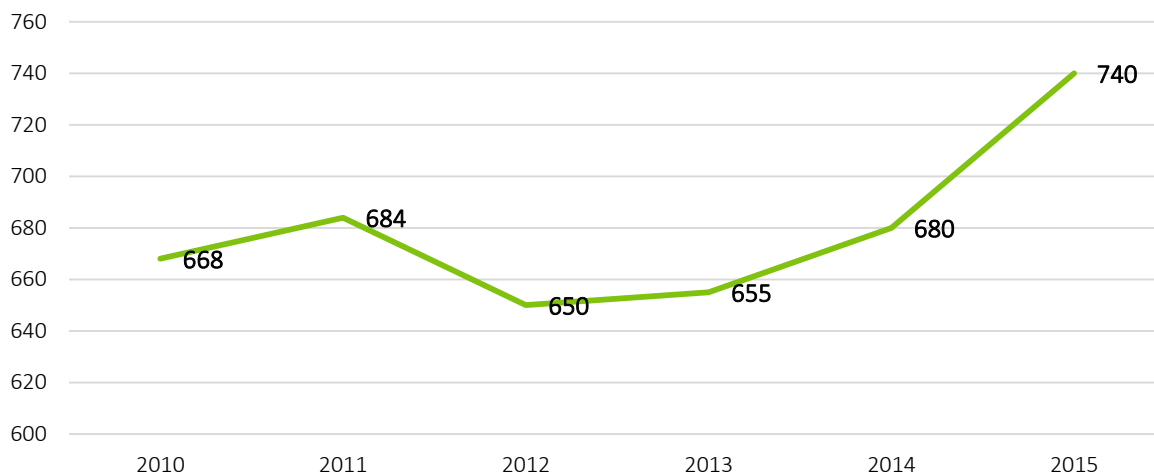

Wykres 10. Liczba uczniów w gimnazjach na terenie miasta i gminy Pajęczno.

Źródło: Opracowanie na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS.

Liczba uczniów w szkołach podstawowych na terenie gminy w ostatnich latach z roku na rok wzrasta, co przedstawia poniższy wykres.

Liczba uczniów w szkołach podstawowych na terenie gminy

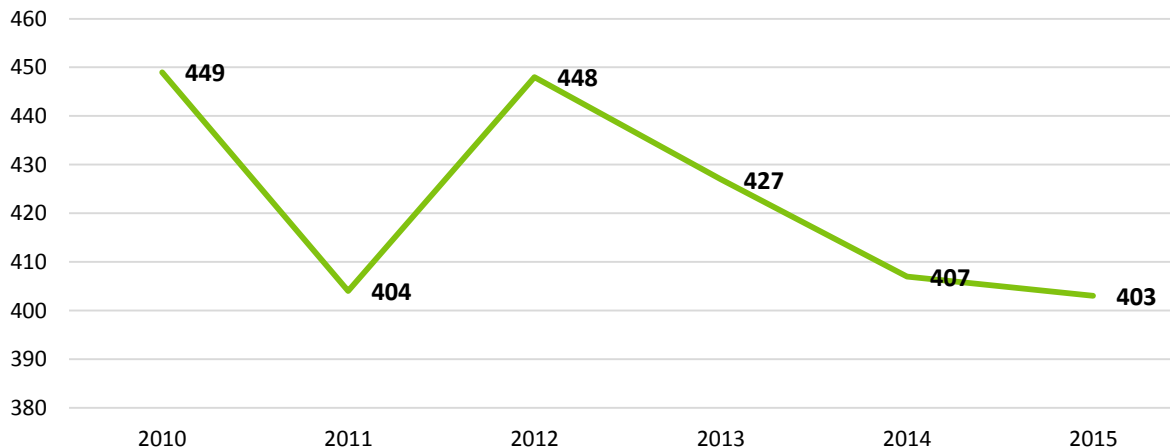

Wykres 11. Liczba uczniów w szkołach podstawowych na terenie miasta i gminy Pajęczno.

Źródło: Opracowanie na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS.

Liczba uczniów w szkołach ogólnokształcących na terenie gminy w latach 2010 – 2015 spadła, co przedstawia poniższy wykres (wzrost uczniów nastąpił jedynie w roku 2012).

Liczba uczniów w szkołach ogólnokształcących na terenie gminy

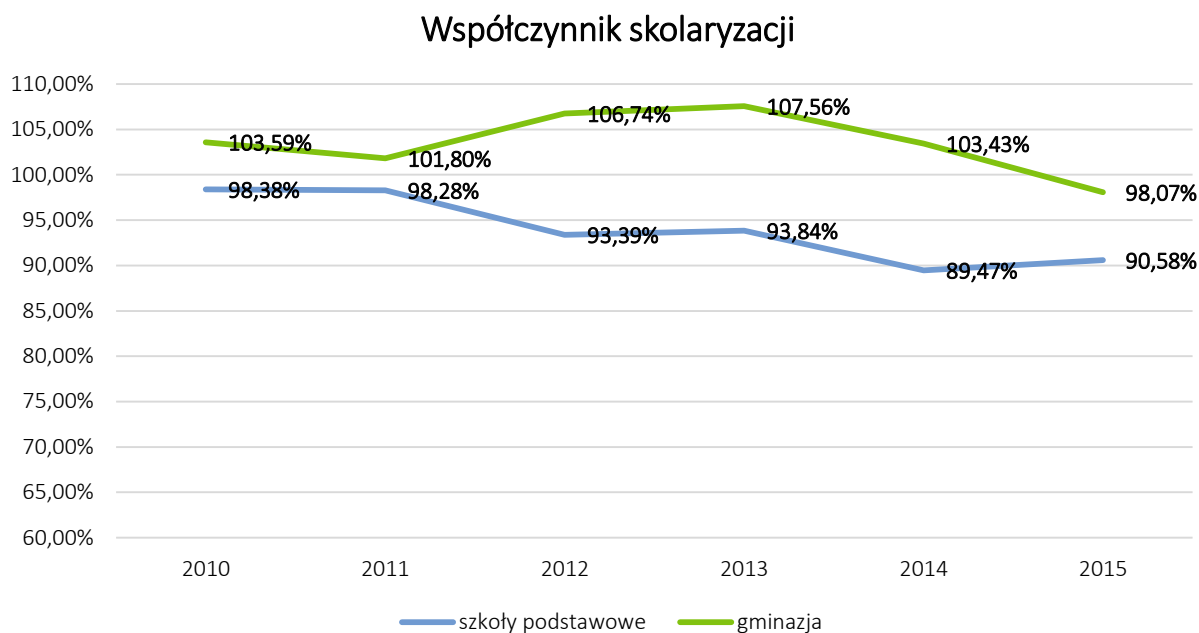
Wykres 12. Liczba uczniów w szkołach ogólnokształcących na terenie gminy Pajęczno.

Źródło: Opracowanie na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS.

Współczynnik skolaryzacji brutto stanowi miarę relacji liczby osób uczących się (stan na 1 września) na danym poziomie kształcenia do liczby ludności (stan na 31 grudnia) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania. W sytuacji gdy wskaźnik ten osiąga miarę powyżej 100 oznacza, że do szkół zlokalizowanych na terenie gminy uczęszczają osoby spoza jej obrębu. Wartość współczynnika poniżej 100 oznacza sytuację odwrotną, kiedy to dzieci zamieszkujące w gminie

uczęszczają do placówek oświatowych znajdujących się na terenie innych jednostek samorządowych. Jak wynika z uzyskanych danych współczynnik skolaryzacji brutto, zarówno na poziomie edukacji podstawowej jak i gimnazjalnej, utrzymywał się na wysokim poziomie.

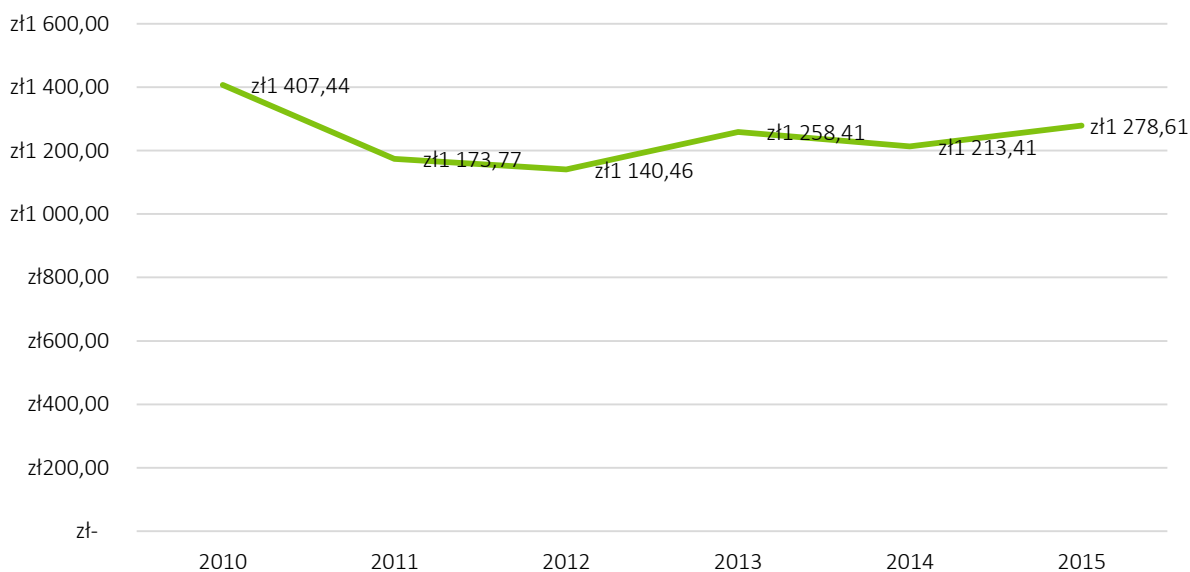
Odptyw osób do placówek oświatowych znajdujących się poza miastem i gminą Pajęczno (w przypadku szkół podstawowych) może się wiązać np. z faktem dowożenia dzieci do szkół zlokalizowanych w niedalekiej odległości do miejsc pracy rodziców.

Wykres 13. Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkół podstawowych i gimnazjów na terenie gminy Pajęczno.
Źródło: Opracowanie na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS.

Wydatki na oświatę i wychowanie na 1 mieszkańca miasta i gminy Pajęczno w ostatnich latach utrzymywały się na stałym poziomie.

Wydatki na oświatę i wychowanie na 1 mieszkańca gminy

Wykres 14. Wydatki na oświatę i wychowanie na 1 mieszkańca miasta i gminy Pajęczno.

Źródło: Opracowanie na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS.

Miasto i gmina Pajęczno posiada rozwiniętą bazę oświatową. Placówki edukacyjne oferują uczniom szereg możliwości rozwijania swoich umiejętności. Współczynnik skolaryzacji utrzymuje się na wysokim poziomie. Budynki pełniące funkcję oświatową na terenie miasta i gminy Pajęczno są systematycznie remontowane i dostosowywane do potrzeb niepełnosprawnych.

2.6. Baza sportowa

Na bazę sportową na terenie miasta gminy Pajęczno składa się:

- 5 sal gimnastycznych,
- 1 stadion,
- 10 boisk,
- 2 boiska typu ORLIK.

Znajdujące się hale sportowe i sale gimnastyczne spełniają wymogi organizacyjne imprez sportowych oraz wszelkiego rodzaju zawodów i zajęć sportowych w następujących dyscyplinach: piłka nożna, piłka siatkowa, piłka koszykowa, piłka ręczna. Z obiektów tych korzysta młodzież w różnym wieku, począwszy od młodzieży ze szkół podstawowych, gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych, kończąc na

osobach dorosłych. W obiektach tych odbywają się nie tylko zajęcia lekcyjne wychowania fizycznego, ale także zajęcia klubów sportowych.

Rysunek 5. Boisko ORLIK przy Szkole Podstawowej nr 1 im. J. Tuwima w Pajęcznie.

Źródło: www.sp1pajeczno.edupage.org

Do klubów sportowych na terenie gminy Pajęczno można zaliczyć:

- LKS „ZAWISZA” Pajęczno – piłka nożna.
- LKS „PŁOMIENI” Makowiska – piłka nożna.
- ULKS Pajęczno – kolarstwo.
- MUKS „MEDUZA” Pajęczno – pływanie.
- MUKS „LIBERO” Pajęczno – piłka siatkowa.
- KS „ORIENT” – taekwondo i kickboxing.
- Klub Biegacza „WARTA” – bieganie.

2.7. Ośrodki zdrowia

Do ośrodków zdrowia zlokalizowanych na terenie miasta i gminy Pajęczno należą:

- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Medi-Alm” s.c. w Pajęcznie - ul. Wiśniowa 1, Pajęczno
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Spec-Med” w Pajęcznie - ul. Kościuszki 85, Pajęczno
- Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej w Pajęcznie Przychodnia Ośrodek Zdrowia w Pajęcznie, ul. Wiśniowa 26, Pajęczno
- Szpital Rejonowy, ul. 1 Maja 13/15, Pajęczno
- Laboratorium Analiz Lekarskich „Wipoll” w Pajęcznie - ul. Kościuszki 33, Pajęczno

- Dr n. med. Teresa Fryda Laboratorium Medyczne sp z o.o. ul. 1 Maja 13/15, Pajęczno
- Luxmed Pracownia Tomografii Komputerowej ul.1 Maja 13/15, Pajęczno

Na terenie miasta i gminy Pajęczno działa 6 aptek:

- Apteka „Dr Juventa”, ul. Wiśniowa 26, Pajęczno
- Apteka Ewa i Marek Harciarek w Pajęcznie, ul. Kościuszki 29a, Pajęczno
- Apteka „Dr Max” - ul. Wiśniowa 3a, Pajęczno
- Apteka Centrum ul. Kościuszki 41
- Apteka „Superapteka” ul. Kościuszki 89
- Apteka „Przyjazna” ul. Świerczewskiego 1

Istniejące ośrodki zdrowia na terenie miasta i gminy Pajęczno w pełni zaspokajają potrzeby mieszkańców w tym zakresie.

2.8. Frekwencja wyborcza

Wybory do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej

Ostatnie wybory do sejmiku i senatu odbyły się w roku 2015. Frekwencja wyborcza na terenie miasta i gminy Pajęczno była niższa w porównaniu frekwencji wyborczej na terenie powiatu, województwa i kraju. Podczas wyborów w roku 2011, frekwencja wyborcza była wyższa od wartości dla powiatu pajęczańskiego, ale niższa w porównaniu do wartości dla województwa i kraju.

Tabela 13. Frekwencja wyborcza podczas wyborów do sejmiku i senatu w ujęciu porównawczym.

Frekwencja wyborcza – wybory do sejmiku i senatu	2011 r.	2015 r.
Gmina Pajęczno	43,43	45,64
Powiat Pajęczański	41,45	46,32
Województwo łódzkie	45,31	51,63
Polska	48,92	50,92

Źródło: PKW.

Wybory samorządowe

Ostatnie wybory samorządowe odbyły się w 2014 roku. Zgodnie z danymi PKW frekwencja wyborcza na terenie miasta i gminy Pajęczno wynosiła 57,01 % i była wyższa od frekwencji na terenie województwa i całego kraju.

W wyborach samorządowych w roku 2010 frekwencja gminy Pajęczno była niższa o 1,72 % w porównaniu do wyborów w roku 2014, ale podobnie jak w roku 2014 była wyższa od wartości tego wskaźnika dla województwa i kraju.

Tabela 14. Frekwencja wyborcza podczas wyborów samorządowych w ujęciu porównawczym.

Frekwencja wyborcza – wybory samorządowe	2010 r.	2014 r.
Gmina Pajęczno	55,29	57,01
Powiat Pajęczański	62,82	62,50
Województwo łódzkie	46,53	48,03
Polska	47,32	45,21

Źródło: PKW.

Biorąc pod uwagę wybory w ostatnich latach liczba osób głosujących w wyborach do sejmiku i senatu i w wyborach samorządowych na terenie miasta i gminy na przestrzeni lat wzrosła. Frekwencja wyborcza na terenie miasta i gminy nie odbiega znacznie od wartości dla województwa i kraju.

2.8. Imprezy cykliczne

Na terenie miasta i gminy organizowanych jest szereg imprez kulturalnych, o zasięgu lokalnym, regionalnym i ogólnopolskim, z których najważniejszymi są:

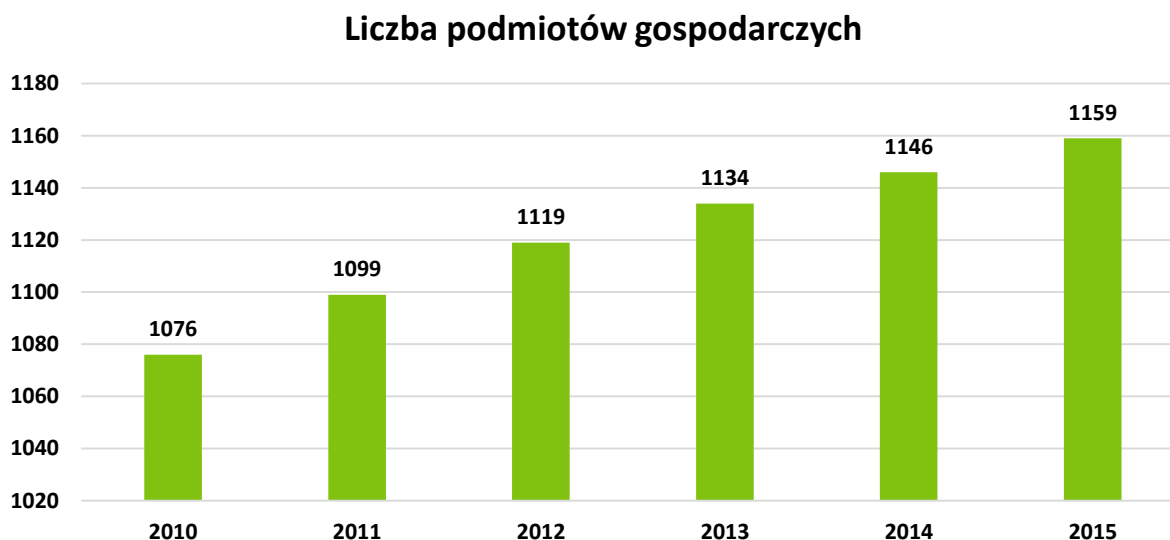
- Dni Pajęczna – coroczne święto miasta obchodzone w pierwszy weekend lipca, w tych dniach odbywają się występy znanych artystów, z polskiej sceny muzycznej.
- Ogólnopolski Turniej w Sportowym Tańcu Towarzyskim pod patronatem Burmistrza Pajęczna. Spotykają się pary z całej Polski, w każdej grupie wiekowej.
- Targi Końskie – możliwość kupna i sprzedaży, jest to największy taki targ koni na terenie Polski. Każda edycja targów to kilkaset różnorodnych koni. Na targu sprzedawane są konie rekreacyjne wykorzystywane w gospodarstwach agroturystycznych oraz do hipoterapii. W ofercie są również konie służące do celów roboczych i pociągowych. Na targu można też kupić wszystko to, co potrzebne do utrzymania konia i jego pracy w gospodarstwie: akcesoria rymarskie, uprzęże, zaprzęgi, a także baty, bryczki, kapelusze, odzież. Coraz częściej wystawiane są też produkty spożywcze, czy rękodzieło artystyczne.

- Zjazd Miłośników Koni – coroczne spotkanie hodowców i posiadaczy koni, pokazy koni, przejażdżki powozami konnymi, konkursy.
- Ogólnopolska Wystawa Koni Rasy Śląskiej
- Ogólnopolski Festiwal Kolęd i Pastorałek
- Pajęczański Zlot Konstruktorów i Posiadaczy Vitar
- Pajęczański Piknik Motocyklowy
- Pajęczański Wieczór Kabaretowy
- Dożynki Gminno-Parafialne

4. Gospodarka i rynek pracy

3.1. Przedsiębiorczość

W roku 2015 na terenie gminy Pajęczno zarejestrowanych było 1 159 podmiotów gospodarczych, w tym 839 (72%) na terenie miasta i 320 (28%) na obszarze wiejskim.

Wykres 15. Liczba podmiotów gospodarczych na terenie gminy Pajęczno.

Źródło: Opracowanie na podstawie Banku Danych Lokalnych.

W całkowitym bilansie podmiotów gospodarczych 1 125 należy do sektora prywatnego, natomiast 34 do sektora publicznego.

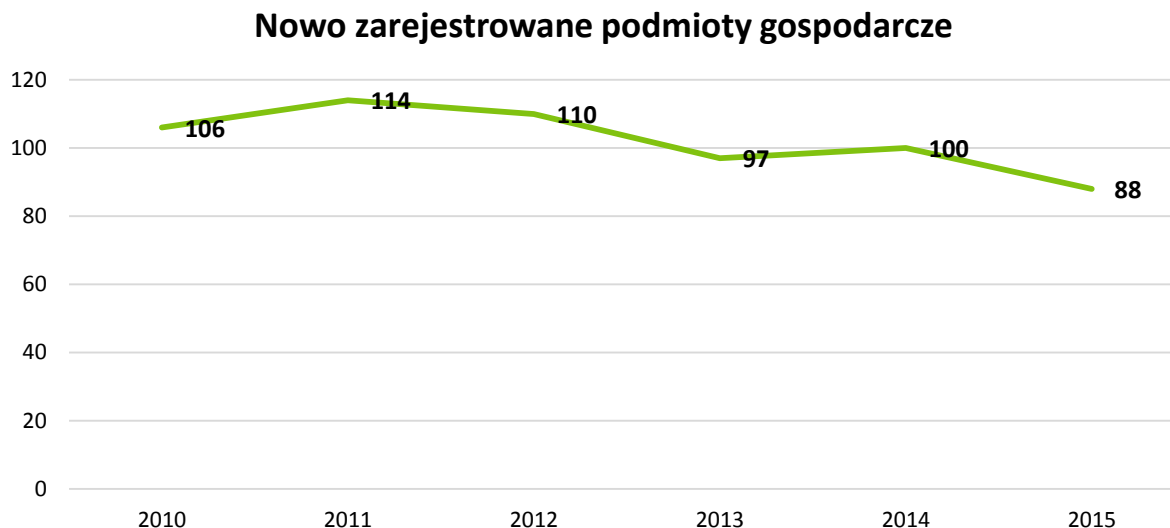
Tabela 15. Podmioty gospodarcze na terenie gminy wg PKD 2007 i rodzajów działalności.

Podmioty wg PKD 2007 i rodzajów działalności	2015	Udział procentowy [%]
OGÓŁEM	1 159	100
A. Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	16	1,4
B. Górnictwo i wydobywanie	0	0,0
C. Przetwórstwo przemysłowe	159	13,7
D. Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	1	0,1
E. Dostawa wody; gospodarowanie ciekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	3	0,3
F. Budownictwo	114	9,8
G. Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	381	32,9
H. Transport i gospodarka magazynowa	61	5,3
I. Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	20	1,7
J. Informacja i komunikacja	17	1,5
K. Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	23	2,0
L. Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	21	1,8
M. Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	85	7,3
N. Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	25	2,2
O. Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	17	1,5
P. Edukacja	45	3,9
Q. Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	66	5,7
R. Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	21	1,8
S. Pozostała działalność usługowa w tym sekcja T. Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	84	7,2

Źródło: Opracowanie na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Największy udział w całkowitym bilansie podmiotów gospodarczych mają podmioty z sekcji G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (32,9%) oraz z sekcji C - Przetwórstwo przemysłowe (13,7%).

Poniższy wykres przedstawia liczbę nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w latach 2010 – 2015. W roku 2015 wskaźnik ten osiągnął najniższą wartość na przestrzeni ostatnich lat.

Wykres 16. Nowo zarejestrowane podmioty gospodarcze na terenie gminy Pajęczno w latach 2010 – 2015.

Źródło: Bank danych lokalnych, GUS.

Zakłady przemysłu spożywczego to w większości małe przetwórnictwo owocowo-warzywne, przetwórstwo mięsne i zakłady obsługi rolnictwa: Są to:

- Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowo-Uslugowe „Frubex Bis” w Pajęcznie,
- Ubojnia zwierząt w Podładzinie Tadeusz Cieślak
- Ubojnia zwierząt w Ładzinie Agnieszka Mielczarek
- Mir-Kar s.c. (ubój zwierząt i sprzedaż mięsa) w Makowiskach,
- Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowo-Uslugowe PPHU „Frutico” w Nowych Gajęcicach,
- „Korkus” Przetwórstwo Owocowo-Warzywne w Pajęcznie,
- Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Pajęcznie,
- Sonpex s.j. Janeczek A.K –producent prażonego słonecznika
- PPH „Araf” (przetwórstwo spożywcze) w Pajęcznie.
- JaGol (przetwórstwo owocowo-warzywne) Barany
- Z.P.H.U. Van Gusto s.c. producent żelków i słodczy
- Bratpol – producent rowerów
- Odnowa s.c. – konfekcjonowanie nasion i artykułów spożywczych

Pomimo, że zlokalizowany poza granicami administracyjnymi gminy Pajęczno to jednak duże znaczenie dla gminy odgrywa największy zakład przemysłowy, jakim jest Cementownia „Warta” S.A. z/s w Trębaczewie.

Obecnie Cementownia „Warta” S.A. jest spółką akcyjną, której głównym akcjonariuszem jest niemiecka spółka Polen Zement Beteiligungsgesellschaft z Dortmundu. Przez Cementownię finansowane jest dokumentowanie nowych złóż wapieni jako dalszej podstawy swojego funkcjonowania w regionie. Kondycja cementowni jest dobra. Cementownia „Warta” S.A. aktywnie uczestniczy w życiu społecznym obydwu sąsiadujących gmin tj. Działoszyna i Pajęczna. Wspiera działalność wielu instytucji społecznych, patronuje poczynaniom sportowym, kulturalnym, oświatowym i w zakresie ochrony zdrowia.

Liczba podmiotów gospodarczych na terenie miasta i gminy Pajęczno wzrasta. W przeważającej liczbie są to podmioty gospodarcze sektora prywatnego. Duży udział w gospodarce miasta i gminy ma przetwórstwo przemysłowe.

3.2. Rolnictwo

Strukturę użytkowania gruntów na terenie miasta i gminy Pajęczno przedstawiono na poniższym wykresie. Największy udział w powierzchni gminy mają użytki rolne – 67,05 % powierzchni gminy.

Tabela 16. Struktura użytkowania gruntów na terenie miasta i gminy Pajęczno.

Kierunek wykorzystania gruntu	Powierzchnia [ha]	% powierzchni Gminy
Użytki rolne ogółem, w tym grunty orne	7 619 6 851	67,05
Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione	3 229	28,43
Grunty pod wodami	59	0,52
Grunty zabudowane i zurbanizowane	360	3,17
Użytki ekologiczne	1	-
Nieużytki	94	0,83
Tereny różne	1	-

Źródło: Bank danych lokalnych, GUS.

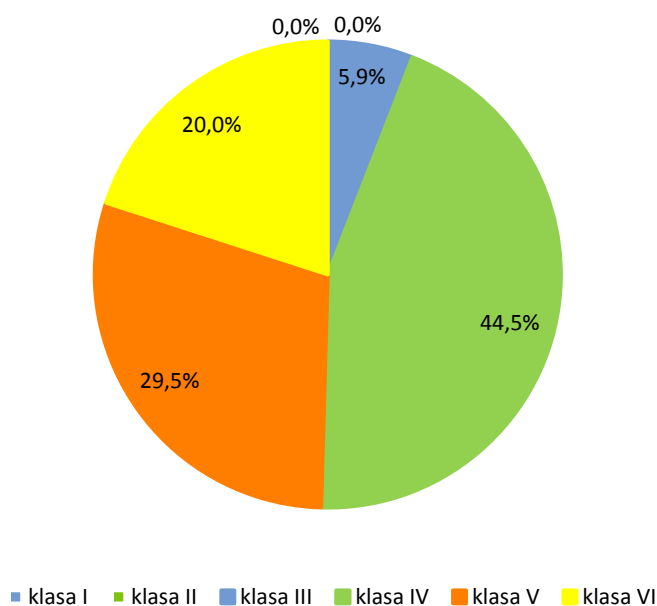
Ukształtowanie terenu w mieście i gminie Pajęczno nie stanowi istotnych barier dla rozwoju rolnictwa. Z tego punktu widzenia oceniono gminę na **7,5 punktu w skali 10-punktowej**.

Warunki klimatyczne, z punktu widzenia rolnictwa, nie odbiegają od przeciętnych w województwie i nie stanowią problemu dla rozwoju tej funkcji. Największym problemem są warunki wodne, które są mało korzystne dla produkcji rolnej. Przeważają tereny o okresowym niedoborze wody. Inwestycje poprawiające stosunki wodne obejmują powierzchnię tylko 428 ha i wymagają dalszych działań na rzecz melioracji. W ocenie punktowej warunki wodne uzyskały w gminie tylko **3,8 punktu na 10** możliwych.

W gminie przeważają gleby lekkie, o dużej kwasowości, niskiej bonitacji i niskich walorach dla produkcji rolnej, pomimo dość dobrej zasobności w próchnicę. Gleby chronione zajmują połowę użytków rolnych. Dobre gleby występują pasem w środkowej części gminy od Janek do Dylowa, a najlepsze – w okolicy Makowisk i Gajęcic.

Poniżej przedstawiono udział poszczególnych klas bonitacyjnych w ogólnej powierzchni użytków rolnych.

Klasy bonitacyjne użytków rolnych

Wykres 17. Klasy bonitacyjne użytków rolnych na terenie gminy Pajęczno.

Według kompleksów rolniczej przydatności, największy udział ma kompleks żytni słaby – 25,9 %, kompleks żytni dobry – 24,5 %, kompleks żytni bardzo dobry – 21,9 %, kompleks żytni bardzo słaby – 20 %. W użytkach rolnych dominuje kompleks 3z i 2z tj. słaby i bardzo słaby oraz średni.

Ogólna ocena punktowa gleb (klasy+ kompleksy) wg IUNG w Puławach w granicach miasta i gminy wynosi **64 punkty na 100 możliwych**.

Warunki przyrodnicze sprzyjają uprawie zbóż, ziemniaków, roślin przemysłowych, a w produkcji zwierzęcej – trzody chlewnej i drobiu. Mały udział użytków zielonych jest ograniczeniem dla chowu bydła i produkcji mleka. W gminie najlepsze warunki środowiska przyrodniczego dla produkcji rolnej występują we wsiach: Janki, Makowiska, Podładzin i Wydrzynów. Najślabza rolnicza przestrzeń produkcyjna jest we wsiach Tuszyn, Patrzyków i Dylów „A”.

Powszechne spisy rolne na terenie kraju były prowadzone w roku 2002 i roku 2010. Liczba gospodarstw w roku 2002 wynosiła 1 856, natomiast w roku 2010 liczba ta wynosiła 1 146.

Na przestrzeni lat zmieniła się struktura powierzchniowa użytkowania rolnego.

Tabela 17. Grunty obszarowe użytków rolnych na terenie gminy Pajęczno.

Grupy obszarowe użytków rolnych [ha]	Liczba gospodarstw w roku 2002	Udział procentowy [%]	Liczba gospodarstw w roku 2010	Udział procentowy [%]
Do 1 ha	584	31,47	256	22,34
Od 1 do 5 ha	895	48,22	586	51,13
Od 5 do 10 ha	275	14,82	211	18,41
Od 10 do 15 ha	64	3,45	45	3,93
Powyżej 15 ha	38	2,04	48	4,19
Razem	1 856	100	1 146	100

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

Analizując powyższą tabelę, można stwierdzić iż użytkowanie gruntów na terenie gminy zmieniło się na korzyść. Zmniejszył się procentowy udział użytków rolnych do 1 ha o 9,13 %, zwiększył się natomiast udział użytków rolnych w wszystkich pozostałych przedziałach powierzchniowych (powierzchnia od 1 do 5 ha – wzrost o 2,91 %, powierzchnia od 5 do 10 ha – wzrost o 3,59 %, powierzchnia od 10 do 15 ha – wzrost o 0,48 %, powierzchnia powyżej 15 ha – wzrost o 2,15 %).

Jednak biorąc pod uwagę sumaryczny udział procentowy, to powierzchnie użytków rolnych w przedziałach do 1 ha i od 1 do 5 ha, w roku 2010 stanowiły ponad 73 %.

Na terenie miasta i gminy Pajęczno występuje niekorzystna sytuacja agrarna związana z rozdrobnieniem rolnictwa (użytki rolne do 5 ha stanowią ponad 73 % wszystkich użytków). Ponadto na terenie gminy największy udział w całkowitym bilansie klas bonitacyjnych użytków rolnych ma klasa IV.

3.2. Turystyka

Rozwój turystyki może stanowić znaczącą szansę dla ogólnego rozwoju społeczno-gospodarczego miasta i gminy Pajęczno. Gmina posiada szereg interesujących obiektów zabytkowych oraz interesujące walory naturalne, stanowiące szansę rozwoju branży turystycznej na obszarze jednostki terytorialnej.

Baza noclegowa stanowi ważny element rozwoju turystyki, na obszarze miasta i gminy znajdują się nieliczne miejsca noclegowe:

- Pokoje hotelowe „Zajazd” Marek Woźniak ul. Wieluńska 120, Pajęczno (liczba miejsc noclegowych – 22).
- Pokoje gościnne, Zofia Pułka ul. Długa 55, Pajęczno (liczba miejsc noclegowych – 14).
- Pokoje gościnne, Marianna Ojrzyńska ul. Reymonta 13, Pajęczno (liczba miejsc noclegowych – 12).
- Pokoje gościnne, Aneta Słowik, Dylów Szlachecki 4, Pajęczno (liczba miejsc noclegowych – 18).
- Gospodarstwo agroturystyczne, Stajnia Bogumiła Kraka, Niwiska Dolne 15, Pajęczno (liczba miejsc noclegowych – 6).
- PPHU „Pawdres”, ul. Wieluńska 87, Pajęczno (liczba miejsc noclegowych – 3).

Baza gastronomiczna stanowi drugi, obok bazy noclegowej, element zagospodarowania turystycznego:

- Restauracja „Zajazd” ul. Wieluńska 120, Pajęczno.
- Restauracja „Alibi” ul. Cmentarna, Pajęczno.
- Pizzeria „Ricco” ul. Sienkiewicza, Pajęczno.
- Kawiarenka „Pod ratuszem” ul. Parkowa 8/12, Pajęczno.
- Restauracja „Greenclub”, ul. Zielona 36, Pajęczno.
- Restauracja „Cafe Fantazja” ul. Zdrojowa, Pajęczno
- Restauracja „Kuchnia” ul. 22-go Lipca, Pajęczno
- Restauracja „Alesajgon” ul. Świerczewskiego, Pajęczno
- Mister Kebabik ul. Plac Dworcowy

Istniejące szlaki turystyczne na terenie miasta i gminy to:

- Rowerowy „Dwóch Starych Lip” na trasie Siemkowice - Dylów Szlachecki - Dylów A - Pajęczno, o długości całkowitej 40 km, oznaczony kolorem zielonym.
- Rowerowy „Działośzyńskiego Przełomu Warty” na trasie Działośzyn – Grądy - Niwiska Górne - Pajęczno-Czerkiesy – Makowiska – Gajęcice – Patrzyków - Niwiska Dolne – Grądy, o długości całkowitej 38,1 km.
- Rowerowy łącznik Patrzyków-Łązek pomiędzy szlakami „Działośzyńskiego Przełomu Warty” i „Ujścia Liswarty” .
- Pieszy „Jury Wieluńskiej” na trasie Działośzyn – Grądy - Niwiska Dolne – Patrzyków - Trzebca, o długości całkowitej 113 km.
- Wodny Szlak Warty.

Poniższa mapa przedstawia przebieg szlaków rowerowych przez teren miasta i gminy Pajęczno.

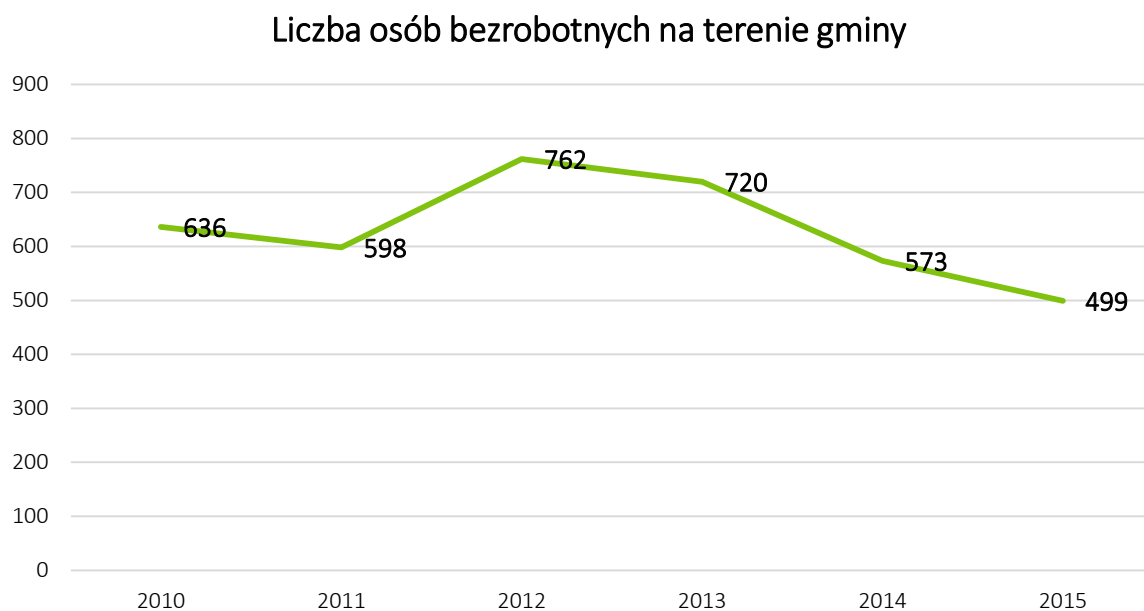
Rysunek 6. Szlaki rowerowe przebiegające przez teren gminy Pajęczno.

Źródło: Urząd Gminy i Miasta Pajęczno.

Miasto i gmina Pajęczno posiada bardzo wysoki potencjał turystyczny. Do głównych problemów związanych z obsługą turystów na terenie gminy należy niedostatecznie rozwinięta baza noclegowa i gastronomiczna.

3.3. Struktura bezrobocia

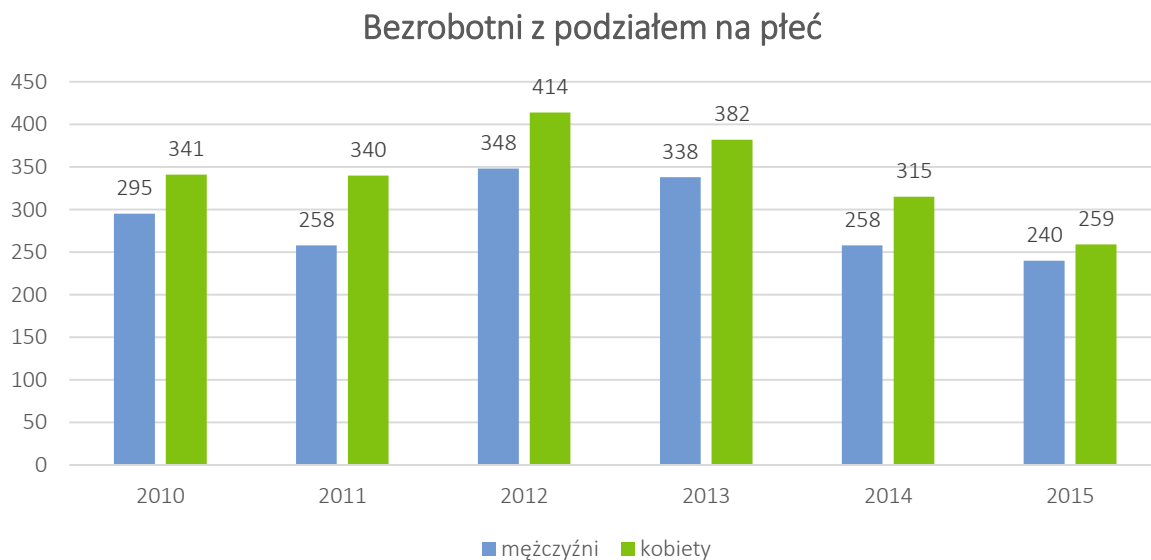
Liczba osób bezrobotnych na terenie gminy w latach 2010 – 2015 została przedstawiona na poniższym wykresie. Po znacznym wzroście liczby osób pozostających bez pracy w roku 2012, liczba osób bezrobotnych w ostatnich latach maleje.

Wykres 18. Liczba osób bezrobotnych na terenie gminy Pajęczno.

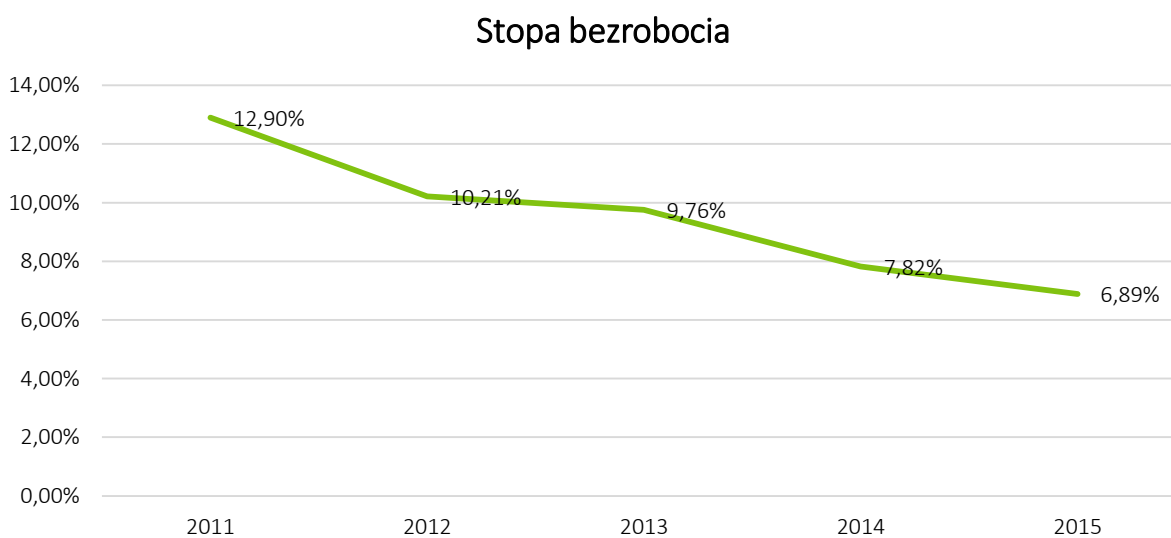
Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

W każdym z analizowanych lat w całkowitym bilansie osób bezrobotnych dominowały kobiety, co przedstawia poniższy wykres.

Wykres 19. Bezrobotni z podziałem na płeć na terenie miasta i gminy Pajęczno w latach 2010 – 2015.
Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

Poziom bezrobocia najlepiej odzwierciedla stopa bezrobocia, przedstawiona na poniższym wykresie.

Wykres 20. Stopa bezrobocia na terenie gminy Pajęczno.
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL, GUS.

Stopa bezrobocia w ujęciu porównawczym została przedstawiona w poniższej tabeli. Poziom bezrobocia na terenie gminy jest niższy w porównaniu do powiatu pajęczańskiego, województwa łódzkiego jak i kraju.

Tabela 18. Stopa bezrobocia w ujęciu porównawczym.

Stopa bezrobocia [%]	2015 r.
Gmina Pajęczno	6,9 %
Powiat Pajęczański	9,7 %
Województwo łódzkie	10,3 %
Polska	9,8 %

Źródło: Opracowanie na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Poziom bezrobocia na terenie gminy jest niski i z roku na rok spada. W liczbie osób bezrobotnych na terenie gminy przeważają kobiety.

5. Infrastruktura techniczna

5.1. Dostępność komunikacyjna gminy oraz infrastruktura komunikacyjna

Głównym szlakiem komunikacyjnym przebiegającym przez gminę jest droga krajowa nr DK 42 przebiegająca z zachodu na wschód. Brak jest dróg wojewódzkich, natomiast dobrze rozwinięta sieć dróg powiatowych zapewnia połączenia drogowe z ważnymi szlakami komunikacyjnymi jak DK 1 i S8, jak również z sąsiednimi miastami. Pajęczno znajduje się w odległości od 35 do 60 kilometrów między takimi ośrodkami miejskimi jak: Radomsko, Bełchatów, Wieluń, Częstochowa, Łask, Zduńska Wola. Najbliżej położonym miastem jest odległy o 10 km Działoszyn, a do Łodzi odległość wynosi 110km. Gmina Pajęczno posiada dobre połączenie komunikacyjne z Wrocławiem, gdyż wiele uczniów szkół średnich wybiera to miasto jako miejsce do studiowania.

Na podstawowy układ komunikacyjny miasta i gminy składają się:

- Droga krajowa nr 42 relacji Działoszyn-Pajęczno-Radomsko klasy głównej, która prowadząc przez centrum miasta ruch tranzytowy jest z jednej strony otwarciem komunikacyjnym na zewnątrz, ale z drugiej stanowi o znaczącej uciążliwości tej komunikacji dla bezpieczeństwa

powszechnego. Droga prowadzi też przez zabudowane tereny wsi Makowiska, Gajęcice i Janki.

Długość drogi krajowej w granicach administracyjnych miasta i gminy wynosi 12,5 km.

- Drogi powiatowe o łącznej długości 53,7 km i zróżnicowanych parametrach i klasach.
- Drogi gminne i ulice zarządzane przez gminę o łącznej długości 86,16 km, z których utwardzonych jest 60 km. Drogi dojazdowe do pól ogólnie dostępne to długość 120 km.

Wykaz dróg powiatowych na terenie gminy przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 19.. Wykaz dróg powiatowych na terenie gminy Pajęczno.

Numer drogi	Relacja	Długość w gminie [km]
Pozamiejskie:		
4536E	Osjaków-Pajęczno	4,0
3510E	Pajęczno-Patryków-Łązek	13,3
3511E	Niwiska Górne-Makowiska	4,5
3512E	Makowiska-Wąsosz	4,7
4527E	Krzeczów-Dylów Szlachecki	1,4
1500E	Kalisko-Pajęczno	3,9
3513E	Pajęczno-Wola Jankowska	5,2
3514E	Podładzin-Marzęcice-Wistka	4,5
3516E	Janki-Strzelce Wielkie	0,9
3516E	Siedlec-Wistka-Strzelce Wielkie	1,9
miejskie		
	Ul. Sienkiewicza	0,5
	Ul. Okólna	4,1
	Ul. Cmentarna	1,8
	Ul. 1-go Maja	2,6
	Odcinek od ul. Cmentarnej do wsi Łężce	0,4

Źródło: Zmiana Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy i Miasta Pajęczno.

Strategia Rozwoju Gminy Pajęczno na lata 2016 -2020

Tabela 20. Wykaz dróg gminnych na terenie Gminy Pajęczno.

Lp.	Numer drogi	Relacja	Długość w km	Nawierzchnia
1.	109151E	Kurzna-Barany	2,580	asfaltowa
2.		Barany-Gawłów	0,500	gruntowa
3.	109153E	Kurzna-Siedlec	1,700	gruntowa
4.	109154E	Czerkiesy-Makowiska	1,400	gruntowa
5.	109155E	Czerkiesy-Nowe Gajęcice	0,630	gruntowa
6.	109156E	Dylów A - Tuszyn	1,650	żużłowa
7.	109157E	Dylów A-Lipina	1,430	asfaltowa
8.	109157E	Dylów A-Dylów Szlachecki	1,450	żużłowa
9.	109407E	Dylów Rządowy	2,100	asfaltowa
10.	109159E	Dylów Rządowy-Wydrzynów	1,500	gruntowa
11.		Droga ul. Leśna w Nowych Gajęcicach	0,860	asfaltowa
12.		Droga ul. Długa w Nowych Gajęcicach	1,160	asfaltowa
13.		Droga ul. Cicha w Nowych Gajęcicach	1,150	żużłowa
14.		Droga przez wieś Stare Gajęcice	2,660	asfaltowa
15.	109166E	Stare Gajęcice-Patryków	2,400	gruntowa
16.		Niwiska Górne-Grabiec	7,150	gruntowa
17.	109168E	Janki-Łązek	2,650	żużłowa + gruntowa
18.	109220E	Wręczyca-Lipina	3,750	asfaltowa
19.	109169E	Wręczyca-Niwa	1,950	gruntowa
20.	109170E	Janki-Podładzin	1,570	żużłowa
21.	109170E	Podładzin-Ładzin	0,670	żużłowa
22.	109171E	Łężce-Podmurowaniec	2,520	asfaltowa
23.	109172E	Siedlec-Łężce	2,300	żużłowa + gruntowa
24.	109173E	Łężce-Wistka	1,750	gruntowa
25.		Droga ul. Polna w Makowiskach	0,720	asfaltowa

Strategia Rozwoju Gminy Pajęczno na lata 2016 -2020

26.	109154E	Droga ul. Cmentarna w Makowiskach	0,210	asfaltowa
27.	109175E	Makowiska-Podładzin	0,880	żużłowa
28.	109154E	Makowska-Ładzin	3,840	asfaltowa + gruntowa
29.		Ul. Długa w Niwiskich Dolnych	0,440	asfaltowa
30.	109176E	Niwiska Dolne-Grądy	1,970	żużłowa + gruntowa
31.		Ul. Górna w Niwiskich Górnych	0,200	żużłowa
32.		Ul. Krótka w Niwiskich Górnych	0,100	żużłowa
33.		Ul. Nowa w Niwiskich Górnych	0,250	asfaltowa
34.		Ul. Polna w Niwiskich Górnych	0,310	żużłowa
35.		Ul. Strażacka w Niwiskich Górnych	0,090	kostka
36.	109159E	Niwiska Górne-Wydrzynów	0,740	gruntowa
37.	109160E	Niwiska Górne-Grądy	1,230	szutrowa
38.	109177E	Podmurowaniec - Podładzin	0,860	asfaltowa
39.	109153E	Ul. Polna w Siedlcu	0,800	żużłowa
40.	109108E	Droga od wsi Tuszyn	1,700	żużłowa
41.	109159E	Droga przez wieś Wydrzynów	0,850	asfaltowa
		Razem długość	62,670	

Źródło: Zmiana Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy i Miasta Pajęczno.

Główny element komunikacji zbiorowej to przystanek autobusowy PKS zlokalizowany przy ul. 1-go Maja, centralnie, korzystnie pod względem obsługi pasażerów. Najwięcej połączeń autobusowych odbywa się z Działoszynem, Radomskiem, Częstochową, Łodzią, Sieradzem, Bełchatowem i Katowicami.

Stan dróg jest zadowalający, jednak niektóre odcinki wymagają przebudowy i remontów. Większość dróg nie ma rowów przydrożnych umożliwiających odprowadzenie wód deszczowych, chodników, a pobocza nie są przystosowane do ruchu pieszego. Kwestią problematyczną jest także przebieg drogi krajowej przez środek gminy, co wiąże się z ograniczeniem bezpieczeństwa, zanieczyszczeniem środowiska i hałasem.

5.2. Gospodarka wodno – ściekowa

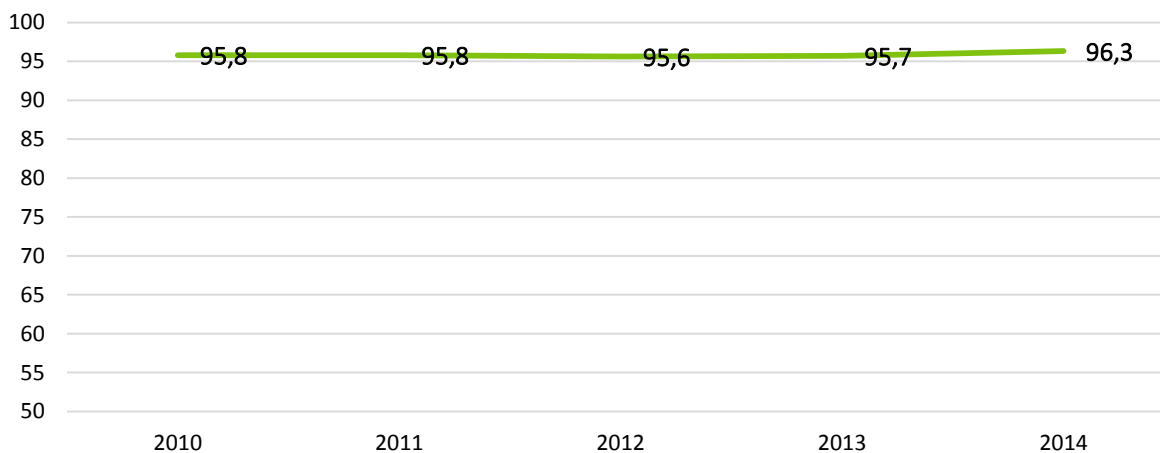
Zaopatrzenie w wodę realizowane jest w oparciu o systemy grupowe zasilane z ujęć wód wglębnych poziomu górnojurajskiego. Systemy te to: Pajęczno, Czerkiesy, Nowe Gajęcice, Janki i Niwiska Górne. Stacja wodociągowa w Pajęcznie posiada dwustronne zasilanie elektroenergetyczne i zainstalowany agregat prądotwórczy. Pozostałe stacje wodociągowe są przystosowane do podłączenia będącego w posiadaniu gminy przewoźnego agregatu prądotwórczego. Układy sieciowe systemów są ze sobą połączone, co umożliwia – poprzez odpowiednie sterowanie zasuwami awaryjne przesyłanie wody do poszczególnych systemów. W sytuacjach wyjątkowych źródłem zaopatrzenia ludności w wodę mogą być studnie głębinowe niepodłączone do systemów zbiorowych, z których najważniejsze to: studnia prywatnej przetwórni owocowo-warzywnej w Nowych Gajęcicach, studnia mleczarni w Pajęcznie, a także studnie kopane przydomowe, które przed wykonaniem wodociągów stanowiły źródło zaopatrzenia w wodę poszczególnych posesji. Obecne zasoby wody są wystarczające dla obecnych i przyszłych potrzeb miasta i gminy.

Gmina posiada częściowo rozwiniętą sieć wodociągową. Długość rozdzielczych linii wodociągowych na terenie gminy w roku 2015 wynosiła 111,5 km. Wszystkie wodociągi gminy Pajęczno są ze sobą połączone poprzez system zasuw, co gwarantuje dostawę wody w sposób ciągły.

Znaczne ilości wody pobierają zakłady istniejące na terenie gminy. Do największych należą: OSM w Pajęcznie pobierająca około 103 m³/d, FRUBEX-BIS w Dylowie Szlacheckim – 79,4 m³/d, firma Korkus w Dylowie Rządowym, ubojnia w Podładzinie.

Liczba ludności korzystająca z sieci wodociągowej na terenie gminy w roku 2014 wyniosła 11 288 osób. Procent ludności korzystającej z sieci wodociągowej na terenie gminy Pajęczno przedstawia poniższy wykres.

Procent ludności korzystającej z sieci wodociągowej na terenie gminy

Wykres 21. Procent ludności korzystającej z sieci wodociągowej na terenie gminy Pajęczno.

Źródło: Bank danych lokalnych, GUS.

Tabela 21. Procent ludności korzystającej z sieci wodociągowej w ujęciu porównawczym.

% ludności korzystającej z sieci wodociągowej	2014 r.
Gmina Pajęczno	96,3
Powiat pajęczański	96,8
Województwo łódzkie	94,1
Polska	91,6

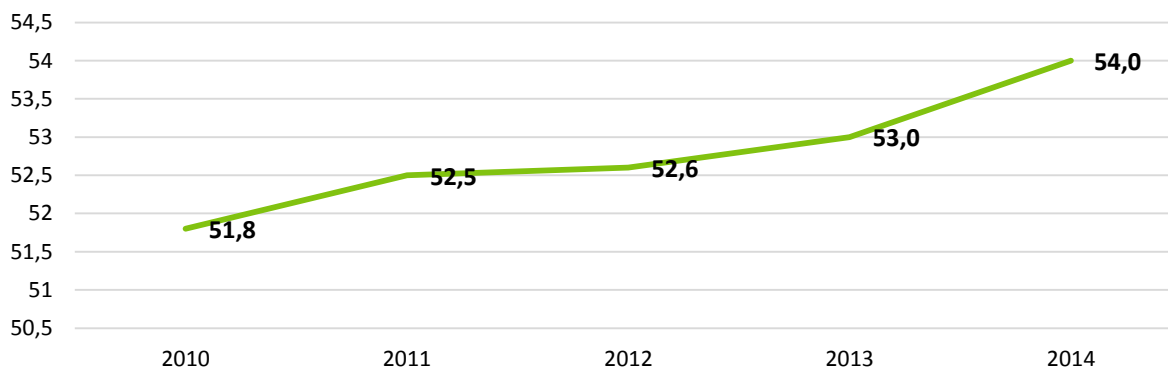
Źródło: Bank danych lokalnych, GUS.

Długość czynnej sieci kanalizacyjnej na terenie gminy wynosi 47,0 km. Liczba mieszkańców korzystających w sieci kanalizacyjnej w roku 2014 wynosiła 6 326 osób.

W kanalizację sanitarną są wyposażone wsie: Dylów Rządowy, Dylów Szlachecki i Siedlec. Pozostałe miejscowości nie mają kanalizacji sanitarnej.

Procent ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej na terenie miasta i gminy Pajęczno przedstawia poniższy wykres.

Procent ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej na terenie gminy

Wykres 22. Procent ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej na terenie miasta i gminy Pajęczno.

Źródło: Bank danych lokalnych, GUS.

Tabela 22. Procent ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej w ujęciu porównawczym.

% ludności korzystającej sieci kanalizacyjnej	2014 r.
Gmina Pajęczno	54,6
Powiat pajęczański	41,7
Województwo łódzkie	62,6
Polska	68,7

Źródło: Bank danych lokalnych, GUS.

Liczba mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej i kanalizacyjnej stale wzrasta. Obszarem problemowym na terenie miasta i gminy jest niedostatecznie rozwinięta sieć kanalizacyjna, która nie jest dostępna dla wszystkich mieszkańców miasta i gminy Pajęczno.

5.3. Gospodarka odpadami

Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (tzw. PSZOK) na terenie gminy Pajęczno znajduje się w Dylowie A /przy składowisku odpadów/. Do PSZOK-u mieszkańcy Gminy i Miasta Pajęczno począwszy od 1 lipca 2013 roku mogą samodzielnie dostarczać odpady selektywnie zbierane, w dni robocze od poniedziałku do piątku w godzinach od 08:00 do 18:00 i w każdą sobotę od godziny 09:00 do 13:00.

Do PSZOK-u w ramach uiszczonej opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi można przekazać odpady komunalne zebrane w sposób selektywny, w tym: papier, metal, tworzywa sztuczne, szkło,

opakowania wielomateriałowe, odpady zielone, przeterminowane leki, chemikalia, zużyte baterie i akumulatory, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, odpady wielkogabarytowe, odpady budowlano-rozbiórkowe (w ilości do 5 m³ od nieruchomości, za którą została uiszczona opłata w ciągu roku), zużyte opony.

Miasto i gmina Pajęczno posiada opracowany dokument pt. „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy i Miasta Pajęczno”, dzięki któremu w łatwiejszy sposób możliwe będzie usunięcie wyrobów azbestowych znajdujących się na terenie miasta i gminy.

5.4. Gazownictwo, energetyka i ciepłownictwo

Sieć energetyczna

W granicach miasta i gminy Pajęczno nie ma głównych punktów zasilania; najbliższe tego rodzaju stacje 110/15 kV „Wistka” znajdują się w Dworszowicach Pakoszowych, gmina Sulmierzyce i stacja „Działoszyn” w gminie Działoszyn. Dostawę energii elektrycznej zapewniają magistralne linie 15 kV, z których: 2 linie terenowe 15 kV „Pajęczno” i „Mleczarnia” są wyprowadzone ze stacji 110/15 kV „Działoszyn” w Działoszynie i linia kablowa 15 kV „ujęcie wody Pajęczno” wyprowadzona ze stacji 110/15 kV „Wistka” w Dworszowicach Pakoszowych oraz współpracujące z nimi stacje transformatorowe 15/0,4 kV i linie niskiego napięcia. Dla zapewnienia niezawodności sieci planowana jest budowa nowej stacji 110/15 kV w miejscowości Dylów Szlachecki.

W zakresie wysokich napięć należy wymienić przebiegające obecnie przez gminę: linię WN 110 kV relacji „Wistka” – „Trębaczew” oraz linia 400 kV relacji Dobrzeń-Trębaczew-Joachimów-Rogowiec. O ile przebieg linii 400 kV nie jest kolizyjny wobec istniejącej zabudowy, to przebieg linii 110 kV przecina obszary zabudowane wsi Dylów Szlachecki i Dylów A.

Istniejąca sieć elektroenergetyczna pokrywa w 100% potrzeby gminy.

Sieć gazowa

W granicach miasta i gminy Pajęczno mieszkańcy są zaopatrywani w gaz propan-butan z butli. Powszechność tego źródła energii wynika z dobrze rozwiniętej sieci zakładów dystrybucji.

W roku 2012 w ramach projektu Gazyfikacja gmin powiatu wieluńskiego i pajęczańskiego realizowanego przez EWE Energia sp. Z o.o. w Międzyrzeczu wybudowany został gazociąg średniego ciśnienia doprowadzający gaz wysokometanowy E (GZ-50) od stacji zasilającej 380001/Bąków

I/Operator Gazociągów Przesyłowych GAZ-SYSTEM S.A. Przedsięwzięcie dotyczące budowy gazociągu średniego ciśnienia przeprowadzono na czterech odrębnych odcinkach tj.: na terenie miasta Wieluń (52,9 km) w kierunku gmin Pajęczno – Działoszyn (62,8 km), gminy Biała (17,3 km), gminy Mokrsko (16,8 km). Wartość projektu ogółem wyniosła 79,5 mln zł a dofinansowanie środkami unijnymi z programu Infrastruktura i Środowisko 28 mln zł. Na terenie gminy sieć obejmuje swoim zasięgiem wsie Dylów Rządowy i Dylów Szlachecki oraz miasto Pajęczno. Rozrastająca się sieć zyskuje nowych klientów indywidualnych, przedsiębiorców oraz instytucji.

Schemat sieci gazowej na terenie miasta i gminy przedstawiono na poniższym rysunku.

Rysunek 7. Schemat sieci gazowej na terenie gminy Pajęczno.

Źródło: Urząd Miejski w Pajęcznie.

Tabela 23. Procent ludności korzystającej z sieci gazowej w ujęciu porównawczym.

% ludności korzystającej z sieci gazowej	2014 r.
Gmina Pajęczno	1,8
Powiat pajęczański	0,9
Województwo łódzkie	39,8
Polska	52,2

Źródło: Bank danych lokalnych, GUS.

Sieć ciepłownicza

Zaopatrzenie w ciepło w gminie Pajęczno odbywa się w większości z wykorzystaniem indywidualnych systemów zasilania, głównie w postaci małych kotłowni lokalnych i ogrzewania piecowego. W bilansie energetycznym miasta i gminy Pajęczno dominuje węgiel.

W ostatnich latach obserwowany jest wolny, ale systematyczny proces zmiany nośników energii cieplnej na ekologiczne tj. energię elektryczną, gaz propan-butan, olej opałowy o niskiej zawartości siarki, kotłownie na eko-groszek.

Istniejąca sieć elektroenergetyczna pokrywa w 100% potrzeby gminy Pajęczno. Sieć gazowa na terenie gminy jest w trakcie rozbudowywania. Procent mieszkańców korzystających z tego nośnika energii jest bardzo niski, ale systematycznie wzrasta. Sieć ciepłownicza w gminie opiera się o indywidualne systemy zasilania, w których dominuje węgiel.

5.5. Infrastruktura telekomunikacyjna

Zarówno miasto jak i gmina są wyposażone w łącza telefoniczne: sieć kablową i napowietrzną oraz światłowodową w stopniu zaspokajającym potrzeby mieszkańców na telefony stacjonarne i komórkowe. W mieście funkcjonują dwie stacje bazowe telefonii komórkowej: na terenie mleczarni i przy ul. Ściegiennej. Nie są zgłaszane inne potrzeby w tym zakresie.

Infrastruktura telekomunikacyjna w gminie jest rozwinięta w sposób zadowalający, brak jest konieczności podejmowania działań w tym zakresie.

6. Jakość rządzenia w Gminie

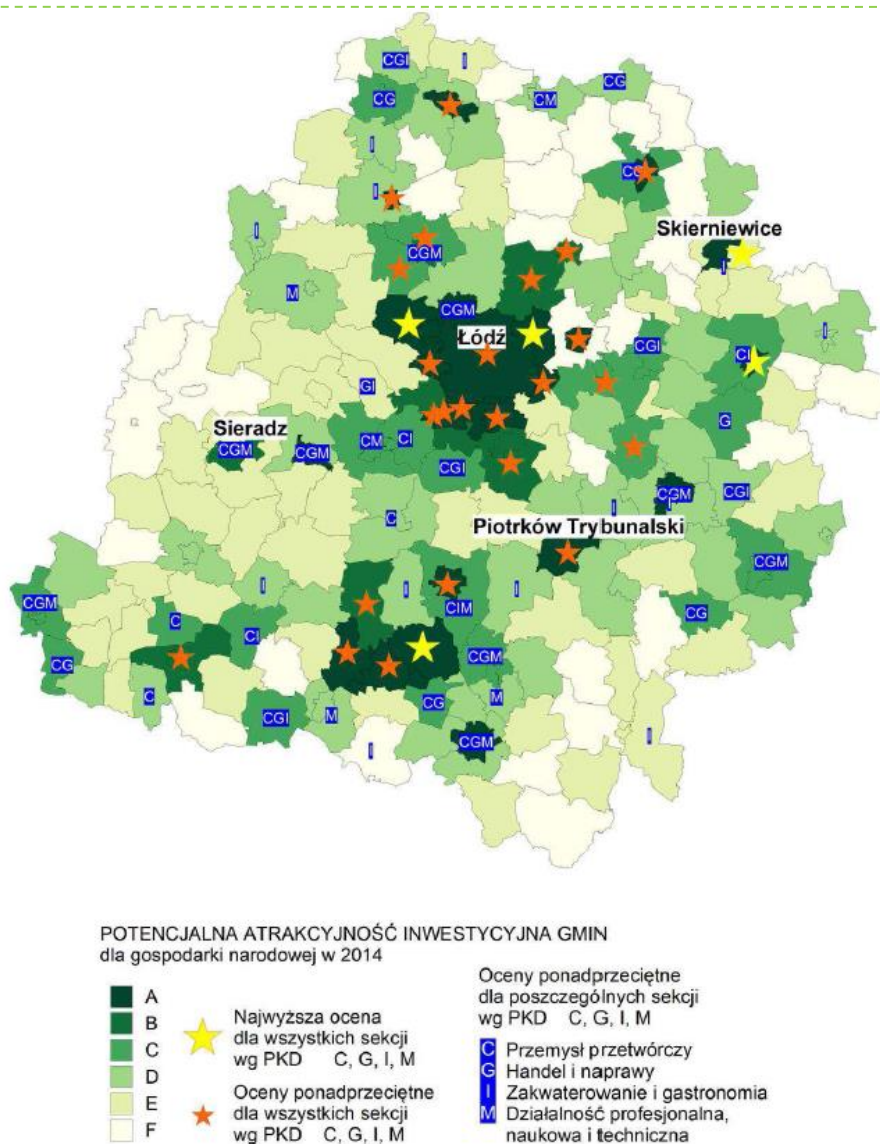
6.1. Zdolność inwestycyjna

W 2015 roku został opublikowany raport „Atrakcyjność Inwestycyjna Regionów 2015, Województwo Łódzkie”. Został on opracowany przez ekspertów ze Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie.

W raporcie posłużono się wskaźnikiem potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej (PAI) oceniającym walory lokalizacyjne regionów. Wskaźniki obliczane były dla jednostek różnych szczebli podziału statystycznego (gminy, powiaty, podregiony, województwa). Były to następujące wskaźniki:

- PAI1 odnoszące się do całości gospodarki regionalnej/narodowej (PAI1_GN) oraz do wybranych sekcji:
 - PAI_C - przemysłu przetwórczego,
 - PAI_G - handlu i napraw,
 - PAI_I - turystyki i gastronomii,
 - PAI_M - działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej.

Atrakcyjność w poszczególnych sferach określono na skali od A do F, gdzie A oznaczało region najbardziej atrakcyjny inwestycyjnie, a F obszar o najmniejszej atrakcyjności.

Rysunek 8. Potencjalna atrakcyjność gmin w województwie łódzkim.

Źródło: Atrakcyjność Inwestycyjna Regionów 2015, Województwo Łódzkie.

Gmina Pajęczno została oceniona ponadprzeciętnie dla sekcji M – działalność profesjonalna, naukowa i techniczna.

6.2. Możliwości budżetowe

Budżet miasta i gminy jest planem rocznym zawierającym dochody i wydatki związane z finansowaniem zadań własnych i zadań zleconych z zakresu administracji rządowej. Możliwości rozwoju miasta i gminy limitują osiągnięte dochody budżetowe. W pozycjach przychodów można wyróżnić różnego rodzaju subwencje i dotacje oraz dochody własne - podatki i opłaty gminne. Wśród wydatków są dwie pozycje: wydatki bieżące i inwestycje. Wydatki bieżące to przede wszystkim

Strategia Rozwoju Gminy Pajęczno na lata 2016 -2020

wynagrodzenia sfery budżetowej i wydatki rzeczowe ponoszone na utrzymanie między innymi różnych obiektów będących w gestii gminy. Budżet gminy objęto analizą historyczną w latach 2010-2015.

Analiza dochodów z tytułu podatków pokazuje, iż największym źródłem wpływów jest podatek od nieruchomości. Duży dochód stanowią udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu Państwa, subwencja oraz dotacje celowe z budżetu państwa. W latach następnych władze gminy powinny dążyć do wzrostu wpływów budżetowych zarówno własnych jak i zewnętrznych. Zwiększenie środków budżetowych daje możliwość zwiększenia potencjału inwestycyjnego oraz lepszego zarządzania gminą.

Przed wszystkim należy dążyć do zwiększania dochodów własnych oraz wzrostu ich udziału w dochodach ogółem, ponieważ jest to grupa dochodów w znacznej części zależna od władz miasta i gminy. Im większy udział dochodów własnych w budżecie, tym łatwiejszy jest proces prognozowania budżetu na lata następne. Na wzrost dochodów własnych ma wpływ wzrost lokalnej bazy ekonomicznej, m. in. w wyniku realizowanych inwestycji. Duży nacisk należy położyć na rozwój działalności gospodarczej i turystyki. To z kolei wpłynie na zwiększenie bazy podatkowej.

Tabela 24. Budżet miasta i gminy Pajęczno w latach 2010 -2015.

L P.	BUDŻET	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1	DOCHODY OGÓŁEM	29.151.044,52	28.170.067,10	31.646.135,15	29.837.433,75	31.467.027,81	31.871.781,38
	PODATKI I OPŁATY POBIERANE PRZEZ GMINĘ	3.930.981,64	4.155.686,93	4.584.507,08	4.925.467,92	5.255.025,70	5.373.752,57
	· PODATEK ROLNY	279.996,13	303.274,03	458.882,99	500.176,11	524.812,83	506.852,42
	· PODATEK OD NIERUCHOMOŚCI	2.742.100,05	2.920.100,38	3.153.139,69	3.445.700,56	3.778.687,05	3.959.233,32
	· PODATEK LEŚNY	44.940,59	53.423,29	66.319,21	66.410,05	60.062,39	67.949,01
	· PODATEK OD ŚRODKÓW TRANSPORTOWYCH	328.889,98	364.826,62	354.812,83	360.648,80	357.465,97	451.082,30
	· PODATEK DOCHODOWY OD OSÓB FIZYCZNYCH PROWADZĄCYCH DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZĄ	18.472,14	18.654,81	15.491,54	13.486,53	16.488,16	22.326,37
	· PODATEK OD SPADKÓW I DAROWIZN	31.147,51	32.405,40	33.650,77	45.318,20	11.923,00	29.107,70
	· OPŁATA SKARBOWA	310.401,65	314.261,56	270.737,05	287.696,17	306.234,80	188.400,45
	· OPŁATA TARGOWA	175.033,59	148.740,84	231.473,00	206.031,50	199.351,50	148.801,00
	· POZOSTAŁE DOCHODY	5.215.838,91	4.858.626,31	5.750.683,98	4.697.507,81	4.727.252,54	4.247.859,64
	UDZIAŁY W PODATKACH STANOWIĄCYCH	4.795.113,77	5.449.420,44	5.550.772,77	6.071.855,03	6.939.423,06	7.587.443,25

Strategia Rozwoju Gminy Pajęczno na lata 2016 -2020

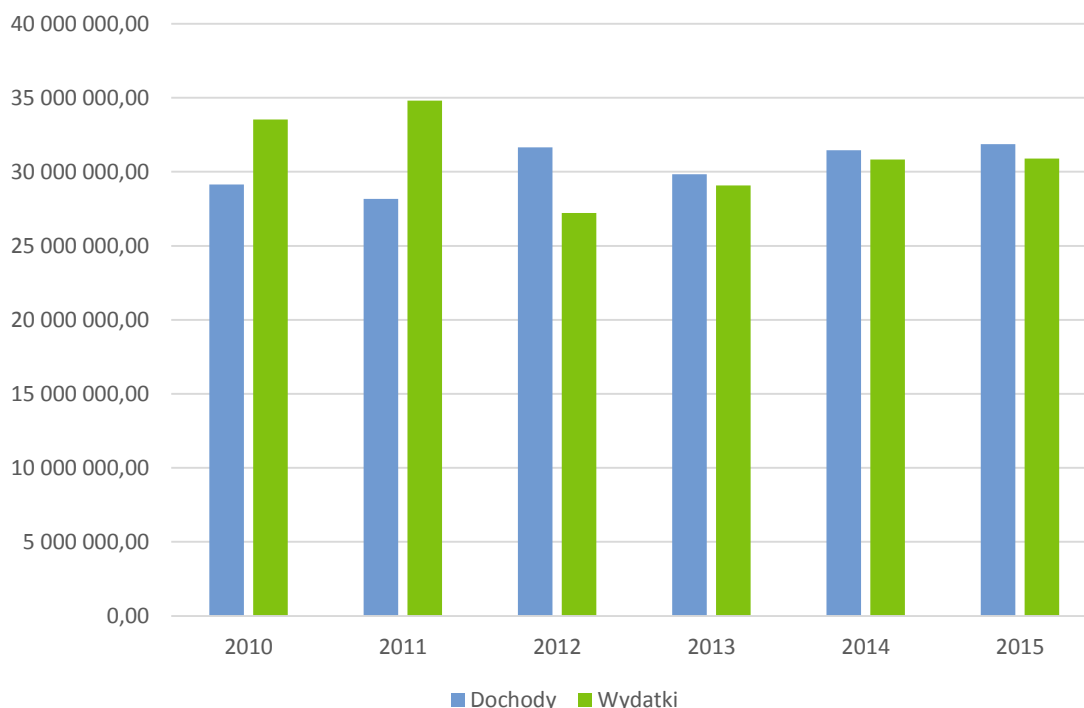
	DOCHÓD BUDŻETU PAŃSTWA						
	DOTACJE CELOWE Z BUDŻETU PAŃSTWA	3.793.021,37	3.567.479,26	3.194.106,56	4.044.465,05	4.468.330,10	4.701.055,14
	ŚRODKI NA DOFINANSOWANIE ZADAŃ GMINY ZE ŹRÓDEŁ POZABUDŻETOWYCH	2,978.112,83	1.800.796,16	3.946.213,76	1.279.430,94	859.739,41	527.310,78
	SUBWENCJA OGÓŁEM	8.437.977,00	8.338.058,00	8.619.851,00	8.818.707,00	9.217.257,00	9.434.360,00
	· SUBWENCJA PODSTAWOWA (OGÓLNA)	2.319.652,00	2.155.174,00	2.136.392,00	2.447.176,00	2.731.382,00	2.535.529,00
	· SUBWENCJA OŚWIATOWA	6.113.206,00	6.157.798,00	6.454.817,00	6.354.571,00	6.478.098,00	6.891.305,00
	· SUBWENCJA RÓWNOWAŻĄCA	5.119,00	25.086,00	28.642,00	16.960,00	7.777,00	7.526,00
2	WYDATKI OGÓŁEM	33.543.005,03	34.815.709,85	27.225.603,08	29.084.417,65	30.826.918,56	30.900.760,49
	WYDATKI INWESTYCYJNE	9.135.121,68	9.938.825,21	1.100.373,77	3.027.450,18	3.724.914,04	2.515.539,89
	WYDATKI BIEŻĄCE	24.407.883,35	24.876.884,64	26.125.229,31	26.056.967,47	27.102.004,52	28.385.220,60
	WYNAGRODZENIA POCHODNE OD WYNAGRODZEŃ	13.918.683,86	14.658.626,64	15.648.677,75	15.690.405,09	16.178.418,22	17.013.229,69
	WYDATKI POZOSTAŁE	13.918.683,86	9.380.746,00	9.639.039,56	9.504.271,94	9.947.205,78	10.383.607,25
	DOTACJE	867.362,00	837.512,00	837.512,00	862.290,44	976.380,52	988.383,66
3	WYNIK FINANSOWY DOCHODY - WYDATKI	-4.391.960,51	-6.645.642,75	4.420.532,07	753.016,10	640.109,25	971.020,89
4	ŹRÓDŁO POKRYCIA DEFICYTU	Kredyt 5.300.000,00	Kredyt 8.000.000,00	-	-	-	-
	STAN ZADŁUŻENIA NA KONIEC ROKU Z TYTUŁU ZACIĄGNIĘTYCH KREDYTÓW I POŻYCZEK	12.634.367,31	18.393.744,06	14.227.435,81	13.822.503,41	12.698.032,18	11.605.000,42

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Pajęczno.

Zdolność inwestycyjna miasta i gminy uzależniona jest głównie od struktury wydatków i dochodów budżetowych. Im wyższy dodatni bilans, tym większa kwota wolnych środków, którą można przeznaczyć na inwestycje. Dochody budżetowe gminy w latach 2012 – 2015 kształtowały się korzystnie, a wynik finansowy gminy z roku na rok wrasta.

Zestawienie dochodów i wydatków gminy Pajęczno przedstawiono na poniższym wykresie.

Dochody i wydatki w gminie

Wykres 23. Zestawienie dochodów i wydatków gminy Pajęczno w latach 2010 – 2015.

Źródło: Opracowanie na podstawie danych przekazanych przez Urząd Miasta i Gminy Pajęczno.

Poniższa tabela przedstawia strukturę dochodów gminy Pajęczno w 2015 roku z podziałem na klasyfikacje budżetowe.

Tabela 25. Struktura dochodów miasta i gminy Pajęczno w 2015 roku według działów klasyfikacji budżetowej.

DZIAŁY KLASYFIKACJI BUDŻETOWEJ	% OGÓŁU DOCHODÓW
DZIAŁ 010 - ROLNICTWO I ŁOWIECTWO	1,05
DZIAŁ 600 - TRANSPORT I ŁĄCZNOŚĆ	0,43
DZIAŁ 700 - GOSPODARKA MIESZKANIOWA	4,02
DZIAŁ 710 - DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA	0,05
DZIAŁ 750 - ADMINISTRACJA PUBLICZNA	0,54
DZIAŁ 751 - URZĘDY NACZELNYCH ORGANÓW WŁADZY PAŃSTWOWEJ, KONTROLI I OCHRONY PRAWA ORAZ SĄDOWNICTWA	0,20
DZIAŁ 754 - BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE I OCHRONA PRZECIWPÓŻAROWA	0,32
DZIAŁ 756 - DOCHODY OD OSÓB PRAWNYCH, OD OSÓB FIZYCZNYCH I OD INNYCH JEDNOSTEK NIEPOSIADAJĄCYCH OSOBOWOŚCI PRAWNEJ ORAZ WYDATKI ZWIĄZANE Z ICH POBOREM	41,69

Strategia Rozwoju Gminy Pajęczno na lata 2016 -2020

DZIAŁ 758 - RÓŻNE ROZLICZENIA	29,60
DZIAŁ 801 - OŚWIATA I WYCHOWANIE	3,48
DZIAŁ 851 – OCHRONA ZDROWIA	0,70
DZIAŁ 852 – POMOC SPOŁECZNA	12,47
DZIAŁ 854 – EDUKACYJNA OPIEKA WYCHOWAWCZA	0,41
DZIAŁ 900 – GOSPODARKA KOMUNALNA I OCHRONA ŚRODOWISKA	4,75
DZIAŁ 921 – KULTURA I OCHRONA DZIEDZICTWA NARODOWEGO	0,20
DZIAŁ 926 – KULTURA FIZYCZNA	0,08

Źródło: Opracowanie na podstawie danych z BDL.

Największy udział w bilansie dochodów miasta i gminy Pajęczno ma dział 756 – Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem – ponad 41 % całkowitego dochodu miasta i gminy.

Poniższa tabela przedstawia strukturę wydatków miasta i gminy Pajęczno w roku 2015 z podziałem na klasyfikację budżetową. Największy udział wydatków miasta i gminy, stanowią koszty ponoszone na oświatę i wychowanie.

Tabela 26. Struktura wydatków miasta i gminy Pajęczno w 2015 roku według działów klasyfikacji budżetowej.

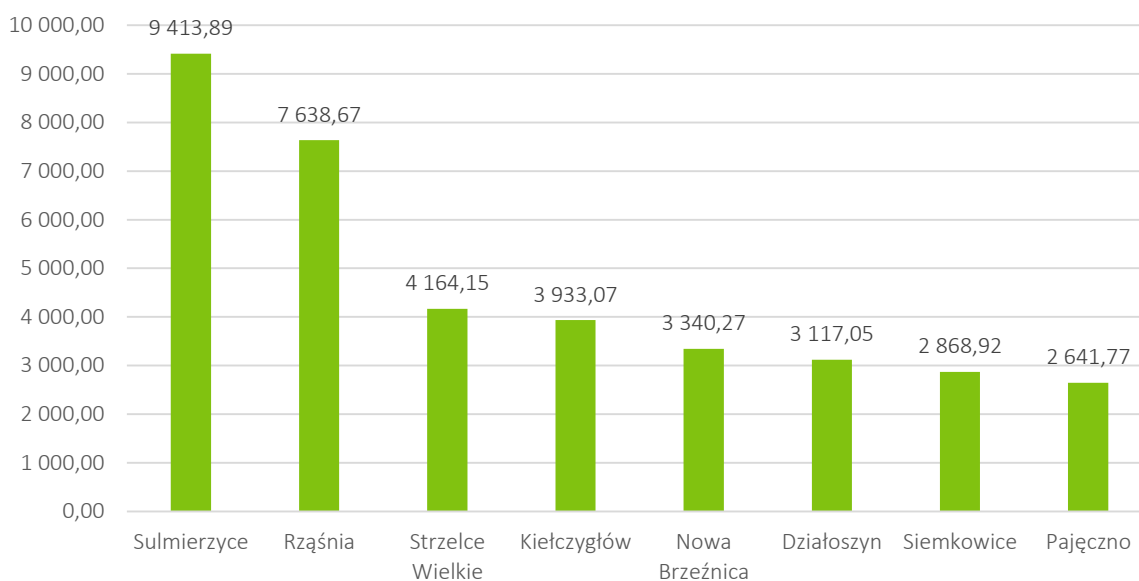
DZIAŁY KLASYFIKACJI BUDŻETOWEJ	% OGÓŁU WYDATKÓW
DZIAŁ 010 - ROLNICTWO I ŁOWIECTWO	0,65
DZIAŁ 600 - TRANSPORT I ŁĄCZNOŚĆ	2,32
DZIAŁ 700 - GOSPODARKA MIESZKANIOWA	0,39
DZIAŁ 710 - DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA	0,76
DZIAŁ 750 - ADMINISTRACJA PUBLICZNA	13,47
DZIAŁ 751 - URZĘDY NACZELNYCH ORGANÓW WŁADZY PAŃSTWOWEJ, KONTROLI I OCHRONY PRAWA ORAZ SĄDOWNICTWA	0,21
DZIAŁ 754 - BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE I OCHRONA PRZECIWPOŻAROWA	1,74
DZIAŁ 757 – OBSŁUGA DŁUGU PUBLICZNEGO	1,19
DZIAŁ 801 - OŚWIATA I WYCHOWANIE	48,40

DZIAŁ 851 – OCHRONA ZDROWIA	0,65
DZIAŁ 852 – POMOC SPOŁECZNA	15,71
DZIAŁ 854 – EDUKACYJNA OPIEKA WYCHOWAWCZA	2,27
DZIAŁ 900 – GOSPODARKA KOMUNALNA I OCHRONA ŚRODOWISKA	8,70
DZIAŁ 921 – KULTURA I OCHRONA DZIEDZICTWA NARODOWEGO	2,94
DZIAŁ 926 – KULTURA FIZYCZNA	0,61

Źródło: Opracowanie na podstawie danych z BDL.

Miasto i gminy Pajęczno zajmuje ostatnie miejsce pod względem wydatków na 1 mieszkańca w powiecie pajęczańskim. Miasto i gmina w roku 2015 wydała średnio 2 641,77 zł na osobę. Największe wydatki na 1 mieszkańca występowały w gminach Sulmierzyce i Rząśnia.

Wydatki na 1 mieszkańca

Wykres 24. Wydatki na 1 mieszkańca gmin powiatu pajęczańskiego w roku 2015.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych.

6.3. Inwestycje gminy

Poniższa tabela przedstawia wykres zrealizowanych inwestycji w latach 2010 – 2015 na terenie miasta i gminy Pajęczno o wartości powyżej 0,5 mln złotych.

Tabela 27. Lista najważniejszych dużych zadań inwestycyjnych (powyżej 0,5 mln) zrealizowanych w latach 2010 – 2015 na terenie gminy Pajęczno.

Rok	Zadanie inwestycyjne	Kwota ogólna	Wkład własny gminy	Kwota dotacji	Źródło dofinansowania
2010-2011	Podniesienie atrakcyjności turystycznej Pajęczna poprzez rozwój infrastruktury dla Targów Końskich i innych imprez –ROZBUDOWA TARGOWICY	5.797.722,07	1.141.574,39	3.424.723,18	RPO Wł na lata 2007-2013
2012-2014	Przebudowa domu Kultury i Tradycji w Gajęcicach Starych	836.519,20	346.519,20	490.000,00	W ramach działania 413 Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju PROW 2007-2013 dla operacji, które odpowiadają warunkom przyznania pomocy w ramach działania Odnowa i Rozwój wsi
2009-2014	Termomodernizacja i przebudowa Publicznego Gimnazjum w Pajęcznie	2.975.738,20	1.447.674,82	1.528.063,38	RPO Wł na lata 2007-2013
2009-2011	Kanalizacja sanitarna w miejscowości Siedlec	2.127.501,65	992.587,65	1.134.914,00	Działanie 321 podstawowe usługi dla gospodarki i ludności
2007-2010	Rozbudowa Szkoły Podstawowej w Pajęcznie	6.500.000,00	1.376.700,00	5.123.300,00	RPO Wł na lata 2007-2013

Źródło: Dane otrzymane z Urzędu Miasta i Gminy Pajęczno.

Jak wynika z powyższej tabeli, miasto i gmina Pajęczno realizuje szereg inwestycji, które przyczyniają się do zwiększenia jej atrakcyjności, korzystając aktywnie z dotacji unijnych.

6.4. Planowanie strategiczne

Praktyka planowania strategicznego oraz jakość dokumentów strategicznych również decyduje o jakości rządzenia w gminie. Dotychczasowa polityka rozwoju Gminy prowadzona jest w oparciu o Plan Rozwoju Lokalnego Gminy i Miasta Pajęczno na lata 2007-2013.

Politykę przestrzenną gminy określa Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Pajęczno, który zawiera w sobie plany zagospodarowania przestrzennego oraz kwestię ochrony zabytków i opieki nad nimi. Udział powierzchni objętej miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy wynosi 99,2% całkowitej powierzchni. Gmina posiada także opracowany Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy i Miasta Pajęczno, który regularnie jest aktualizowany.

Ważna jest również ochrona środowiska naturalnego i poprawa estetyki przestrzeni publicznej. W tym zakresie gmina posiada Programu Ochrony Środowiska dla Gminy i Miasta Pajęczno, wraz z Planem Gospodarki Odpadami dla Gminy i Miasta w Pajęcznie (Uchwała Nr 160/XIX/04 Rady Miejskiej w Pajęcznie z dnia 14 października 2004 r.) oraz Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy i Miasta Pajęczno" (Uchwała nr 65/VII/15 Rady Miejskiej w Pajęcznie z dnia 24 czerwca 2015 r.).

Polityka społeczna to kolejne ważne zagadnienie w działaniach planowania strategicznego. Jej podstawowe cele i kierunki oraz narzędzia realizacji wyznacza Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy i Miasta Pajęczno na lata 2014 - 2020.

Ponadto gmina każdego roku opracowuje i uchwała Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Pajęczno.

6.5. Promocja Gminy

Promocyjna działalność gminy to jeden ze sposobów wspierania rozwoju lokalnego. Podstawowym narzędziem promocji jest oficjalny portal internetowy -www.pajeczno.pl Jest on źródłem informacji na temat samej gminy, jak i jej działalności. Zakładka „Aktualności” pozwala zapoznać się z najnowszymi wiadomościami i wydarzeniami z terenu gminy Pajęczno.

Miasto i gmina organizuje i współorganizuje różnego rodzaju imprezy o zasięgu regionalnym i ogólnokrajowym oraz bierze udział w różnych konkursach.

7. Analiza SWOT

W rozdziale została dokonana analiza czynników sprzyjających i ograniczających rozwój miasta i gminy. Rozważano atuty miasta i gminy Pajęczno oraz słabości stanowiące istotne bariery rozwojowe. Odniesiono się także do możliwości, które mogą pojawić się w przyszłości w otoczeniu gminy i rzutować na jej rozwój.

Analiza SWOT

Miasto i gminę Pajęczno poddano analizie wartościującej, określając słabe i mocne strony gminy, czyli co gmina ma, a czego nie ma. Odniesiono się również do możliwości i zagrożeń, które mogą się pojawić w przyszłości w otoczeniu oraz wewnątrz gminy i wpływać na jej kondycję. Przewidując je, władze lokalne mogą uniknąć wielu trudności. Stawiając na mocne strony i wykorzystując szanse, miasto i gmina Pajęczno może skutecznie niwelować słabości.

Analiza SWOT	
Położenie, przestrzeń i środowisko	
Mocne Strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> - centralne położenie gminy - „Serce” powiatu pajęczańskiego - stosunkowa bliska odległość ośrodków rozwoju gospodarczego (miasto Częstochowa – 45 km, Łódź, Katowice) - korzystne ukształtowanie terenu - bogata przeszłość historyczna gminy - duży procent lesistości Gminy (30,9%) - duża liczba zabytków, które zwiększają atrakcyjność gminy - zasoby wód podziemnych na terenie miasta i gminy - liczne złoża surowców mineralnych 	<ul style="list-style-type: none"> - przekroczenia stężeń niebezpiecznych związków (pyłów PM10 i PM2.5) - duży procent wykorzystania węgla w całkowitym bilansie miasta i gminy - Nie w pełni wykorzystane zasoby kulturowe dla rozwoju oferty turystycznej i edukacyjnej - bardzo niski udział obszarów chronionych na terenie miasta i gminy - podwyższone wartości azotynów i amoniaku, sporadycznie chromu w wodach podziemnych na terenie gminy - brak aktualizacji gminnej ewidencji zabytków
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> - pozyskanie środków finansowych na ochronę zabytków - wyznaczanie szlaków turystycznych i punktów widokowych na obszarach leśnych gminy - termomodernizacja budynków użyteczności publicznej i budynków prywatnych wpływająca na poprawę jakości powietrza - sukcesywna zmiana sposobu ogrzewania budynków z węglowego na paliwa ekologiczne, wpływająca na ograniczenie niskiej emisji - zagospodarowanie terenów poeksploatacyjnych do celów rekreacji i wypoczynku przywodnego 	<ul style="list-style-type: none"> - dalsze zanieczyszczenie powietrza - zagrożenie degradacją zabytków - brak zainteresowania mieszkańców miasta i gminy działaniami na rzecz ochrony środowiska - ograniczenia finansowe miasta i gminy - zagrożenie powodziami rzeki Warta - Zagrożenie powstaniem lejów depresyjnych kopalni odkrywkowej Bełchatów i Szczerców oraz lokalnych miejsc eksploatacji surowców naruszających poziom wodonośny GZWP

Analiza SWOT	
Infrastruktura społeczna	
Mocne Strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> - duży odsetek osób w wieku produkcyjnym (61,9%) - Wzrost przeciętnej powierzchni użytkowej 1 m² mieszkania - Wzrost przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania na jedną osobę - Wzrost wyposażenia mieszkań w urządzenia techniczno-sanitarne - działające na terenie miasta i gminy organizacje pozarządowe - infrastruktura sportowa zaspokajająca potrzeby mieszkańców - wysoki poziom nauczania w szkołach - wzrastająca liczba uczniów szkół podstawowych - wysoki współczynnik skolaryzacji - liczne imprezy cykliczne organizowane przez miasto i gminę o charakterze ponadlokalnym - imprezy sportowe organizowane przez gminę <ul style="list-style-type: none"> - wysoka frekwencja wyborcza - rozwinięte zaplecze udzielające pomocy mieszkańcom (m.in. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Punkt Informacyjny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Uzależnień) 	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost obciążenia demograficznego na terenie miasta i gminy - duża liczba udzielanej pomocy w gminie ze względu na ubóstwo - ujemny przyrost naturalny w większości analizowanych lat - zmniejszająca się liczba uczniów gimnazjum - małe zaangażowanie ogółu mieszkańców w życie gminy, w szczególności młodych ludzi - duża liczba zabudowań z lat powojennych, w złym stanie technicznym
Szanse	Zagrożenia

<ul style="list-style-type: none"> - integracja społeczności lokalnej - napływ nowych mieszkańców - dodatni przyrost naturalny w gminie - otrzymanie dotacji na modernizację obiektów użyteczności publicznej <ul style="list-style-type: none"> - remont kina 	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym - emigracja ludzi młodych - zmniejszająca się potrzeba działania społecznego - pogłębiające się patologie społeczne - zwiększający się problem alkoholizmu
--	---

Analiza SWOT	
Gospodarka i Rynek pracy	
Mocne Strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> - niska stopa bezrobocia w ostatnich latach - potencjał turystyczny który może wpłynąć na rozwój gospodarczy miasta i gminy - zwiększająca się liczba podmiotów gospodarczych - rozwój przemysłu przetwórczego 	<ul style="list-style-type: none"> - brak wypromowanego produktu regionalnego <ul style="list-style-type: none"> - niedostatecznie rozwinięta baza gastronomiczna i noclegowa - niski wskaźnik rolniczej przydatności obszarów wiejskich <ul style="list-style-type: none"> - brak specjalizacji w produkcji rolnej - brak dostatecznej promocji miasta i gminy
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> - możliwość rozwoju turystyki na terenie gminy - duże zainteresowanie turystów terenem gminy na skutek rozwiniętej promocji - rozwój przedsiębiorczości na terenie gminy - rozwój bazy gastronomicznej i noclegowej - wprowadzenie ulg dla nowych inwestorów <ul style="list-style-type: none"> - otrzymanie dotacji na rozwój przedsiębiorczości - szkolenia dla osób, które chcą otworzyć własną działalność - organizowanie imprez kulturalnych, które przyciągną inwestorów - rozwój rolnictwa specjalistycznego 	<ul style="list-style-type: none"> - zbyt mała promocja walorów kulturowych i turystycznych miasta i gminy - brak rozwoju przedsiębiorczości w gminie <ul style="list-style-type: none"> - marginalizacja rolnictwa

Analiza SWOT	
Infrastruktura techniczna	
Mocne Strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> - rozwijająca się sieć wodociągowa - sprawnie działający system gospodarki odpadami - funkcjonowanie PSZOK na terenie gminy - stacje bazowe sieci komórkowych na terenie miasta i gminy - rozwinięta sieć elektroenergetyczna - Opracowany Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy i Miasta Pajęczno 	<ul style="list-style-type: none"> - zły stan dróg na terenie miasta i gminy - brak rozwiniętej sieci gazowej - brak rozwiniętej sieci kanalizacyjnej - występowanie azbestu na terenie miasta i gminy - brak chodników i ścieżek rowerowych
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> - remonty dróg powiatowych i gminnych - odpowiednie oznaczenia ścieżek rowerowych - gazyfikacja gminy - rozwój sieci wodociągowej i kanalizacyjnej - podniesienie ładu przestrzennego i estetyki miasta i gminy 	<ul style="list-style-type: none"> - brak środków finansowych na realizację inwestycji - brak zainteresowania ze strony mieszkańców procesem gazyfikacji miasta i gminy

Część III – ROZWÓJ STRATEGICZNY GMINY PAJĘCZNO

1. Wizja i misja rozwoju Gminy

Wizja gminy przedstawia obraz przyszłego stanu gminy, stanowiący wyobrażenie pożądanego rzeczywistości lokalnej w perspektywie do 2020 roku. Stanowi syntetyczny opis dążeń i aspiracji społeczności lokalnej opracowany przez całą wspólnotę gminy tj. władze samorządowe, partnerów społecznych oraz mieszkańców i ich reprezentantów. Wizja ukierunkowana jest prognostycznie, określa cel, do jakiego zmierza gmina oraz wskazuje zasadniczy kierunek podejmowanych działań.

Gmina i Miasto Pajęczno są przyjazne dla mieszkańców, jako miejsce oferujące wysoką jakość życia oraz dla przedsiębiorców, jako miejsce atrakcyjne do lokowania i prowadzenia biznesu. Pajęczno jest silnym ośrodkiem o skali lokalnej. Pajęczno jest miastem spójnym społecznie, ekonomicznie i przestrzennie. Jest otwarte i dostępne, rozwija się w sposób zrównoważony w kierunku Miasta zwarteo z dobrze zorganizowaną przestrzenią publiczną i terenami zielonymi. Jest sprawnie zarządzane w sposób skuteczny, efektywny i partnerski, przez aktywną współpracę z mieszkańcami. W widoczny sposób ograniczając zużycie zasobów, zwłaszcza energii, przygotowuje się do skutków zmian klimatu.

Misja stanowi nadrzędny cel rozwoju gminy Pajęczno, któremu podporządkowane są priorytetowe obszary jej rozwoju. Wskazując ogólny kierunek, w którym powinna rozwijać się społeczność lokalna, określa ona rolę władz samorządowych. Zgodnie z misją, władze samorządowe pełnią rolę inicjatora dla realizacji przedsięwzięć zgodnych ze Strategią Rozwoju Gminy Pajęczno na lata 2016 -2020, a podejmowanych przez różnych inicjatorów życia społecznego i gospodarczego – liderów lokalnych, organizacje pozarządowe, instytucje publiczne, przedsiębiorców, grupy nieformalne mieszkańców, itd. Ponadto, władze samorządowe są także realizatorem własnych projektów (leżących w zadaniach własnych oraz we współpracy z innymi jednostkami samorządu terytorialnego), zmierzających do rozwoju gminy, upowszechniania jej walorów, ułatwiania współpracy partnerów lokalnych i wdrażania innowacyjnych rozwiązań. Misja to syntetyczny opis sposobu postępowania w celu realizacji wizji gminy.

Misja gminy Pajęczno przedstawia się następująco:

Kierując się zasadami zrównoważonego rozwoju, gospodarności oraz solidarności – działamy na rzecz rozwoju turystycznego, społecznego, gospodarczego oraz przestrzennego gminy Pajęczno

2. Cele strategiczne i operacyjne

Cel strategiczny 1:
**DBAŁOŚĆ O ŚRODOWISKO
NATURALNE, KULTUROWE
I ROZWÓJ TURYSTYKI
NA TERENIE MIASTA I GMINY**

Cel strategiczny 2:
**POPRAWA KOMFORTU
ŻYCIA MIESZKAŃCÓW MIASTA
I GMINY**

Cel strategiczny 3:
**ROZWÓJ GOSPODARCZY MIASTA
I GMINY**

CELE OPERACYJNE

- 1.1.
ROZWÓJ TURYSTYCZNY GMINY
- 1.2.
OCHRONA WALORÓW I ZASOBÓW
DZIEDZICTWA NATURALNEGO
- 1.3.
OCHRONA I ODNOWA ZASOBÓW
KULTUROWYCH
- 1.4.
ROZWÓJ ODNAWIALNYCH ŹRÓDEŁ
ENERGII

CELE OPERACYJNE

- 2.1.
BUDOWA, ROZBUDOWA
I MODERNIZACJA INFRASTRUKTURY
KOMUNIKACYJNEJ I TECHNICZNEJ
- 2.2.
ROZBUDOWA INFRASTRUKTURY
KOMUNALNEJ
- 2.3.
ROZBUDOWA I MODERNIZACJA
INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ
- 2.4.
ROZWÓJ I POSZERZENIE FUNKCJI
OBIEKTÓW DDAKTYCZNYCH,
KULTURALNYH ORAZ SPORTOWO -
REKREACYJNYCH

CELE OPERACYJNE

- 3.1.
STYMULOWANIE
PRZEDSIĘBIORCZOŚCI MIESZKAŃCÓW
- 3.2.
ZWIĘKSZENIE ATRAKCYJNOŚCI
INWESTYCYJNEJ GMINY
- 3.3.
PRZECIWDZIAŁANIE BEZROBOCIU

3. Kierunki działań

W niniejszym rozdziale przedstawiono zestawienie kierunków działań, które gmina Pajęczno planuje podjąć w ramach każdego z założonych celów operacyjnych. Wskazano tu również rolę i zadania gminy przy ich realizacji oraz potencjalne źródło finansowania zewnętrznego. Należy podkreślić, iż zaprezentowane zestawienie kierunków działań nie stanowi zamkniętego katalogu i będzie mogło być w każdej chwili uzupełniane o nowe elementy w zależności od potrzeb gminy, charakteru zewnętrznych konkursów oraz jej możliwości finansowych. Do poszczególnych celów operacyjnych przyporządkowano wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych. W sytuacji gdzie na dzień uchwalania strategii nie zostały zidentyfikowane żadne projekty, została poczyniona odpowiednia adnotacja. Działania te w każdej chwili mogą zostać uaktualnione na mocy uchwały o aktualizacji strategii.

Cel strategiczny 1: DBAŁOŚĆ O ŚRODOWISKO NATURALNE, KULTUROWE I ROZWÓJ TURYSTYKI NA TERENIE MIASTA I GMINY

CEL OPERACYJNY	KIERUNEK DZIAŁAŃ	MOŻLIWOŚCI FINANSOWANIA DZIAŁAŃ ZE ŹRÓDEŁ ZEWNĘTRZNYCH
1.1. ROZWÓJ TURYSTYCZNY GMINY	Budowa nowych i modernizacja istniejących gospodarstw agroturystycznych	RPO Wł 2014-2020, PROW
	Wsparcie osób planujących rozpoczęcie działalności gospodarczej, w tym gastronomicznej, agroturystycznej	RPO Wł 2014-2020, PROW
	Kreowanie dobrego wizerunku gminy jako atrakcyjnego miejsca dla turystów poprzez zróżnicowane działania marketingowe	RPO Wł 2014-2020, PROW

Strategia Rozwoju Gminy Pajęczno na lata 2016 -2020

**1.2. OCHRONA WALORÓW
I ZASOBÓW DZIEDZICTWA NATURALNEGO**

Rozbudowa i wdrożenie kompleksowego systemu informacji i promocji turystycznej i kulturalnej w gminie	RPO WŁ 2014-2020, PROW
Rozbudowa małej infrastruktury turystycznej, służącej udostępnianiu na cele turystyczne obszarów cennych przyrodniczo (ścieżki ekologiczne, ścieżki rowerowe, pieszce etc.)	RPO WŁ 2014-2020, PROW
Budowa punktów widokowych, parkingów w pobliżu tras turystycznych w miejscach atrakcyjnych krajobrazowo	RPO WŁ 2014-2020, PROW
Rozwój produktów turystycznych, w tym wykreowanie jednego, głównego produktu turystycznego będącego „wizytówką” gminy	PROW
Tworzenie planów zagospodarowania przestrzennego pod kątem infrastruktury turystycznej, wskazujących funkcje kluczowe dla gminy obszarów, o wysokich walorach przyrodniczych w celu odpowiedniego zorganizowania ruchu turystycznego i okołoturystycznego	-
Wspieranie działań mających na celu ochronę środowiska przyrodniczego i krajobrazu	RPO WŁ 2014-2020, PROW
Rekultywacja terenów przyrodniczo zdegradowanych	RPO WŁ 2014-2020, PROW
Zwiększanie udziału terenów zielonych (zieleni urządzonej)	RPO WŁ 2014-2020, PROW

	Wspieranie racjonalnej gospodarki zasobami wodnymi	RPO Wł 2014-2020, PROW
	Edukacja mieszkańców z zakresu naturalnych zasobów środowiska oraz ich ochrony	RPO Wł 2014-2020, PROW
	Organizacja akcji informacyjnych na temat środowiska przyrodniczego	RPO Wł 2014-2020, PROW
1.3. OCHRONA I ODNOWA ZASOBÓW KULTUROWYCH	Renowacja i rewitalizacja na cele turystyczne obiektów dziedzictwa kulturowego	RPO Wł 2014-2020, PROW
	Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz zwiększenie roli zabytków w ofercie turystycznej gminy	RPO Wł 2014-2020, PROW
	Modernizacja infrastruktury oświetlenia ulicznego	RPO Wł 2014-2020 (Oś priorytetowa IV: Gospodarka Niskoemisyjna)
1.4. ROZWÓJ ODNAWIALNYCH ŹRÓDEŁ ENERGII	Wspieranie przedsięwzięć budowy odnawialnych źródeł energii na terenie gminy opartych na energii słońca (kolektory słoneczne, instalacje fotowoltaiczne)	RPO Wł 2014-2020 (Oś priorytetowa IV: Gospodarka Niskoemisyjna)
	Wymiana nieefektywnych kotłów węglowych na kotły ekologiczne (wykorzystujące np. biomasę)	RPO Wł 2014-2020 (Oś priorytetowa IV: Gospodarka Niskoemisyjna)

Cel strategiczny 2: POPRAWA KOMFORTU ŻYCIA MIESZKAŃCÓW MIASTA I GMINY

CEL OPERACYJNY	KIERUNEK DZIAŁAŃ	MOŻLIWOŚCI FINANSOWANIA DZIAŁAŃ ZE ŹRÓDEŁ ZEWNĘTRZNYCH
2.1. BUDOWA, ROZBUDOWA I MODERNIZACJA INFRASTRUKTURY KOMUNIKACYJNEJ I TECHNICZNEJ	Przebudowa bądź modernizacja dróg gminnych i powiatowych poprawiających dostępność komunikacyjną i mobilność mieszkańców gminy	RPO WŁ 2014-2020 (Oś priorytetowa III: Transport)
	Poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego poprzez budowę m.in.: chodników, przejść dla pieszych, oświetlenia, ścieżek rowerowych	RPO WŁ 2014-2020 (Oś priorytetowa III: Transport)
	Uzupełnienie infrastruktury drogowej na terenach wiejskich	RPO WŁ 2014-2020 (Oś priorytetowa III: Transport)
	Budowa sieci gazowniczej na terenie gminy	RPO WŁ 2014-2020, PROW
2.2. ROZBUDOWA INFRASTRUKTURY KOMUNALNEJ	Budowa lub modernizacja wybranych elementów infrastruktury wodociągowej w gminie (sieć wodociągowa, stacje ujęcia i uzdatniania wody itp.)	RPO WŁ 2014-2020 (Oś priorytetowa V: Ochrona środowiska)
	Budowa lub modernizacja wybranych elementów infrastruktury kanalizacyjnej w gminie (kanalizacja ściekowa i deszczowa, oczyszczalnia ścieków itp.)	RPO WŁ 2014-2020 (Oś priorytetowa V: Ochrona środowiska)

2.3. ROZBUDOWA I MODERNIZACJA INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ	Prowadzenie i monitorowanie racjonalnej gospodarki odpadami	RPO WŁ 2014-2020 (Oś priorytetowa V: Ochrona środowiska)
	Działania związane z adaptacją, rozbudową, modernizacją i wyposażeniem obiektów na potrzeby edukacji przedszkolnej i podstawowej, prowadzące do poprawy dostępności i jakości kształcenia w gminie	RPO WŁ 2014-2020 (Oś priorytetowa VII: Infrastruktura dla usług społecznych)
	Zwiększanie dostępności mieszkań socjalnych na terenie miasta i gminy	RPO WŁ 2014-2020 (Oś priorytetowa VII: Infrastruktura dla usług społecznych)
	Działania związane z poprawą obiektów pełniących funkcję kulturalne na terenie miasta i gminy	RPO WŁ 2014-2020 (Oś priorytetowa VII: Infrastruktura dla usług społecznych)
	Działania związane z poprawą obiektów pełniących sportowych na terenie miasta i gminy	RPO WŁ 2014-2020 (Oś priorytetowa VII: Infrastruktura dla usług społecznych)
	Rewitalizacja budynków komunalnych na terenie miasta i gminy (szczególnie w centrum miasta)	RPO WŁ 2014-2020 (Oś priorytetowa VII: Infrastruktura dla usług społecznych)
	Modernizacja infrastruktury leczniczej poprawiającej dostępność mieszkańców gminy do specjalistycznych usług zdrowotnych	RPO WŁ 2014-2020 (Oś priorytetowa VII: Infrastruktura dla usług społecznych)
2.4. ROZWÓJ I POSZERZENIE FUNKCJI OBIEKTÓW DDAKTYCZNYCH, KULTURALNYH ORAZ SPORTOWO - REKREACYJNYCH	Wspieranie młodzieży najzdolniejszej (system nagród i stypendiów)	RPO WŁ 2014-2020, PROW, INNE ŚRODKI

	Likwidacja barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych ruchowo	RPO WŁ 2014-2020, PROW, INNE ŚRODKI
	Poszerzenie istniejącej oferty dla mieszkańców gminy (organizacja wystaw, koncertów, promocja czytelnictwa i uzupełnienie punktów bibliotecznych) z uwzględnieniem włączenia w przedsięwzięcia kulturalne osób niepełnosprawnych oraz starszych	RPO WŁ 2014-2020, PROW, INNE ŚRODKI
	Promocja sportu i aktywnego wypoczynku, wspieranie działalności klubów sportowych, zwiększenie ilości animatorów sportowych, trenerów	RPO WŁ 2014-2020, PROW, INNE ŚRODKI

Działania planowane do zrealizowania w latach 2016 – 2020:

- Rozbudowa domu kultury z salą widowiskową
- Budowa pawilonu sportowego z częścią hotelową na stadionie miejskim
- Budowa mieszkań socjalnych przy ul. Ściegiennej
- Rewitalizacja bloków mieszkalnych w centrum miasta
- Modernizacja ul. 22-go Lipca w promenadę
- Poprawa stanu i budowa nowych dróg gminnych na osiedlu Matusowiec
- Budowa kanalizacji sanitarnej na terenach wiejskich
- Remont amfiteatru i parku 1000-lecia
- Przebudowa i rozbudowa Przedszkola nr 1 przy ul. Sienkiewicza
- Przebudowa drogi wraz ze ścieżką rowerową do Rzaśni i rondem na skrzyżowaniu ulic Cmentarna, Wiśniowa i 22-go Lipca
- Obwodnica południowa miasta na DK nr 42

Cel strategiczny 3: ROZWÓJ GOSPODARCZY MIASTA I GMINY

CEL OPERACYJNY	KIERUNEK DZIAŁAŃ	MOŻLIWOŚCI FINANSOWANIA DZIAŁAŃ ZE ŹRÓDEŁ ZEWNĘTRZNYCH
3.1.STYMULOWANIE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI MIESZKAŃCÓW	Stymulowanie powstania współpracy placówek oświatowych oraz wymiany doświadczeń w zakresie efektywnego przygotowania młodzieży do życia zawodowego	RPO WŁ 2014-2020 (Oś priorytetowa XI: Edukacja, kwalifikacje, umiejętności)
	Wspieranie i promocja innowacyjnych form kształcenia (np. e-edukacja)	RPO WŁ 2014-2020 (Oś priorytetowa XI: Edukacja, kwalifikacje, umiejętności)
	Organizacja zajęć pozalekcyjnych, szkoleniowych w obiektach placówek oświatowych i kulturalnych	RPO WŁ 2014-2020 (Oś priorytetowa XI: Edukacja, kwalifikacje, umiejętności)
3.2.ZWIĘKSZENIE ATRAKCYJNOŚCI INWESTYCYJNEJ GMINY	Inwentaryzacja gruntów, bazy lokalowej, infrastruktury towarzyszącej mającej potencjał do wykorzystania i inwestycji w działalności gospodarczej w celu uwzględnienia jej w ofercie inwestycyjnej,	RPO WŁ 2014-2020, PROW, INNE ŚRODKI
	Tworzenie i aktualizacja miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w zakresie nowych terenów pod działalność gospodarczą	RPO WŁ 2014-2020, PROW, INNE ŚRODKI
	Uzbrajanie terenów stref potencjalnej aktywności gospodarczej	RPO WŁ 2014-2020, PROW, INNE ŚRODKI
3.3. PRZECIWDZIAŁANIE BEZROBOCIU	Aktywizacja oraz reorientacja zawodowa osób	RPO WŁ 2014-2020, PROW, INNE ŚRODKI

Strategia Rozwoju Gminy Pajęczno na lata 2016 -2020

pozostających bez pracy, szczególnie osób młodych i osób długotrwale bezrobotnych z całym pakietem instrumentów (staże, szkolenia zawodowe, bony szkoleniowe, stażowe, zatrudnieniowe, granty na zagospodarowanie poza miejscem zamieszkania itp.)

Aktywny udział gminy w realizacji kompleksowych programów na rzecz integracji osób i rodzin wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym ukierunkowane na aktywizację społeczno-zawodową

RPO WŁ 2014-2020, PROW, INNE ŚRODKI

Działania wspierające osoby dorosłe chcące nabyć lub dostosować swoje kompetencje i kwalifikacje do potrzeb rynku pracy w ramach edukacji formalnej i poza formalnej

RPO WŁ 2014-2020, PROW, INNE ŚRODKI

4. Wdrażanie i finansowanie strategii

4.1. System instytucjonalny wdrażania strategii

Przy opracowaniu strategii zastosowano podejście holistyczne, polegające m.in. na tym, że przy określaniu celów i kierunków działań wzięto pod uwagę nie tylko kompetencje i zadania statutowe gminy, ale również uwzględniono o wiele szerszy wymiar rozwoju gminy. Chodzi tu głównie o te obszary rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, na które władze nie mają bezpośredniego wpływu, a więc np. rozwój lokalnego rynku pracy i przedsiębiorczości.

Jeśli chodzi o kompetencje samorządu gminnego zaproponowane kierunki działań będą miały swoje odzwierciedlenie w projektach kluczowych – wynikających z planu działań operacyjnych. Są to projekty najważniejsze z punktu widzenia rozwoju gminy, których realizacja warunkuje osiągnięcie założonych celów strategii.

Projekty te będą realizowane przez Urząd Gminy i Miasta bądź jednostki mu podległe przy użyciu funduszy własnych lub z wykorzystaniem dostępnych środków zewnętrznych. Osiągnięcie założonych celów będzie w dużej mierze uzależnione od tego, czy inne podmioty (przedsiębiorstwa, instytucje otoczenia biznesu, organizacje pozarządowe) zechcą włączyć się w nurt działań zaproponowanych w niniejszej strategii.

Zakłada się, że zaproponowane cele odpowiadają potrzebom i możliwościom rozwojowym miasta i gminy Pajęczno, a także że w procesie konsultacji społecznych osiągnięta została ich społeczna akceptacja. Dla przyspieszenia tych działań i zachęcenia innych podmiotów do respektowania założeń strategii Urząd Gminy i Miasta będzie wspierał podmioty, których projekty będą wpisywać się w założenia i cele strategii. Ze względu na wielość podmiotów będących realizatorami strategii konieczne jest wprowadzenie mechanizmu koordynacyjnego. Zadanie to należy do Urząd Gminy i Miasta w Pajęcznie i będzie m.in. polegało na:

- informowaniu społeczności lokalnej o istnieniu strategii, zapisanych w niej priorytetach rozwoju, a także o postępach i efektach jej wdrażania,
- skorelowaniu procesów planowania przestrzennego z zapisami strategii,
- ścisłej współpracy z jednostkami odpowiedzialnymi za przygotowywanie i realizację zadań inwestycyjnych,

- dokonywaniu koniecznych modyfikacji i zmian wynikających ze zmieniających się uwarunkowań zewnętrznych i sytuacji wewnętrznej miasta i gminy.

Główną instytucją odpowiedzialną za wdrożenie strategii jest Burmistrz Gminy i Miasta wraz z podległym mu urzędem. Burmistrz odpowiada za ogólną koordynację procesu wdrażania i monitorowania strategii. W szczególności odpowiedzialny jest za przygotowanie i wdrożenie projektów wynikających z planu działań operacyjnych, a także zidentyfikowanych projektów kluczowych do realizacji do roku 2020.

Instytucjami wspomagającymi Burmistrza i Urząd Gminy i Miasta w procesie wdrażania strategii są:

- Rada Miejska, która powinna zadbać o promocję i właściwe zrozumienie strategii wśród społeczności lokalnej.
- Placówki szkolno-wychowawcze (przedszkola, szkoły podstawowe i gimnazja).
- Jednostki organizacyjne miasta i gminy (np. Biblioteka Publiczna, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Miejski Zakład Komunalny).
- Organizacje pozarządowe działające na terenie miasta i gminy.
- Inne.

Do ważnych pomiotów, które w istotny sposób będą przyczyniać się do realizacji celów strategii, należy również zaliczyć podmioty realizujące poszczególne projekty, jak i beneficjentów końcowych objętych wsparciem i działaniami projektowymi, w tym przede wszystkim:

- Komendę Powiatową Policji,
- Komendę Powiatową Państwowej Straży Pożarnej,
- przedsiębiorców i organizacje ich zrzeszające,
- instytucje otoczenia biznesu,
- rolników i ich zrzeszenia (spółdzielnie i grupy producenckie),
- organizacje pozarządowe,
- osoby podnoszące swoje kwalifikacje zawodowe,
- bezrobotnych i osoby wykluczone.

4.2. Finansowanie Strategii

Głównymi źródłami finansowania strategii w okresie jej realizacji będą:

- środki budżetu miasta i gminy Pajęczno,
- zewnętrzne środki publiczne, dostępne przede wszystkim w ramach:
 - **Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020.**
 - **Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020** – łączna alokacja środków na program wynosi 8 242 ml euro, finansowana z Europejskiego Funduszu Rolnego na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.
- środki z sektora prywatnego, dostępne w ramach realizowanych przez przedsiębiorstwa przedsięwzięć inwestycyjnych.

Uzupełniającymi źródłami finansowania strategii będą inne programy operacyjne finansowane ze środków unijnych perspektywy 2014-2020, w tym:

- **Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020**, w ramach którego będzie m.in. możliwe finansowanie ponadlokalnych przedsięwzięć w zakresie energetyki odnawialnej, termomodernizacji budynków użyteczności publicznej, rozbudowy infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, a także przebudowy dróg krajowych;
- **Program Operacyjny Polska Cyfrowa 2014-2020**, w ramach którego zaplanowano finansowanie przedsięwzięć związanych z poprawą dostępu mieszkańców do szybkiego Internetu, rozwojem administracji elektronicznej i e-usług, a także podnoszeniem umiejętności cyfrowych społeczeństwa;
- **Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020**, w ramach którego będzie m.in. możliwość finansowania projektów podnoszących kompetencje pracowników administracji samorządowej oraz rozwijających systemy zarządzania strategicznego i finansowego w jednostkach samorządu terytorialnego.
- **Szwajcarskie i Norweskie Instrumenty Finansowe**, umożliwiające finansowanie różnorodnych inicjatyw związanych ze sportem, kulturą, edukacją, zdrowiem oraz rozwojem społeczeństwa obywatelskiego.

Znaczna część środków inwestycyjnych gminy będzie mogła pochodzić z programów operacyjnych perspektywy finansowej Unii Europejskiej 2014-2020. Głównym źródłem środków unijnych będzie **Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego (RPO WŁ) na lata 2014-2020**. RPO WŁ 2014-2020 jest programem operacyjnym finansowanym ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS). W realizację programu

zaangażowane będą środki krajowe publiczne i prywatne. Zakłada się, że ostateczne zaangażowanie środków krajowych, głównie prywatnych w momencie zamknięcia programu będzie mogło być wyższe w zależności od zakresu i stopnia udzielania pomocy publicznej w ramach programu.

Tabela 28. Alokacja środków unijnych na osie priorytetowe RPO WŁ na lata 2014-2020

Nazwa osi priorytetowej	Wkład unijny w Euro
Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy	201 619 822
Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	274 835 401
Transport	373 127 264
Gospodarka niskoemisyjna	164 456 543
Ochrona środowiska	117 498 058
Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	279 125 837
Infrastruktura dla usług społecznych	127 736 610
Zatrudnienie	159 872 131
Włączenie społeczne	162 084 441
Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie	115 023 713
Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności	130 018 967
Pomoc techniczna	67 616 476

Źródło: Opracowanie własne na podstawie RPO WŁ 2014-2020.

Drugim kluczowym źródłem pozyskiwania środków unijnych ma wdrażanie działań strategii będzie **Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) na lata 2014-2020**, który będzie finansowany z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW). Alokacja środków z EFRROW kształtuje się na poziomie 8 242 mln euro, które w dużej mierze będą wydatkowane na działania inwestycyjne związane z modernizacją gospodarstw rolnych oraz

rozwój przetwórstwa produktów rolnych, a także na rozbudowę infrastruktury na obszarach wiejskich oraz wspieranie przedsiębiorczości pozarolniczej.

Tabela 29. Alokacja środków unijnych na działania i poddziałania zaplanowane do wdrożenia w ramach PROW na lata 2014-2020 (w euro).

Lp.	Nazwa działania	Nazwa poddziałania	Wkład unijny (Euro)	Procent w całości alokacji
1	TRANSFER WIEDZY I DZIAŁALNOŚĆ INFORMACYJNA	- WSPARCIE DLA DZIAŁAŃ W ZAKRESIE KSZTAŁCENIA ZAWODOWEGO I NABYWANIA UMIEJĘTNOŚCI - WSPARCIE DLA PROJEKTÓW DEMONSTRACYJNYCH I DZIAŁAŃ INFORMACYJNYCH	36 905 246	0,45%
2	USŁUGI DORADCZE, USŁUGI Z ZAKRESU ZARZĄDZANIA GOSPODARSTWEM I USŁUGI Z ZAKRESU ZASTĘPSTW	- WSPARCIE NA SZKOLENIA DORADCÓW - ŚWIADCZENIE KOMPLEKSOWEJ PORADY DLA ROLNIKA - ŚWIADCZENIE KOMPLEKSOWEJ PORADY DLA WŁAŚCICIELA LASU	47 722 830	0,58%
3	SYSTEMY JAKOŚCI PRODUKTÓW ROLNYCH I ŚRODKÓW SPOŻYWCZYCH	- WSPARCIE DLA NOWYCH UCZESTNIKÓW SYSTEMÓW JAKOŚCI - WSPARCIE NA PRZEPROWADZENIE DZIAŁAŃ INFORMACYJNYCH I PROMOCYJNYCH	21 000 000	0,25%
4	INWESTYCJE W ŚRODKI TRWAŁE	- INWESTYCJE W GOSPODARSTWACH POŁOŻONYCH NA OBSZARACH NATURA 2000 - INWESTYCJE W GOSPODARSTWACH POŁOŻONYCH NA OBSZARACH OSN - MODERNIZACJA GOSPODARSTW ROLNYCH - PRZETWÓRSTWO I MARKETING PRODUKTÓW ROLNYCH	2 120 177 704	25,72%
5	PRZYWRACANIE POTENCJAŁU PRODUKCJI ROLNEJ ZNISZCZONEGO W WYNIKU KLĘSK ŻYWIŁOWYCH I KATASTROF ORAZ WPROWADZANIE ODPOWIEDNICH ŚRODKÓW ZAPOBIEGAWCZYCH	- INWESTYCJE ODTWARZAJĄCE POTENCJAŁ PRODUKCJI ROLNEJ - INWESTYCJE ZAPOBIEGAJĄCE ZNISZCZENIU POTENCJAŁU PRODUKCJI ROLNEJ	264 046 000	3,20%
6	ROZWÓJ GOSPODARSTW I DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ	- PREMIE DLA MŁODYCH ROLNIKÓW - PREMIE NA ROZPOCZĘCIE DZIAŁALNOŚCI POZAROLNICZEJ - PŁATNOŚCI DLA ROLNIKÓW PRZEKAZUJĄCYCH MAŁE GOSPODARSTWA - RESTRUKTURYZACJA MAŁYCH GOSPODARSTW - ROZWÓJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI - ROZWÓJ USŁUG ROLNICZYCH	1 406 133 450	17,06%
7	PODSTAWOWE USŁUGI I ODNOWA WSI NA OBSZARACH WIEJSKICH	- BUDOWA LUB MODERNIZACJA DRÓG LOKALNYCH - GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA - INWESTYCJE W OBIEKTY PEŁNIĄCE FUNKCJE KULTURALNE LUB KSZTAŁTOWANIE PRZESTRZENI PUBLICZNEJ - INWESTYCJE W TARGOWISKA LUB OBIEKTY BUDOWLANE 8PRZEZNACZONE NA	683 983 100	8,30%

Strategia Rozwoju Gminy Pajęczno na lata 2016 -2020

		CELE PROMOCJI LOKALNYCH PRODUKTÓW - OCHRONA ZABYTKÓW I BUDOWNICTWA TRADYCYJNEGO		
8	INWESTYCJE W ROZWÓJ OBSZARÓW LEŚNYCH I POPRAWĘ ŻYWOTNOŚCI LASÓW	- ZALESIANIE I TWORZENIE TERENÓW ZALESIONYCH	191 519 339	2,32%
9	TWORZENIE GRUP I ORGANIZACJI PRODUCENTÓW	- TWORZENIE GRUP I ORGANIZACJI PRODUCENTÓW W SEKTORZE ROLNYM I LEŚNYM	256 414 153	3,11%
10	DZIAŁANIE ROLNO-ŚRODOWISKOWO-KLIMATYCZNE	- ROLNICTWO ZRÓWNOWAŻONE - OCHRONA GLEB I WÓD - ZACHOWANIE SADÓW TRADYCYJNYCH ODMIAN DRZEW OWOCOWYCH - CENNE SIEDLISKA I ZAGROŻONE GATUNKI PTAKÓW NA OBSZARACH NATURA 2000 - CENNE SIEDLISKA POZA OBSZARAMI NATURA 2000 - ZACHOWANIE ZAGROŻONYCH ZASOBÓW GENETYCZNYCH ROŚLIN W ROLNICTWIE - ZACHOWANIE ZAGROŻONYCH ZASOBÓW GENETYCZNYCH ZWIERZĄT W ROLNICTWIE	753 399 101	9,14%
11	ROLNICTWO EKOLOGICZNE	- PŁATNOŚCI W CELU UTRZYMANIA ROLNICTWA EKOLOGICZNEGO - PŁATNOŚCI W OKRESIE KONWERSJI NA ROLNICTWO EKOLOGICZNE	445 373 661	5,40%
12	PŁATNOŚCI DLA OBSZARÓW Z OGRANICZENIAMI NATURALNYMI LUB INNYMI SZCZEGÓLNYMI OGRANICZENIAMI	- PŁATNOŚCI ONW	1 378 188 270	16,72%
13	WSPÓŁPRACA	- WSPÓŁPRACA W RAMACH GRUP EPI	36 904 246	0,45%
14	WSPARCIE DLA ROZWOJU LOKALNEGO W RAMACH INICJATYWY LEADER	- WDRAŻANIE LOKALNYCH STRATEGII ROZWOJU - WDRAŻANIE PROJEKTÓW WSPÓŁPRACY - WSPARCIE KOSZTÓW BIEŻĄCYCH I AKTYWIZACJI - WSPARCIE PRZYGOTOWAWCZE	467 668 000	5,67%
15	POMOC TECHNICZNA Z INICJATYWY PAŃSTW CZŁONKOWSKICH		132 527 195	1,61%
		ŁĄCZNIE:	8 241 962 295	100,00%

Źródło: opracowanie własne na podstawie projektu PROW 2014-2020.

Spis wykresów

Wykres 1. Liczba mieszkańców gminy Pajęczno.	28
Wykres 2. Liczba mieszkańców wg płci na terenie miasta i gminy Pajęczno.	28
Wykres 3. Przyrost naturalny na 1 000 osób na terenie miasta i gminy Pajęczno.	29
Wykres 4. Wskaźnik obciążenia demograficznego na terenie miasta i gminy Pajęczno.	29
Wykres 5. Procentowy udział mieszkańców w wieku produkcyjnym w latach 2010 -2015.	31
Wykres 6. Procentowy udział mieszkańców w wieku poprodukcyjnym w latach 2010 -2015.	31
Wykres 7. Procentowy udział mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym w latach 2010 -2015.	32
Wykres 8. Zasoby mieszkaniowe miasta i gminy Pajęczno wg wieku.	33
Wykres 9. Powody przyznawania pomocy społecznej przez Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pajęcznie w roku 2014.	36
Wykres 10. Liczba uczniów w gimnazjach na terenie miasta i gminy Pajęczno.	46
Wykres 11. Liczba uczniów w szkołach podstawowych na terenie miasta i gminy Pajęczno.	47
Wykres 12. Liczba uczniów w szkołach ogólnokształcących na terenie gminy Pajęczno.	47
Wykres 13. Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkół podstawowych i gimnazjów na terenie gminy Pajęczno.	48
Wykres 14. Wydatki na oświatę i wychowanie na 1 mieszkańca miasta i gminy Pajęczno.	49
Wykres 15. Liczba podmiotów gospodarczych na terenie gminy Pajęczno.	53
Wykres 16. Nowo zarejestrowane podmioty gospodarcze na terenie gminy Pajęczno w latach 2010 – 2015.	55
Wykres 17. Klasy bonitacyjne użytków rolnych na terenie gminy Pajęczno.	57
Wykres 18. Liczba osób bezrobotnych na terenie gminy Pajęczno.	62
Wykres 19. Bezrobotni z podziałem na płeć na terenie miasta i gminy Pajęczno w latach 2010 – 2015.	63
Wykres 20. Stopa bezrobocia na terenie gminy Pajęczno.	63
Wykres 21. Procent ludności korzystającej z sieci wodociągowej na terenie gminy Pajęczno.	69
Wykres 22. Procent ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej na terenie miasta i gminy Pajęczno. .	70
Wykres 24. Zestawienie dochodów i wydatków gminy Pajęczno w latach 2010 – 2015.	78
Wykres 25. Wydatki na 1 mieszkańca gmin powiatu pajęczańskiego w roku 2015.	80

Spis tabel

Tabela 1. Charakterystyka rezerwatu przyrody „Murowaniec”.	21
Tabela 2. Procent obszarów chronionych w ujęciu porównawczym.	22
Tabela 3. Struktura własnościowa lasów na terenie gminy Pajęczno.	24
Tabela 4. Ujęcie porównawcze % lesistości.	25
Tabela 5. Dobra kultury wpisane do gminnej ewidencji zabytków.	25
Tabela 6. Obiekty wpisane do gminnej ewidencji zabytków.	26
Tabela 7. Liczba mieszkańców miasta i gminy z podziałem na grupy ekonomiczne.	30
Tabela 8. Zasoby mieszkaniowe na terenie miasta i gminy Pajęczno.	33
Tabela 9. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na jedną osobę [m ²] w ujęciu porównawczym.	33
Tabela 10. Stan wyposażenia mieszkań w urządzenia techniczno-sanitarne.	34
Tabela 11. Powody przyznawania pomocy przez GOPS w gminie Pajęczno w roku 2014.	35
Tabela 12. Frekwencja wyborcza podczas wyborów do sejmiku i senatu w ujęciu porównawczym.	51
Tabela 13. Frekwencja wyborcza podczas wyborów samorządowych w ujęciu porównawczym.	52
Tabela 14. Podmioty gospodarcze na terenie gminy wg PKD 2007 i rodzajów działalności.	54
Tabela 15. Struktura użytkowania gruntów na terenie miasta i gminy Pajęczno.	56
Tabela 16. Grunty obszarowe użytków rolnych na terenie gminy Pajęczno.	58
Tabela 17. Stopa bezrobocia w ujęciu porównawczym.	64
Tabela 18. Wykaz dróg powiatowych na terenie gminy Pajęczno.	65
Tabela 19. Wykaz dróg gminnych na terenie Gminy Pajęczno.	66
Tabela 20. Procent ludności korzystającej z sieci wodociągowej w ujęciu porównawczym.	69
Tabela 21. Procent ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej w ujęciu porównawczym.	70
Tabela 22. Procent ludności korzystającej z sieci gazowej w ujęciu porównawczym.	73
Tabela 23. Budżet miasta i gminy Pajęczno w latach 2010 -2015.	76
Tabela 24. Struktura dochodów miasta i gminy Pajęczno w 2015 roku według działów klasyfikacji budżetowej.	78
Tabela 25. Struktura wydatków miasta i gminy Pajęczno w 2015 roku według działów klasyfikacji budżetowej.	79
Tabela 26. Lista najważniejszych dużych zadań inwestycyjnych (powyżej 0,5 mln) zrealizowanych w latach 2010 – 2015 na terenie gminy Pajęczno.	81
Tabela 27. Alokacja środków unijnych na osie priorytetowe RPO WŁ na lata 2014-2020	102
Tabela 28. Alokacja środków unijnych na działania i poddziałania zaplanowane do wdrożenia w ramach PROW na lata 2014-2020 (w euro).	103

Spis rysunków

Rysunek 1. Granice administracyjne gminy Pajęczno.	9
Rysunek 2. Położenie gminy Pajęczno na tle powiatu pajęczańskiego.....	10
Rysunek 3. Obszar przekroczeń dobowej wartości poziomu dopuszczalnego stężenia	17
Rysunek 4. Obszar przekroczeń średniej rocznej wartości poziomu dopuszczalnego stężenia	18
Rysunek 5. Boisko ORLIK przy Szkole Podstawowej nr 1 im. J. Tuwima w Pajęcznie.....	50
Rysunek 6. Szlaki rowerowe przebiegające przez teren gminy Pajęczno.	61
Rysunek 7. Schemat sieci gazowej na terenie gminy Pajęczno.	72
Rysunek 9. Potencjalna atrakcyjność gmin w województwie łódzkim.	75